effata

2019.
TAVASZ
III. évfolyam
1. szám

A PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM HITTUDOMÁNYI KARÁNAK HITÉLETI ÉS TUDOMÁNYOS LAPJA

„ALÁSZÁLLT A POKLOKRA"

Betekintés Hans Urs von Balthasar kenotikus krisztológiájába

„Készítsd föl szívedet..."

Gondolatok a 2018-as Eucharisztikus Tudományos Konferenciáról

Interjú Gájer László professzor atyával

A további tartalomból:

Lelkiség
A JÓ UTCAI APOSTOLKODÁS TÍZ TITKA

Tudomány
DEMOKRÁCIA, EMBERI JOGOK ÉS TÁRSADALOM

Irodalom
A SZÖKŐKÚT

TARTALOM

BEKÖSZÖNTŐ 1

Mons. D. Ángel Pérez Pueyo
A JÓ UTCAI APOSTOLKODÁS TÍZ TITKA 2

Riesz Benedek
ISTEN NAGY ÖRÖMRE, AZ Ő TÁRSASÁGÁBA HÍV! 4

Jurecz Anna
PANAMA-NAP 5

Lőw Gergely
FATIMA „TITKA"
A fatimai jelenések és hatásuk 6

Hegedűsné Veréb Anita
„ALÁSZÁLLT A POKLOKRA"
Betekintés Hans Urs von Balthasar kenotikus krisztológiájába 10

Zentai Georgina
BARNABÁS, A HIT EMBERE
Barnabás levele 14

Tóth Richárd
OFFICIUM TENEBRARUM
A húsvéti szent háromnap sötét zsolozsmái 21

Lévai Ádám
DEMOKRÁCIA, EMBERI JOGOK ÉS TÁRSADALOM
Iszlám és modernitás – szereplők, viták és perspektívák 27

Lévai Ádám
KARNEVÁL 36

Szabó Gábor
„KÉSZÍTSD FÖL SZÍVEDET..."
Gondolatok a 2018-as Eucharisztikus Tudományos Konferenciáról 37

Magyarics Dóra
ITT VAN! 38

Pongrácz Benedek
NEM TUDOD LEÍRNI, CSAK ÁTÉREZNI 39

Germuska Veronika
HOGYAN TARTSD ÉLETBEN A HITED A VIZSGAIDŐSZAK ALATT? 40

Sipos Vince
EGYETEMI HALLGATÓK KEZDEMÉNYEZTEK ÖKUMENIKUS JÓTÉKONYSÁGI FARSANGOT 41

Sipos Vince
DIÁKÉLET 42

„A FELHŐK FÖLÖTT RAGYOG A NAP, ÉS A JÓISTEN OTT VÁR BENNÜNKET ..."
Interjúbeszélgetés Rónaszéki Tamás hegedűművésszel 43

A TEOLÓGIA ÁLTAL JOBBAN MEG LEHET ÉRTENI ISTENT ÉS AZ EMBERT
Interjú Gájer László professzor atyával 47

Szarka Zoltán
A SZÖKŐKÚT 50

Kapiller Bernadett
ÉLNI 55

Fotópályázatunk 2. és 3. helyezett képe 56

E számunk címlapfotója fotópályázatunk I. helyezettje, Pesti Dóra felvétele

effata
A PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM HITTUDOMÁNYI KARÁNAK HITÉLETI ÉS TUDOMÁNYOS LAPJA

Felelős kiadó: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kara
Felelős szerkesztők: Csuja Gergely, Lőw Gergely
Teológiai lektorok: Dr. Szuromi Szabolcs Anzelm OPraem, Dr. Kocsis Imre
Szerkesztők: Benyus Gellért, Fenyves Krisztián, Gerlachfalvi Réka, Hegedűsné Veréb Anita, Kapiller Bernadett, Magyarics Dóra
További munkatársak: Tóth Richárd, Vörös Dániel
Fotófelelős: Németh Gábor
Grafika, tördelés: Scheffer Miklós
Nyomda: Pázmány Egyetemi Nyomda
E-mail: effata1635@gmail.com
Facebook: www.facebook.com/effata1635

BEKÖSZÖNTŐ

Mennyire máshogy viszonyulunk az élet különböző szakaszaiban az édesanyánkhoz. Csecsemőként, kisgyermekként, kamaszként, felnőttként. És ő hogyan viszonyul hozzánk mindeközben? A kiszolgáltatott kis csecsemőhöz, a játszadozó kisgyermekhez, a lázadó kamaszhoz, s végül a nagy és érett felnőtthöz? Vajon az édesanyánk is ennyiféle módon fordul felénk? Biztosan benne is vannak érzelmi hullámok. De ez csak a felszín. A mélyben valójában mi mindig is az ő szeretett, pici gyermekei maradunk.

A keresztségben az Atya gyermekei lettünk, Krisztus testébe tagozódva egymás testvérei, a Szentlélek templomai, de van anyánk is, egy égi édesanyánk. Jézus így akarta. Szoktunk-e gondolni az Ő szavaira, amit a kereszten mondott: „Íme, a te anyád" (Jn 19,27)? Mária a mi égi édesanyánk, és bárhol is tartsunk a hitünkkel, mi mindig az ő szeretett, pici gyermekei maradunk, akihez bátran fordulhatunk bármilyen bajban. Fussunk hozzá mindig, ha gondokkal küzdünk. Imádkozzunk vele együtt Jézushoz. Mert ki lehet számunkra igazán élő példa abban, hogy megnyissuk a fülünket és a szívünket Isten Igéjére – ahogy Jézus mondta a süketnémának: „Effata, azaz: Nyílj meg!" (Mk 7,34) –, ha nem Mária?! Mária teljesen befogadta Isten Igéjét, és minket is erre tanít: „Tegyetek meg mindent, amit mond!" (Jn 2,5).

Ebben a szemeszterben is egy rendkívül színes és gazdag választéka született a hallgatók munkáinak. Hálásan köszönöm mind a cikkíróknak, mind a szerkesztőknek, mind pedig az összes többi munkatársunknak! Nagy örömmel tapasztaljuk, hogy egyre többen csatlakoznak azok köréhez, akik aktívan részt vesznek az újság létrejöttében. Azoknak is köszönetet mondok, akik imájukkal támogatnak minket!

Ezekben az írásokban mind találhatunk valamit, ami abban segít, hogy kicsit hegyezzük a fülünket az evangéliumi üzenetre. Lendületet adhatnak, hogy Jézust megjeleníthessük a világban mások számára. Mária oltalmába ajánljuk Karunkat, a hallgatókat, és vele együtt imádkozunk, hogy nyitottá válhassunk Jézus örömhírének a befogadására, és azt tettekre is tudjuk váltani a világban!

Örömteli lapozgatást!

Lőw Gergely
felelős szerkesztő

Mons. D. Ángel Pérez Pueyo

A JÓ UTCAI APOSTOLKODÁS TÍZ TITKA*

Továbbgondolva Ferenc pápa ötleteit, melyeket a legutóbbi Nemzetközi Kongresszuson mondott a hitoktatóknak, szeretnék megosztani veletek tíz titkot, melyek arra serkentenek, hogy ott, ahol épp vagytok, az utca apostolaivá váljatok. Elismerem, hogy nem mindig egyszerű, de éppoly sürgető, mint izgalmas küldetés.

1. JÉZUS KRISZTUS

Krisztus tanújának lenni feltétlen szeretetet követel Jézus és az ő népe iránt. Ezt a szeretetet egyetlen áruházban sem lehet megvásárolni. Krisztustól jön! Ez az ő ajándéka. És egész életen át tart. Az Úrral lenni, hallgatni a Mestert és tanulni Tőle óriási bizalmat, nagy, belülről fakadó szabadságot, hitelességet és termékenységet biztosít nekünk.

2. TANÚJÁNAK

Következetesnek lenni. Ez egyszerre segít önmagunk felülvizsgálásában, a saját bensőnkben hordozott Krisztus felfedezésében és a Vele való találkozásban. Ahogy Assisi Szent Ferenc mondta szerzeteseinek: *„Mindig tetteitekkel hirdessétek az evangéliumot, és ha szükséges lenne, a szavaitokkal is!”* Sok esetben te magad leszel az egyetlen evangélium, amit életükben olvasnak majd.

3. LENNI

Átérezni, hogy annyi embernek, akik anélkül, hogy tudnának róla, Istent keresik (gyermekek, kamaszok, fiatalok, felnőttek és idősek), a te életed egy igazi „pillér”, biztos pont, aminél rátalálhatnak a hitre. Nem annyira az számít, hogy sok dolgot csinálj, mint inkább kiemelkedő, biztos pont legyél a többiek életében.

4. EUCHARISZTIA

A tabernákulum előtt lenni és hagyni, hogy az Úr nézzen. Az Ő eucharisztikus jelenléte lángra lobbantja a szívet, feléleszti a vele való barátságod tüzét, érezteti veled, hogy néz, közel van hozzád és szeret. Ha a szívünkben nincs ott Isten melegsége, az ő szeretetének és gyengédségének a melege, hogy tudnánk mi, szegény bűnösök lángra lobbantani a többiek szívét?

5. MENJ, ÉS TALÁLKOZZ A MÁSIKKAL

Minél inkább egyesülsz Jézussal és az életed középpontjává válik, paradox módon annál inkább kilépésre indít saját magadból. Ez a szeretet igazi lendülete, mely magának Istennek a mozdulata; a Krisztusban élt valódi élet nyitott a másik felé, van kijárat önmagadból, hogy az ő nevében menj találkozni azokkal, akiknek a legnagyobb szükségük van rá. Ez az utca apostolának valódi és egyedüli küldetése: szeretetből elhagyni saját magát, hogy láthatóvá tegye Isten gyengédségét az emberi szívben.

6. FÉLELEM NÉLKÜL

Ha Isten velünk van, nincs mitől tartanunk! Az, hogy Krisztussal a végekre is elmegyünk, magában foglalja, hogy felkészülünk arra, hogy meglepetések érnek, továbbá azt is, hogy összetörjük sémáinkat, előítéleteinket. Ő mindig meghalad minket. Tovább megy. Messzebbre tekint, és magasabb nézőpontból.

7. MERÉSZEN ÉS LELEMÉNYESEN

Isten se nem zárkózott, se nem merev, noha egyesek igyekeznek ilyennek bemutatni Őt. Ő merész és leleményes. Elfogad minket, eljön, hogy találkozzon velünk, és megért. Ez azt jelenti, hogy tudnom kell változni, minden pillanatban a körülményekhez alakulni, melyek közt hirdetnem kell az Örömhírt.

8. ANÉLKÜL, HOGY ELKÉNYELMESEDNÉL

A világiasság, ami nem azonos az elvilágiasodással, olyan, mint a sűrű köd, amely megakadályozza, hogy túllássunk a saját jólétünkön. A pénz, a kényelem, a gyönyör, a megbecsülés, a hatalom kisajátították és rabszolgaságba taszították az emberi szíveket. Az utca apostolának meg kell próbálnia visszatérni a teremtés rendjéhez, és visszaadni az embernek az eredeti és igazi mivoltát, hogy valódi rendeltetésüknek megfelelően élhessenek: magának az egyetlen Atyának a fiaiként.

9. MEGEMLÉKEZVE ISTENRŐL

A hit őrzi és táplálja Isten emlékét. Saját magában őrzi, és képes felébreszteni a többiekben. A hit pontosan magába foglalja Istennek a velünk való történetéről való megemlékezést, az Istennel való találkozás emlékezetét. Isten a kezdeményező, aki teremt és üdvözít, és aki átalakít minket. A hit az Ő Szavának emlékezete, ami lángra gyújtja a szívet. Megemlékezés az Ő üdvözítő tetteiről, amelyekkel életet ad nekünk, tisztává tesz, meggyógyít és táplál.

10. MAGAMUTOGATÁS NÉLKÜL

Az Örömhír hirdetése nem önfényezés, nem magamutogatás vagy önkinyilatkoztatás, hanem beszéd Istenről, az Ő szeretetéről, hűségéről, anélkül, hogy bármit hozzáadnánk vagy elvennénk.

Az utca ilyen apostoláért nem kell messzire menni: lehetsz te magad is, ha készen állsz rá, hogy Isten evangéliummá, azaz Örömhírré alakítson téged a világ számára.

Fordította: Ondi Alex

*Az eredeti cikk: Pérez Pueyo, Á., *Diez secretos para ser un buen «apóstol de calle»* in *Actualidad Catequética,* 257, (2018/1), 43–45.

Riesz Benedek

ISTEN NAGY ÖRÖMRE, AZ Ő TÁRSASÁGÁBA HÍV!

Krisztus valóságosan velünk van, nagy örömre, a Vele való kapcsolatra, jelenben való létre és az Ő útjára hív.
A napi rutin és a teendőink mellett sokszor unalmasnak és szürkének tűnhetnek hétköznapjaink. Isten azonban percről percre szeretne megajándékozni bennünket. A valódi élet az ittben és a mostban zajlik, hiszen Isten jelen van, és a jelenben van.

A jelenben élni azonban nem könnyű, a múlt és a jövő gyakran nem hagy nyugodni minket. A múlt a bűntudattal, a jövő pedig az aggodalmakkal. Ezért jött Jézus, hogy gyógyítsa a múlt terheit és a jövő kétségeit. Ő mindig velünk van a maga szépségében és egyszerűségében, és a gondunkat viseli. És ha kapcsolatba lépünk Vele, ha megnyílunk előtte, ha engedjük Neki, akkor Ő szól hozzánk, megvigasztal minket, segít vinni terheinket, utat mutat, felüdít bennünket, erőt ad, békét és örömet hoz a szívünkbe.

Isten az, Aki örül nekünk. Nem azért, amilyenek vagyunk, hanem azért, mert vagyunk. A jelenben való létezésen túl erre az örömre, az öröm teljességére hív Ő minket. Ennek a végtelen örömnek a forrása az, hogy feltétel nélkül szeretnek bennünket. Az a szeretet, az az öröm, amelyet oly gyakran keresünk kapcsolatainkban, különféle tevékenységekben és tárgyakban, annak Ő a végtelen, kimeríthetetlen forrása. Az öröm nem azt jelenti, hogy ne lehetnének életünkben nehézségek, sokszor a bánat kellős közepén fedezhetjük fel az örömöt is. Életünk minden pillanatában lehetőségünk van választani, választani ugyanannak a valóságnak nem a szomorú, hanem az örömteli oldalát. Ebben a választásban rejlik az igazi szabadságunk, a szeretet szabadsága. S így válhatunk mások számára is az öröm forrásaivá.
Isten az, aki életet ad, aki az otthonom, fény a sötétben, hang az én csöndemben. Rá tényleg rábízhatjuk az életünket, bizalmunk legtökéletesebb alapja Ő. Vele tényleg képesek vagyunk hegyeket is megmozgatni, a hitünkben, az Istenkapcsolatunkban hatalmas és valóságos erő van.
Adja Isten, hogy az Ő nagy örömében gazdagodva, bizalommal és szeretettel tudjunk találkozni az Ő hívó hangjával – a mai napon, és életünk minden napján egyaránt!

PANAMA-NAP

Budapesten, Panama-nap néven került megrendezésre az idei ifjúsági világtalálkozó hazai rendezvénye az MKPK koordinálásával. Hatalmas élmény volt, tele színes programokkal. Elsősorban Palánki Ferenc megyéspüspök atya köszöntött bennünket. Majd betekintést nyerhettünk a Panamában lévő magyar delegáció napjaiba, addig szerzett élményeikbe, örömeikbe. Ezután Kocsis Fülöp érsek atya buzdító beszédét hallhattuk. Merjük kimondani azt, hogy „Íme, itt vagyok" ahogyan ezt Mária is megtette.
Mindezek mellett karibi hangulatú táncban is lehetett részünk, illetve Bartos Lídia Lelle, majd Pindroch Csaba fantasztikus és érdekes tanúságtételeit hallhattuk.
A nap csúcspontja, mégis csak a szentmise és a szentségimádás volt. Első éves egyetemistaként, túl az első vizsgaidőszakon, nem voltak nagy elvárásaim a rendezvénnyel szemben, csak ott akartam lenni és egyszerűen hálát adni Jézusnak, hogy átsegített. Mégis úgy érzem, hogy sokkal többet kaptam. A szentségimádás alatt én is feloltottam a mécsesem és igent mondtam Jézusnak. Legyen velem az Ő akarata.

Fejes Máté
Nekem a Panama-nap volt az első ifjúsági találkozó, melyen részt vettem. Mivel nem tudtam mihez hasonlítani, ezért elvárások nélkül sikerült a helyszínre érnem. Az, hogy egy sportcsarnokot sikerült teljesen megtölteni, meglepett, de örültem is neki nagyon. És az, hogy vidékről volt a többség, a pestiek pedig csak elenyésző része volt a tömegnek, fokozta a meglepettségemet. Maga a program felemelő és szórakoztató volt. A tagoltsága is megfelelő volt, az elején sikerült megérkezni testben és lélekben (kisfilmek, énekek és táncoktatás). Majd jöttek az előadások és beszélgetések, melyekből sokat lehetett tanulni, valamint kis útravalókat kiragadni belőlük. Végül lezárásként a szentmise. Én csak pozitív tapasztalatot szereztem, már alig várom a következő alkalmat.

Riesz Benedek
Igen szép élmény volt találkozni egymással, az Úrral, és egy kicsit önmagammal! Örömteli volt számomra közösségben, több mint ezer fiatal társaságában megtapasztalni Isten jelenlétét, nagy szeretetét, hívó szavát – ezen a változatos, színvonalas eseményen. „Íme, itt vagyok" – volt a találkozó mottója, és tényleg milyen jó az Ő jelenlétében elidőzni, az Ő tervére igent mondani. Hiszen Neki személyes terve van mindenkivel, ott, ahol a legmélyebb vágyaink vannak, ahol igazán boldogok vagyunk.

Boros Bence
Szerintem egy olyan élményt élhettünk át, ami nemcsak hogy lelki erőt, de a Krisztusban való egységet közvetítette. Merjünk tenni valamit, merjünk küzdeni egy életcélért, ami Isten szemében kedves. Példaként lebegjen mindenkor szemünk előtt a Boldogságos Szűzanya teljes önátadása az Úr felé, hogy mi is méltó szolgálói lehessünk!

Jurecz Anna
A találkozó mottója, Izajás próféta könyvéből: „ÍME ITT VAGYOK". Az Úr , már kimondta ránk az igent, terve van velünk. A mi dolgunk, hogy a bennünk lévő jelképes mécses meggyújtásával, mi is kimondjuk neki azt, hogy IGEN. Az Ő kezébe téve, örömeinket, fájdalmainkat, álmainkat, céljainkat. A Panama-napon ezt több mint ezer fiatal megtehette.

Jurecz Anna

Lőw Gergely

FATIMA „TITKA”

A fatimai jelenések és hatásuk

BEVEZETÉS

Nemrég volt a fatimai jelenések 100 éves jubileuma, melynek kapcsán Ferenc pápa a három látnok közül kettőt, a korán elhunyt Jácintát és Ferencet szentté is avatta; Máriáról pedig nem lehet eleget beszélni – ebben az írásban szeretnénk összefoglalni, hogy mi is történt pontosan ebben a kicsiny portugál községben, milyen hatásai voltak ezeknek az eseményeknek, és a Hittani Kongregáció végül hogyan értelmezte azokat.

MI TÖRTÉNT?

Antalóczi Lajos *Jelenések, üzenetek és a jövő* című munkájában[1] részletesen leírja a fatimai eseményeket, itt most csak a legjelentősebb történésekre szorítkozunk, megpróbálva felvázolni egy vezérfonalat. A fatimai Mária-jelenések 1917. május 13-án kezdődtek. Az I. világháború idején járunk, fél évvel a bolsevik hatalomátvétel előtt. Fatima valójában egy tanyaközpont, melyet 35-40 tanya alkot és körülbelül 2500 ember lakik itt. A jelenések kicsiny helységtől 2-3 kilométerre fekvő Cova da Iriaban zajlanak, ami annyit jelent: béke völgye. Szegény, de annál vallásosabb környék. A látnokok: Lúcia Santos 10, Ferenc Marto 9 és Jácinta Marto 7 éves. Összesen 3 angyali jelenésnek (1916. tavasz, nyár, ősz) és 6 Mária-jelenésnek (1917. május-október, mindig 13-án – kivéve augusztusban) voltak tanúi. A legidősebb, Lúcia beszél, Jácinta is mindent lát és hall, de érdekes, hogy Ferenc csak látja az eseményeket, de nem hall semmit. Erre még később visszatérünk.

Az angyali jelenések

Egy átlagos tavaszi napon az ebédhez készülődve a három pásztorgyerek „*váratlanul éles fényben egy ifjút*” pillantanak meg, aki a „*Béke angyalának*” nevezi magát. Imádságra hívja őket: „*Istenem, hiszek tebenned, imádlak téged, remélek tebenned és szeretlek. Bocsánatért esedezem hozzád mindazokért, akik nem hisznek benned, nem imádnak, nem bíznak benned és nem szeretnek*”. Biztatja őket, hogy Jézus és Mária Szíve kegyesen fogadja ezt az imát.

A második angyali jelenés során 1916 nyarán a Béke angyala vezeklésre szólítja fel a gyermekeket, „*Imádkozzatok szakadatlanul, és vezekeljetek a sok bűnért, mellyel Istent bántják meg, és kérjétek a bűnösök megtérését*”. A kis pásztorok valóban megváltoztatják életüket, és komoly önmegtagadásokat vállalnak.

A harmadik alkalommal ősszel jelenik meg az angyal, ezúttal egy kehely van a kezében, fölötte pedig egy ostya, amelyből vércseppek hullanak a kehelybe. Ekkor az Oltáriszentség tiszteletére buzdítja a gyermekeket: „*Legszentebb Szentháromság, Atya, Fiú és Szentlélek! Mélységes alázattal imádlak, s felajánlom Neked Jézus Krisztus legdrágább Testét, Vérét, Lelkét és Istenségét, aki a föld valamennyi tabernákulumában jelen van, engesztelésül a szentségtörésekért, a szidalmazásokért és közömbösségért, melyek által Őt bántják meg. Jézus Szentséges és Mária Szeplőtelen Szíve által könyörgök hozzád a szegény bűnösök megtéréséért*”. A látnokok folytatják a vezeklést, és eddig még nem beszélnek senkinek arról, amit láttak.

A Mária-jelenések

Az első jelenés (1917. május 13.) alkalmával egy fehérbe öltözött asszonyt látnak, aki „a Napnál is fényesebb” és gyönyörű. Luciának arra a kérdésére, hogy mit kíván tőlük, így felel: „*Azért jöttem, hogy kérjelek benneteket: jöjjetek a következő hat hónapban is ide, ugyanezen a napon és ugyanebben az órában. A végén megmondom, hogy ki vagyok és mit akarok. Visszatérek még egy hetedik alkalommal is*”. A jelenés további kérései: ajánlják fel magukat Istennek, vállaljanak áldozatokat és imádkozzák mindennap a rózsafüzért. A látnokok továbbra is igyekeznek titokban tartani a történteket, de Jácinta végül is (belső indításra) elmondja édesanyjának.

A harmadik jelenésre (1917. július 13.) egész tömeg gyűlik össze. A gyerekeknek ekkor mutatja meg a „fehérbe öltözött asszony” a pokol látomását. A látnokokat elborzasztja és megrendíti a látvány, még keményebben vezekelnek. Augusztus 13-án már mintegy 5000 ember lepi el a Cova da Iria lejtőjét, azonban negyedik jelenésre csak 1917. augusztus 19-én kerül sor. A kérdéses napon ugyanis a gyermekek börtönben voltak, ahol kihallgatták őket. Jellemző, hogy az ateista kormány gyanús szemmel figyel minden nagyobb vallási összejövetelt, ráadásul a látnokok bizonyos titkokról beszélnek, amelyeket semmiképpen sem akarnak elárulni. A gyermekek ezúttal a következő szavakat hallják: „*Imádkozzatok sokat, nagyon sokat és hozzatok áldozatot a bűnösökért, mert sok lélek a pokolba kerül, mivel nincs, aki áldozatot hozzon és imádkozzon értük.*” Meghatározó összefoglalása ez a fatimai üzenetnek.

A hatodik és egyben utolsó jelenéskor (1917. október 13.) körülbelül 70 000 ember van jelen. Mind tanúi az úgynevezett „Napcsodá”-nak, vagy ahogyan a Hittani Kongregáció később nagyon precízen és finoman fogalmazza a „Nap jelé”-nek. Az eső hirtelen eláll, a nap pedig saját tengelye körül kezd forogni, a színe elváltozik, és többször is letér a pályájáról, úgy tűnik, mintha a földre akarna esni. Minderről a korabeli világi újságok is mind tudósítottak.

A Jelenések után

1930. október 13-án hirdeti ki a fatimai püspök a jelenések hiteles voltát, később megépítik a templomot is. A kegyhelyre évente több millió látogató érkezik. A két kisebbik látnok hamar meghal: Ferenc 1919-ben, Jácinta pedig 1920-ban. 2000. május 13-án II. János Pál pápa boldoggá, 2017. május 13-án pedig – mint már említettük – Ferenc pápa szentté avatja őket. Lúcia dorottyás nővér, majd később kármelita apáca lesz. Neki később is megjelenik a Szűzanya több alkalommal. 1929. július 13-án ezt az üzenetet kapja: „*Elérkezett a pillanat, amelyben Isten felszólítja a Szentatyát, hogy a világ valamennyi püspökével együtt ajánlja fel Oroszországot Szeplőtelen Szívemnek. Megígéri, hogy ezáltal megmenti.*” Ez a kérés csak 55 évvel később teljesül be ténylegesen, amikor II. János Pál pápa a világ püspökeivel egységben elvégezte a Szűzanya által kért felajánlást (1984. március 25.).

1 Antalóczi, L., *Jelenések, üzenetek és a jövő. A legjelentősebb magánkinyilatkoztatások és üzenetük szintézise 1830-tól napjainkig*, Eger 2000, 86-103; ld. a könyv elektronikus változatát: http://heves.plebania.hu/mar_jel.doc (Utoljára ellenőrizve: 2019. márc. 2.). A továbbiakban az idézetek innen.

A MAGYARÁZAT
A Boldogságos Szűz Mária fatimai üzenete – fatima „titka”

A Hittani Kongregáció 2000-ben adta ki *Fatima üzenete* kezdetű levelét, amelyben reflektál az eseményekre.[2] Miután ismertette, miként történt a lepecsételt titok őrzése a felfedésig, tisztázza, mit is értünk pontosan Fatima „titka” alatt. A „titok” három különböző részből áll. Az első két részt Lúcia nővér 1941. augusztus 31-én közölte a leirai püspökkel, azonban a harmadik részt éppen ebben a dokumentumban hozták nyilvánosságra.

A „titok” első része a pokol víziója, melyről Lúcia nővér így számol be: „*A Szűzanya egy hatalmas tűztengert mutatott, melyről úgy tűnt, a föld alatt van. A tűzben elmerült ördögöket és lelkeket úgy láttuk, mintha átlátszó fekete vagy barna izzó szénparázs lettek volna emberi alakban, s hányódtak a lángok között, melyek mint hullámok vitték őket. Magukból az ördögökből és lelkekből is lángok, füstfelhő és szikrák csaptak ki. Minden irányba hullottak, mint a szikrák hatalmas tűzvészben: súlytalanul és egyensúlyt vesztve. Közben reszketve jajgattak iszonyatukban és félelmükben, s kétségbeesetten kiáltoztak fájdalmukban. Az ördögök szörnyű és fölismerhetetlen állatok iszonyatos és visszataszító formájában mutatkoztak, átlátszóak voltak és feketék.*”

A második rész Szűz Mária Szeplőtelen Szívének tiszteletéről szól: „*Láttátok a poklot, ahova a szegény bűnösök lelkei zuhantak. Megmentésükre akarja megalapítani Isten a világban az én Szeplőtelen Szívem tiszteletét. Ha megteszik, amit mondok nektek, sok lélek megmenekül és békéjük lesz. A háború a vége felé jár; de ha nem hagyják abba Isten bántását, XI. Pius pápasága alatt egy másik, még rosszabb háború fog kezdődni. Amikor egy éjszaka majd látjátok, hogy ismeretlen fény támad, tudjátok meg, hogy ez a nagy jel, amit Isten ad nektek arra, hogy megbüntetni készül a világot bűneiért a háború, az éhínség, s az Egyház és a Szentatya ellen irányuló üldözések által. Ennek megakadályozására kérem, ajánlják föl Oroszországot az én Szeplőtelen Szívemnek, s vezessék be az engesztelő szentáldozást elsőszombatonként. Ha teljesítik kéréseimet, Oroszország meg fog térni és békéjük lesz; ha nem, tévedéseit a világra fogja szórni háborúk gerjesztésével és az Egyház üldözésével. A jók vértanúk lesznek, a Szentatyának sokat kell szenvednie, nemzetek fognak elpusztulni. Végül az én Szeplőtelen Szívem győzni fog. A Szentatya föl fogja ajánlani nekem Oroszországot, mely meg fog térni, és a világ egy békés korszakot kap ajándékul.*”

A harmadik titok a 20. században az egyház és a pápák szenvedéséről beszél (II. vh., kommunizmus): „*A két, már korábban elmondott rész után Miasszonyunk bal oldalán, egy kicsit magasabban láttunk egy angyalt, bal kezében lángpallossal; szikrázva lángokat bocsátott ki magából, mintha föl akarná gyújtani a világot; de a lángok kialudtak, amikor találkoztak a Miasszonyunk felénk nyújtott jobbjából áradó sugárzással. Az Angyal jobb kezével a Földre mutatva hangos szóval mondta: »Bűnbánat, bűnbánat, bűnbánat!« Egy igen nagy fényességben, ami Isten, láttunk »valami olyasmit, mintha tükör előtt vonultak volna emberek«, láttunk egy fehérbe öltözött püspököt »akiről úgy gondoltuk, ő a Szentatya«. Sok más püspök, pap, szerzetes és szerzetesnő ment föl egy meredek hegyre, melynek csúcsán nagy kereszt állt fatörzsekből, mintha hántolatlan paratölgy lett volna; a Szentatya, mielőtt odaért, egy félig lerombolt, félig düledező városon ment keresztül botladozó léptekkel, fájdalommal és aggodalommal telve imádkozott az út mentén heverő holtak lelkéért; fölérve a hegy tetejére, térdre borult a nagy kereszt lábánál, és egy csoport katona lőfegyverekkel és nyíllal tüzelve rá, megölte őt. Ugyanígy haltak meg egymás után csoportokban a püspökök, papok, szerzetesek és szerzetesnők, különféle világi emberek, különböző társadalmi osztályokból és állásokból való férfiak és nők. A kereszt két szára alatt két angyal állt, mindegyiknél kristály öntözőkanna, melybe összegyűjtötték a vértanúk vérét, s öntözték vele az Istenhez közeledő lelkeket.*”

2 Hittani Kongregáció, *Fatima üzenete* (2000); ld. http://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=150 (Utoljára ellenőrizve: 2019. márc. 2.). A továbbiakban az idézetek innen, hacsak nincs másként jelezve.

A fatimai „titok” teológiai kommentárja

A Kongregáció levele leszögezi, hogy a nyilvánosságra hozott „titok” nem az emberi kíváncsiságot akarja kielégíteni, nem apokaliptikus jövőfeltárás, nem jóslás – hanem prófécia. A hivatalos kinyilatkoztatásnak és a magánkinyilatkoztatásoknak is megvan a maguk helye a teológiában. „*Isten lépésről lépésre ismerteti meg magát az emberekkel, egészen addig a pontig, ahol maga is ember lesz, hogy az emberré lett Fiú, Jézus Krisztus által az egész világot magához vonja és egyesítse magával*”. Ahogy Keresztes Szt. János is mondja: „*Nekünk adván, ahogyan adta, a Fiát, aki az ő egyetlen Igéje, ebben az egyetlen Igében mindent elmondott, és más mondanivalója nincs többé. (...) Amit ugyanis korábban csak részletekben mondott a Prófétáknak, azt most egészében elmondta, amikor a teljességet, tudniillik a Fiát adta nekünk. Ha ezek után valaki most kérdezni akarná Istent, vagy látomásokat, kinyilatkoztatásokat akarna Tőle, az nemcsak esztelenül cselekedne, hanem egyenesen megsértené Őt, nem Krisztusra szegezvén a szemeit, illetve valami mást vagy újdonságot keresve rajta kívül*” (KEK 65).[3] Ugyanakkor Szent János evangéliumában a következőket olvassuk: „Még sok mondanivalóm volna, de most nem tudjátok elviselni. Amikor azonban eljön Ő, az igazság Lelke, bevezet titeket a teljes igazságba. Mert nem magától fog beszélni, hanem (...) megdicsőít engem, mert az enyémből kapja, amit majd hirdet nektek” (Jn 16,12-14). Tehát két következtetést levonhatunk. „*1. A magánkinyilatkoztatás tekintélye lényegesen különbözik a hivatalos kinyilatkoztatásétól. 2. A magánkinyilatkoztatás ehhez a hithez nyújt segítséget, s éppen azáltal válik hihetővé, hogy az egyetlen hivatalos kinyilatkoztatásra irányítja az embert.*” A magánkinyilatkoztatások az idők jeleinek megértéséhez adnak segítséget. A kinyilatkoztatáshoz tehát hozzátenni nem lehet, ugyanakkor – ahogy a János evangélium idézetéből is kitűnik – a Szentlélek folyamatosan munkálkodik az Egyházban, hogy a kinyilatkoztatás üzenetét egyre mélyebben megértsük.

3 *A Katolikus Egyház Katekizmusa*, Szent István Társulat, Budapest 2013.

Ha a magánkinyilatkoztatások antropológiai struktúráját akarjuk vizsgálni, akkor a „látás” három fajtáját kell megkülönböztetnünk. 1. érzékelő látás (visio sensibilis), 2. belső látás (visio imaginativa) és 3. értelmi látás (visio intellectualis). A látnokok esetében belső látásról kell beszéljünk: a lelket valóságos, de érzékfeletti valóságból eredő hatás éri, és megnyílik az érzékelhetetlen, az érzékek számára láthatatlan valóság látására.[4] Nem szabad ezt összetévesztenünk az örömteli színelátással (visio beatifica), amelyben hitünk szerint majd a mennyben részesülünk.

A Hittani Kongregáció a következő módon tesz kísérletet fatimai „titok” megfejtésére. A titok első része, a pokol látomásában „per salvare” részesültek a látnokok – hogy meglássák megmentésük útját. A második részben kifejtett Mária Szeplőtelen Szívének tisztelete közeledés ahhoz a szívbéli állapothoz, amelyben a „fiat”, a „legyen nekem a te igéd szerint” az egész emberi életet meghatározó központtá válik. A titok harmadik és legkésőbb nyilvánosságra hozott része a bűnbánatra szólít fel. Az angyal a lángpallossal az ítéletet, a pusztítást helyezi kilátásba (vö. Jelenések könyve). Ugyanakkor megjelenik egy ezzel ellentétes erő: a Szűzanya ragyogása és a bűnbánat. A jövő nincs lezárva, a mi szabadságunkon múlik, milyen lesz.[5] A fehér ruhás püspök több pápát is megjelenít egyszerre. Nem csak II. János Pál pápa ellen 1981. május 13-án elkövetett merényletre utal. Ugyanakkor éppen a szentatya csodálatos megmenekülése mutatja, hogy a jövő alakítható, és van olyan erő, amely erősebb a fegyvereknél. A kristály öntözőkanna: vigasztaló kép. A vértanúk szenvedései eggyé válnak Krisztus szenvedéseivel és kegyelmeket eszközölnek ki a világ számára.

Fatima üzenete tehát a következő módon foglalható össze: „*buzdítás a lelkek megmentésére az imádság útján, s felhívás a bűnbánatra és megtérésre*”. Ugyanakkor a levél legvége még aláhúzza: a „*Szeplőtelen Szívem győzni fog*” kifejezés annyit jelent – „*az Isten számára nyitott, az Isten szemlélése által megtisztult szív erősebb minden fegyvernél*”.

4 Vö. „Gyermekek és csecsemők szájából fakasztasz magadnak dicséretet” (Zsolt 8,3; Mt 21,16).

5 Vö. a negyedik fatimai jelenés szavaival: „*Imádkozzatok sokat, nagyon sokat és hozzatok áldozatot a bűnösökért, mert sok lélek a pokolba kerül, mivel nincs, aki áldozatot hozzon és imádkozzon értük*”. Itt sem lezárt eseményről van szó, mintha nem lehetne megakadályozni, hogy annyi ember a pokolra jusson. Ezek a szavak egy reális veszélyt tárnak fel, amely bekövetkezhet, és tenni kell ellene. Azt fejezik ki, hogy az imádságnak valóban van ereje.

Hegedűsné Veréb Anita

„ALÁSZÁLLT A POKLOKRA"

Betekintés Hans Urs von Balthasar kenotikus krisztológiájába

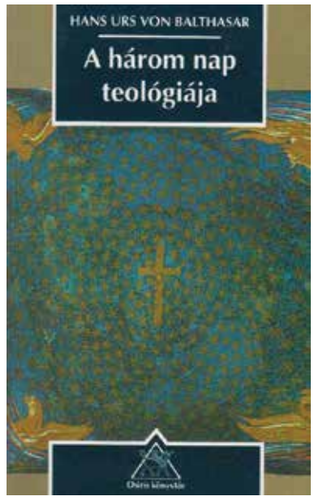

Krisztus egész élete út a kereszt felé. Jézus egész földi létét az az óra határozza meg, amelyet a kereszten fog beteljesíteni. Ebben a titokban tárul fel Isten dicsősége és végtelen szeretete. Balthasar *A három nap teológiája* című művében mutatja be a kereszthalál misztériumát.[1] Az önmagát kiüresítő és emberré lett Fiú az Atyának engedelmeskedve a végletekig elmegy. Az utolsó vacsorán *„még aktívan rendelkezik önmaga felett"*[2], majd az események haladtával mindez átmegy passzivitásba. Megtapasztalja a szenvedés keserűségét, az elszigetelődést és szorongást, amely a bűnösöket kellene, hogy elfogja. A bűn ezen sötétsége az Olajfák-hegyén borítja el, ahol a legmélyebb módon átéli a tanítványoktól és az Istentől való elhagyatottságot. Végül vádlói előtt teljesen kiszolgáltatva áll, a zsidók és a pogányok is elutasítják. Megváltói művének csúcspontjában ott függ a kereszten, ahol megéli az Istentől elhagyatott ember minden mélységét. Balthasar azonban a megváltás mozzanatának tartja Krisztus alvilágra szállását, útját a holtakhoz, mely a hitvallásban is szereplő formula. A kereszt eseményei a sírban fekvő Jézus csendjében nem érnek véget. A halálban való létben Krisztus megtapasztalja mindazt a reménytelenséget, és távolságot az Istentől, amit a pokolban szenvednek el azok, akik visszautasítják Teremtőjüket. Ebben az időtlenségben, magányban, és reménytelenségben ott van Krisztus, és olyan mélyre ment el az emberért, amely mélységből csak Ő tud felkarolni.

A LÉLEK SZEREPE

Jézus küldetése a kereszthalálában az Istentől megélt távolságában és elhagyatottságában paradox módon tárul fel. Az isteni szeretet éppen abban mutatkozik meg, hogy kész elmenni a legvégsőkig. Az önmagára vállalt helyettesítő szenvedés a teljes Istentől való elszigetelődés mélységéig megy el. Balthasar szerint ez sokkal több, mint amit a bűnös ember a halálban elszenved.

Jézus teljes önátadását, melyben Isten ítéletét magára vette, a Szentlélek tette lehetővé.[3] A Lélek volt az, aki által az Atya a háttérbe vonult, hogy Krisztus engedelmességet tanuljon, és a Lélek volt az, aki ebben a küldetésben megerősítette. A Lélek lesz az, aki az emberek szívébe kiárad, miután Jézus a kereszten kileheli lelkét. Krisztus halálával lesz az örök élet forrása, hiszen éppen ezáltal győzedelmeskedik a bűn miatti halálon. Isten a kereszten lévő Krisztusban győzedelmeskedik, Benne válik végérvényesen az ítélet és harag kiengesztelődéssé. Ez a csúcspont, amelyben Isten és ember újra eggyé lesz. Az Isten szeretetével az ember üdvösségét akarja, mely szeretetre az ember a Lélekben újjá lesz és az örök élet forrásával többé már nem szomjazik.

SZOLIDARITÁS A MÉLYBEN

A nagypénteki események után a húsvét vasárnapi misztériumára vetül a fény. Balthasar azonban azt mondja, a közte lévő nagyszombati csendnek éppen olyan jelentősége van, mint a többinek. *„Szembesülni kell azzal a csenddel, amiben Isten saját Logosza is némává válik"*.[4] Balthasar hangsúlyozza, hogy nem csak a nyugalom jellemzi a nagyszombati misztériumot, hanem eszkatológikus vonása is van. Így a halál állapotában az Istentől való elhagyatottság, időtlenség és reménytelenség jelenik meg. *„Azt kell egészen komolyan vennünk, hogy az ember Jézus úgy hal meg, mint a többi ember: eltemetik, elnémul, nem ad hírt semmiről, és nem közvetít semmit"*.[5] A nagypénteki események után Jézus nem úgy adja át magát az Atyának, mint ahogy az ember átadja magát halálában. Krisztus a világ minden bűnét magára véve merül el a „második halálban", s ezzel önátadása határáig megy el.

A nagyszombat misztériumát két irányból lehet Balthasar szerint megközelíteni.[6] Elsőként kiemeli Krisztus szolidaritását a megholtakkal. Jézus halála és sírban fekvése az összes megholttal való szolidaritását jelenti, mely a mindig nagyobb isteni szeretet jele. Balthasar bírálja azt a hagyományos értelmezést, mely szerint a pokolra szállás a kiengesztelés örömhírének hirdetését jelentené a megholtaknak. A halál az az állapot, ami az egész embert érinti. Nem részleges, és ebben az állapotban passzivitás mutatkozik.[7] Az alászálló Krisztus a teológiai hagyományban azonban aktívként mutatkozik meg. Balthasar szerint Krisztust a „halottakkal-levő-létben" passzivitás jellemzi. Jézus valóban halott, hiszen hozzánk hasonlóvá vált, s mint ilyen, emberi természete is valóságos. *„Amint a földön szolidáris volt az élőkkel, a sírban éppúgy szolidáris a halottakkal"*.[8] Nem úgy lép be az alvilágba, mint egy harcos, hanem úgy, ahogy a kereszten is függött, a bűn súlya alatt merül el. Ez a bűnösökkel való szolidaritása mutatja meg az Isten mindig-nagyobb szeretetét. Ebben a passzivitásban mutatkozik meg Krisztus győzelme, és nem úgy, mint egy harcos, akit éppen diadalmának aktivitása jellemez.[9] A kereszten megvalósult azonosulása a bűnös emberrel a nagyszombati eseményekben folytatódik, közösséget vállalva a halálban elhagyatottakkal, ahol nincs más, csak a magány és a reménytelenség. Az ószövetségi értelmezés alapján a halál állapota sötétség, némaság, ahonnan nincs visszatérés, ahol az Istent sem dicséri senki, a feledés földje. *„A halottak között nem létezik semmiféle élő kommunikáció"*.[10] Balthasar itt Aquinói Tamás érvét említi meg, miszerint Krisztus valóban a halottakhoz ment. Mivel Krisztus magára vette a bűn teljességét, így azt teljességében kell kiengesztelnie. Ami azonban nem csak az ember testét érinti, hanem lelkét is. Nem csak a test halála lett az ember büntetése, hanem a léleké is, ami az Isten látásának a nélkülözése.[11] Mivel Jézus a teljes büntetést magára vet-

1 Vö. Kereszty, R. – Puskás, A., *Jézus Krisztus. Krisztológiai alapvetés*, SZIT, Budapest 2015, 352–353.
2 Uo. 353.

3 „A Fiú nemzése elmegy a legvégső szabadon engedésig; úgy tűnik, hogy megszakadt az összefüggés a Forrás s az abból Forrásozott között, minden istennélküliség koncentrálódik a Fiúban, aki ezt az Atyától való elhagyatottságként éli meg. A Forrás, amelyből a Fiú örökké él, látszólag elapadt, s ezáltal mindaz, amit a Fiú kizárólag az Atya megbízásából tett, elveszíti értelmét; minden hiábavaló volt. (…) A bűn megtestesítőjeként immár nem találhat támaszt Istennél, azzal azonosult, amit Istennek öröktől fogva el kell utasítania magától. (…) A Szentlélek az, aki végigkíséri őt földi élete során mint az Atya Lelke, (…) ő egyesíti az Atyát és a Fiút, amikor az elviselhetetlenségig feszíti szét kölcsönös szeretetüket. Ebben a végtelen különbözőségben lelepleződik mindkettő: a végtelen, Szentháromságon belüli különbözőség, amely az örök szeretet előfeltétele, s amely a Szentlélekben nyer áthidalást; és az üdvtörténeti különbözőség, amelyben az elidegenedett világ kiengesztelődik Istennel". Balthasar, H. U. v., *Der Dreifache Kranz. Das Heil der Welt im Mariengebet* (Beten heute 9), Einsiedeln 1977, 64–66, in Löser, W., *„Engedelmes a halálig, mégpedig a kereszthalálig" – A kenózis teológiája Hans Urs von Balthasar gondolkodásában* (ford. Török Csaba), in *Communio* XXIII (2015/1–2), 5.

4 Kruppa Tamás: *Az isteni lét kenotikus misztériumának üdvtörténeti lelepleződése Krisztus kereszthalálában és pokolraszállásában Hans Urs von Balthasar szemléletében*, in Athanasiana XI (2000), 105.
5 Balthasar, H. U. v., *A három nap teológiája*, Osiris, Budapest 2000, 43.
6 Vö. Kruppa, *Az isteni lét kenotikus misztériumának üdvtörténeti lelepleződése Krisztus kereszthalálában és pokolraszállásában Hans Urs von Balthasar szemléletében*, 107.

7 Vö. Balthasar, *A három nap teológiája*, 129.
8 Uo. 130.
9 „Nagyszombaton azonban ott van a halott Jézus alászállása a pokolra, vagyis (nagyon leegyszerűsítve) szolidárissá válása az időtlenségben azokkal, akik elvesztek Istentől. Ezek számára döntésük – amellyel az önzetlen szeretet Istenének a helyébe önnön Énjüket állították – végérvényes. A (halálnak) ebbe a végérvényességébe száll alá a halott Fiú, aki immár semmi esetre sem cselekvő módon teszi ezt, hanem a keresztről kezdve lecsupaszodott minden erőtől és saját kezdeményezéstől. (…) Ő velük együtt halott (ám utolsó szeretetéből kifolyólag). És pontosan ezzel zúzza szét azt az abszolút magányt, amely felé minden bűnös törekszik: a bűnös, aki Istentől elátkozott akar lenni, magányában találja meg újra Istent, ám Isten szeretetének teljes magatehetetlenségében van itt. Egészen felfoghatatlan, miként válik szolidárissá az elátkozottakkal ebben az időtlenségben". Balthasar, H. U. v., *Über Stellvertretung*, in *Pneuma und Institution*, Johannes Verlag, Einsiedeln 1974, 408. in Löser, *„Engedelmes a halálig, mégpedig a kereszthalálig" – A kenózis teológiája Hans Urs von Balthasar gondolkodásában* (ford. Török Csaba.), 8–9.
10 Balthasar, *A három nap teológiája*, 147.
11 Vö. Uo. 146.

te, így nem csak a teste halt meg, hanem a lelke a pokolra szállt. A „halál fájdalma" akkor oldódik fel, amikor az Atya feltámasztja Jézust. „*Isten Fia maradéktalanul alávetette magát a meghalás emberi törvényének*".[12]

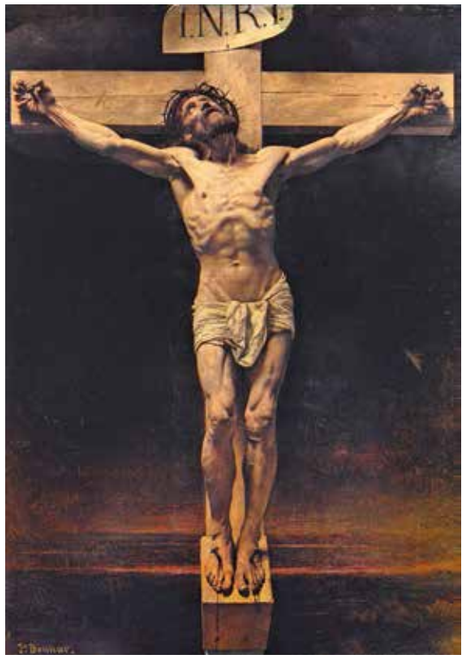

POENA DAMNI

Balthasar ezen a ponton felvet egy teológiai problémát, miszerint azok az emberek, akik Krisztus előtt éltek, és mivel az ősbűn és következménye (poena damni) őket is érintette, Krisztus megváltására várakozhattak. Az egész üdvrend Krisztusra irányul, így azok, akik Isten kegyelmében éltek, akik „igazak" voltak, Krisztusra várakoztak. Tamás azt mondja: „*Krisztusnak nemcsak a földön, de a pokolban is vannak barátai*".[13] Azonban az ősbűn miatt várakozniuk kell. Balthasar itt kiemeli, hogy a halálban már nem lehet az idő korlátairól beszélni. Úgy véli, hogy azoknak az embereknek, akik Krisztus szeretetében éltek Ő előtte, Krisztus előre ható kegyelme révén, nem kell elszenvedniük a teljes poena damnit. Hiszen Krisztus szeretetében, hitében, és a reményben várakoznak a Megváltóra. „*Vajon Isten nem karolja-e fel alulról Krisztusban a maga mindig nagyobb mélységével az alvilág minden mélységét? Ő, aki magasabb az egeknél, ugyanakkor mélyebb a pokolnál, mivel átkelve rajta felemeli.* (…) *Krisztus világossága a sötétség legvégső határáról ragyog fel*".[14] Ő az, aki a mindig nagyobb isteni szeretete révén vállalta „*a valóságos félelmet, valóságos szomorúságot, amiként valóságos testet is, s mindezt nem azért, mert kénytelen volt szenvedni, hanem mivel a könyörület indította akaratát*".[15]

Krisztus mindig nagyobb isteni szeretetében így a halottakkal való szolidaritásában megtapasztalta a halál állapotában az Isten elutasításában álló elhagyatottság teljes káoszát. Balthasar ezalatt azt érti, hogy Krisztus nem egy dantei poklot járt be, hanem a bűn káoszát tapasztalja meg, ami a halál reménytelenségének a szemlélése.[16] Isteni szeretetében meg akarja kímélni a bűnös embert a második halál tapasztalatától, és helyettesítőleg Ő szenvedi el azt.

A halálban való lét, az Istentől való elhagyatottság a mi megmentésünkért az Atya küldéséből származik. Krisztus kenózisából származó tökéletes engedelmességének egzisztenciája az, ami lehetővé teszi a halálban való létezés szolidaritását.[17] Egyedül szentháromságosan értelmezhető. A véges emberi szabadság az Atya teremtő műve, amelyben vállalta a bűn lehetőségét, és hogy visszavezesse céljához a teremtett világot, szabadon küldte Fiát a világba, majd a bűn terhével az ítélet helyére. Ennek lehetősége kizárólag abban áll, hogy a Fiú akarata egy az örök Atya akaratával. Mint emberré váltat a pokolba is bevezette. Ehhez a nagyszombati eseményekben Jézusnak halottnak kellett lennie.[18] „*Az Istenember szemlélte a káoszt*",[19] látnia kellett, ami kaotikus volt a teremtésben. Egyedül Ő képes bejárni a pokol mélységét, mivel nem rabja a bűn láncainak, Ő az, aki „*szabad a halottak között*".[20] A Fiú engedelmességében az Atya akaratát követve bejárja a káoszt, „*aláhatol a reményvesztett szívek mélységeibe*"[21], s a pokol Krisztus kezébe kerül.

12 Uo. 146.
13 Uo. 147.
14 Uo. 149.
15 Uo. 149.

16 „A halál szemlélése (visio) a közvetlen megtapasztalás útján (via cognoscentiae) a legteljesebb büntetés. Mivel Krisztus halála valóságos volt, hiszen tulajdon tapasztalata folytán látta a halált, amelynek elviselését önként vállalta, ezért Krisztus lelke alászállt az alvilágba (ad inferna), ahol a halál szemlélése van. A halált ugyanis alvilágnak nevezik. (…) Miként az Apostolok Cselekedeteiben olvassuk, amikor Isten feltámasztotta Krisztust, (…) megszabadította az alvilág kínjaitól. Ezért mondja a próféta: „Nem hagyta lelkemet az alvilágban." Krisztus szenvedése, az elképzelhető legnagyobb szenvedés, olyan volt, mint a kárhozottak kínjai, akik már nem kárhozhatnak el nagyobb mértékben, vagyis a pokol büntetéséig terjedt (usque ad poenam infernalem). (…) A poena sensust a pokolban sínylődő kárhozottakhoz hasonló módon akarta elszenvedni, hogy megdicsőítse Atyát. Meg akarta mutatni ezzel, hogy az Atyának a legnagyobb gyötrelmekig menően engedelmeskedni kell (quod ei oboediendum sit usque ad extremum supplicium)". Balthasar, *A három nap teológiája*, 152–153. (Nicolaus Cusanus *Excitationes* című művéből idéz).

17 Ld. Kruppa, *Az isteni lét kenotikus misztériumának üdvtörténeti lelepleződése Krisztus kereszthalálában és pokolraszállásában Hans Urs von Balthasar szemléletében*, 109.

JÉZUS „HALÁLBAN VALÓ LÉTÉNEK" TRINITÁRIUS ÉRTELMEZÉSE

Balthasar az immanens Szentháromság kenotikus szeretetének a kifejeződését Jézus pokolra szállásában látja. A Szentlélek az, aki a Fiú elhagyatottságában is a köteléket biztosítja az Atyával. „*A pokol kikutatása szentháromságos esemény*".[22] A Szentlélek bizonyítja, hogy a szentháromságos személyek mindig túláradó szeretete, mindig-nagyobb és mindig-újabb, és mivel éppen ezért nem ismer határokat, önátadásában a tökéletesség és a végtelenség jelenik meg. Ebben a szabad önátadásban úgy lép ki önmagából, hogy nem veszíti el önmagát. „*Isten nemcsak a teremtett, véges világba képes belépni, hanem a világ bűnösségének legnagyobb mélységébe is, »hogy megmentse, ami elveszett«*."[23]

A szentháromságos szeretetnek és önátadásnak köszönhető, hogy az Atya átadja Fiát a bűn sötétségének a világ életéért, aki az Istentől való elhagyatottságot éli meg a kereszten és a pokolra száll a bűnös és reményvesztett emberért. A Lélek tartja fenn azt az egységet, hogy a Fiú egy marad az Atyával még akkor is, amikor az elhagyatottság állapotában, a halálban van az elhunytakkal. Ő őrzi meg az azonosságot az isteni szeretettel, miközben Krisztus magára veszi az elidegenedett emberiség bűnös terhét.

Egyedül Krisztus engedelmessége képes arra, hogy magára vegye és hordozza az emberiség teljes bűnét, hogy a halálban a bűnösökkel eggyé legyen. Mégis úgy győzedelmeskedik a halál és az Istentől való elidegenedés felett, hogy tekintettel van az emberi szabadságra, és azt nem korlátozza. Ahogy már fentebb is szó volt a véges emberi szabadságról, Isten minden teremtett létezőnek isteni szabadságából részesedést ad, így az embernek ebben a szabadságában benne van annak a lehetősége is, hogy szabadon Nem-et mond Teremtőjére. Isten ugyan tiszteletben tartja az emberi szabadságot, hogy abban visszautasítja a teremtmény Teremtője szeretetét, mégse köteles azt elfogadni.[24] „*Ezt az elutasítást utasítja vissza.*"[25] Jogában áll annak maradni, aki mindig is volt. Krisztus pokolra szállásából következik, hogy immár nincs olyan hely, ami Isten nélkül lenne. „*Feltámadásával Krisztus maga mögött hagyja a hádészt, az emberiség képtelenségét arra, hogy eljusson Istenhez; legmélyebb szentháromságos tapasztalatának erejében azonban magával viszi a »poklot«, ebben pedig arra való hatalma fejeződik ki, hogy bíróként rendelkezzék az ember örök üdvösségével vagy kárhozatával*".[26]

Isten szeretete mindig-nagyobb és mindig-túláradó. Krisztus szeretetében a nagyszombati eseményben a halottakkal van. Ez az a csúcs, amiben láthatóvá válik az Isten mélységes szeretete. A bűnösök által választott Istentől való távolságban és elhagyatottságban, amit önmaga választ az ember, még ebbe az állapotba is elkíséri őt Teremtője. A reménytelenségben és a teljes elhagyatottság sötétségében is világosságot tud adni Krisztus. „*Az Emberfia azért jött, hogy megkeresse és megmentse azt, ami elveszett*" (Lk 19,10).

18 Vö. Balthasar, *A három nap teológiája*, 157.
19 Uo. 157.
20 Uo. 158.
21 Uo. 158.
22 Uo. 157.
23 Kruppa, *Az isteni lét kenotikus misztériumának üdvtörténeti lelepleződése Krisztus kereszthalálában és pokolraszállásában Hans Urs von Balthasar szemléletében*, 110.

24 „A teremtményi szabadság tiszteletben van tartva, ám a szenvedés végén Isten utoléri azt, s még egyszer leteperi azt (inferno profundior: Nagy Gergely). Isten csakis az abszolút gyöngeségben akarja közvetíteni az általa teremtett szabadságnak a minden börtönt feltörő és minden görcsöt feloldó szeretetét: azáltal, hogy belülről akar szolidárissá válni azokkal, akikkel visszautasításnak mindennemű szolidaritást". Balthasar, *Über Stellvertretung*, 408–409, in Löser, „*Engedelmes a halálig, mégpedig a kereszthalálig*" – *A kenózis teológiája Hans Urs von Balthasar gondolkodásában* (ford. Török Csaba.), 9.
25 Kruppa, *Az isteni lét kenotikus misztériumának üdvtörténeti lelepleződése Krisztus kereszthalálában és pokolraszállásában Hans Urs von Balthasar szemléletében*, 111.
26 Balthasar, *A három nap teológiája*, 160.

Zentai Georgina

BARNABÁS, A HIT EMBERE

Barnabás levele

A kéziratok és néhány ókeresztény egyházi író a levél szerzőjének Barnabás apostolt tartja, de mára a legvalószínűbb, hogy ez az írás nem származhat tőle. Az biztos, hogy a szerző zsidó-keresztény volt, mert nagyon jól ismerte a zsidó hagyományt. Mivel az írások allegorikus értelmezését adja, nagyon valószínű, hogy az alexandriai iskola hatása alatt állt. A levél szelleme nem gnosztikus. Keletkezését általában 135 utánra teszik, vagy az első század végére, esetleg a második század elejére.

Az első 17 fejezet egységes iratnak tekinthető, viszont az utolsó négy, amely a Didakhéból és a Pásztorból jól ismert két útról tanít, valószínű, hogy hozzáadás. A teljes szöveget csak a Sinai-kódex tartalmazza, mégpedig a Jelenések könyve után, viszont a Jeruzsálemi kódexben nem található meg. Latin fordítását a harmadik századtól ismerték.

TARTALOM

Az Úrnak három rendelkezése van:

1. Az élet reménye, hitünk kezdete és vége
2. Az igazságosság, az ítélet kezdete és vége
3. Az öröm és örvendezés, az igazságosság tetteinek tanúsítása

Az Istennek tetsző áldozatokról így ír a Szentírást idézve: „*Ne hozzatok nekem többé értéktelen ételáldozatot, mert füstje utálattal tölt el, Új holdjaitokat és szombatjaitokat nem szenvedhetem*” (Iz 1,11-13)

„*Áldozat az Úrnak a megtört szív, illat az Úr számára a teremtőjét dicsérő szív.*” (Zsolt 50,19)

„*Tudjátok, milyen a böjt, melyet én kedvelek? Törd össze a jogtalan bilincseket, és oldd meg az iga köteleit. Bocsásd szabadon az elnyomottakat, törj össze minden igát. Törd meg az éhezőnek kenyeredet, és a hajléktalan szegényt fogadd be házadba*” (Iz 58,6-10).

A levél írója úgy véli, hogy a zsidó nép eljátszotta a szövetséget, mert bálványokhoz fordult. Az Úr ugyanis így szólt: „*Mózes, Mózes, menj le gyorsan, mert néped, melyet kivezettél Egyiptomból törvénytelenséget cselekedett*” (Kiv 32,7; MTörv 9,12). Mózes megértette, és elhajította kezéből a két kőtáblát. Szövetségük összetört, hogy a szeretet, Jézus szövetsége pecsételődjön meg a szívükben.

A szerző többször hangsúlyozza, hogy nem úgy kíván írni, mint tanító, hanem mint olyan, aki nagyon szereti a levél címzettjeit. Jézus Krisztust hosszan dicsőíti, aki annyi jelet és csodát tett, és mégis elhagyatott lett, amikor vállalta a szenvedést a lelkünkért. A szöveg kijelenti, hogy a próféták Tőle nyerték a kegyelmet a prófétáláshoz. Testben kellett megjelennie és szenvednie, hogy lerontsa a halált, és megmutassa a halottakból való feltámadást. Azért jött el Isten Fia testben, hogy azok körében, akik prófétáit halálra üldözték, teljessé tegye a bűn mértékét.

„*Amikor megverik a pásztort, elszéledjenek a nyáj juhai.*” (Zak 13,6-7; Mt 26,31)

A szerző a zsidó honfoglalást allegorikusan értelmezi: „*Menjetek be a földre, melyet az Úr esküvel igért Ábrahámnak, Izsáknak és Jákobnak, és osszátok fel az országot, mely tejjel-mézzel folyó*” (Kiv 33,1-4; Lev 20,24).

A tejjel-mézzel jelentése, hogy az újjáteremtett embernek olyannak kell lennie, mint a gyermeknek, aki csak édes tejjel táplálkozik. Két teremtést magyaráz Barnabás. Az első ideiglenes: „*Alkossunk embert képünkre és hasonlatosságunkra, s uralkodjon a föld vadjain, az ég madarain, és a tenger halain*” (Ter 1,26).

A második teremtést a végső napokban hajtotta végre az Úr: „*Íme, az utolsókat úgy teremtem, mint az elsőket*” (Mt 19,30; 20,16).

Ezekiel próféta is az újjáteremtésről beszél, amikor ezt mondja: „*A kőszíveket elveszem tőlük, és hús szíveket adok nekik*” (Ez 11,19; 36,26) Mi vagyunk tehát azok, akiket a jó földre bevezetett az Úr.

Az Izsákban létrejött előkép Jézus Krisztusban teljesedett be, akit az áldozati oltárra helyeztek. „*És egyenek a bakból, melyet minden bűnért ajánlanak fel a böjti napon.* (…) *És csak a papok egyék a mosatlan belső részeket ecettel*” (Szám 29,11). Vajon miért? Mert Jézus Krisztust, aki magát a népért ajánlja fel, ecettel kevert epével akarták itatni. Egyétek ti!

Vagyis Barnabás bebizonyította, hogy a Jézus Krisztussal történteket Isten előre tudta, és annak megfelelően hozta rendelkezéseit.

Egy másik előképet is feltár: „*Vegyetek két szép egymáshoz hasonló kecskebakot. Ajánljátok fel, és a pap vegye az egyiket egészen elégő áldozatul a bűnökért*” (Lev16,7-9). A másik pedig átkozott. Le kell köpni, a fejére vörös gyapjút tenni, és kivetni a pusztába. Ekkor a vörös gyapjú szalagot arra a tüskés bozótra kell tenni, aminek egyedül édes a gyümölcse a mezőn, és a zsidók fogyasztják. Vagyis az elátkozottat koszorúzták meg. Ez történt Jézussal. Megverték, fejére töviskoszorút tettek, gúnyból skarlátvörös palástot adtak rá, leköpdösték. Tehát ez is Jézus előkép.

„*És metéljétek körül szíveteket, mondja az Úr*” (Jer 4,4).

„*Halljad, Izrael, ezt mondja Urad, Istened*” (Jer 7,2.3).

„*És Ábrahám házából 318 férfit metélt körül*” (Ter 17,23.27; 14,14).

A 18-as szám két betű. Az I = 10 és az éta, H = 8.

Vagyis ez a két betű Jézus. A nagy tau 300-at jelöl; T = kereszt, tehát tudta előre, hogy Jézus Krisztus keresztfájára tekint. A szív körülmetélése Jézus Krisztus keresztje által történik.

A levél írója néhány étkezési parancsnak is megmagyarázza a szimbolikus értelmét. Amikor Mózes azt mondta: „*Disznóhúst ne egyetek, se sast, se ölyvet, se hollót, olyan halat sem, melynek nincs pikkelye*” (Lev 11,11; MTörv 14), ezzel szellemi értelemben hármas tanítást adott:

1. A disznó jelentése, hogy ne érintkezz olyan emberekkel, akik olyanok, mint a disznók. Amikor bővelkednek, megfeledkeznek az Úrról, és csak akkor ismerik fel, amikor szűkölködnek.
2. A sas, a keselyű, a holló jelentése, hogy ne hasonlíts az olyan emberhez, aki nem tudja fáradsággal megkeresni a kenyerét, hanem a másokét rabolja el, mint ahogy ezek a madarak.

3. A muréna, a polip és a tintahal átkozott halak, a mélységben úszkálnak a tenger fenekén, és eleve halálra vannak ítélve.
„*Nyulat se egyél!*" A nyúl jelentése, hogy ne legyél fajtalan, mert a nyúl végbélnyílásainak száma minden évben nagyobb.
„*Hiénát se egyél!*" A hiéna jelentése, hogy ne legyél házasságtörő.
Olyan állatot szabad enni, amelynek hasított körme van, mert ezek megismerik az embert, aki az abrakot adja, tehát olyan emberhez hasonlítanak, aki féli az Urat.
A levél beszél a keresztről és a vízről is. „*A nép gonoszságot követett el. Elhagytak engem, az élet forrását, és a halál vermét ásták maguknak*" (Jer 2,12-13). Vegyétek észre – mondja a szerző – hogy egyszerre írja le a keresztet és a vizet! „*Boldogok, akik a keresztet remélve alászálltak a vízbe, mert »a maga idejében« megfizetem bérüket.*"
Barnabás kifejti, hogy Mózes is Jézus keresztjének előképét szolgáltatta. Az Úr kígyókkal maratta meg a népet, és ők meghaltak. Ezzel mutatta meg törvényszegésüket, aminek áldozatul estek. Egykor Éva is a kígyónak esett áldozatul. Ekkor Mózes, aki korábban így rendelkezett: „*ne legyen neked sem öntvény, sem faragvány Istenként*" (MTörv 27,15), maga készíttetett réz kígyót, amit jól látható helyre felállított egy fára, és így szólt: „*Ha valakit közületek kígyó mart meg, jöjjön a kígyóhoz, amelyik a fán van, még ha halott is, hittel remélje, hogy életben marad, és tüstént megmenekül*" (Szám 21,8.9).
Amikor Rebeka érdeklődött az Úrnál, az Úr azt mondta neki: „*Két nép, két törzs van a méhedben. Az egyik nép legyőzi a másikat, és az idősebb fog szolgálni a fiatalabbnak*" (Ter 25,21-23; Róm 9,10-12).
Ugyanez a prófétaság jelenik meg akkor, amikor József az apjához, Jákobhoz vezeti gyerekeit, hogy áldja meg őket. Manasszét, az idősebbet teszi jobb kezéhez, de Jákob *keresztbe tett* kézzel áldja meg a másodikat, a fiatalabbikat. Mikor József figyelmezteti, hogy nem Efraim az elsőszülött, akkor Jákob így válaszol: „*Tudom, gyermekem, tudom. De az idősebb szolgáljon a kisebbnek, és ő is megáldatik*" (Ter 48,13-19).

A templomról is elmélkedik a levél írója. Azt mondja, hogy nyomorultak azok, akik abban (emberi kéz alkotásában) reménykednek, és nem az őket teremtő Istenben. „*Íme, akik lerombolták eme templomot, azok építik újjá*" (Iz49,17). Ez történik most. A templomot felváltotta az ima, és az Úrnak szellemi templom épül az Ő nevére, ami a hűség igéje. Mert aki üdvözülni akar, az ne emberre, vagy annak mesterművére tekintsen, hanem arra, aki az emberben lakik és a világmindenséget alkotta.

A levél utolsó gondolata a *két út* tanítása. Az egyik út az Úré; ez a fény útja, a tudásé, amelynek első számú parancsa, hogy szeresd a Teremtődet, és félve tiszteld azt, aki téged alkotott. A másik út a sötétség útja, ami görbe és átokkal van teli. Ez az út: bálványimádás, fennhéjazás, hatalomvágy, képmutatás, kétszínűség, házasságtörés, gyilkosság, rablás, gőg, álnokság, gonoszság, erőszak, bírvágy és az istenfélelem hiánya. Az egyik út a feltámadás felé vezet, a másik a visszafizetés felé.
A levél stílusa nagyon hasonlít Pál apostol stílusához.

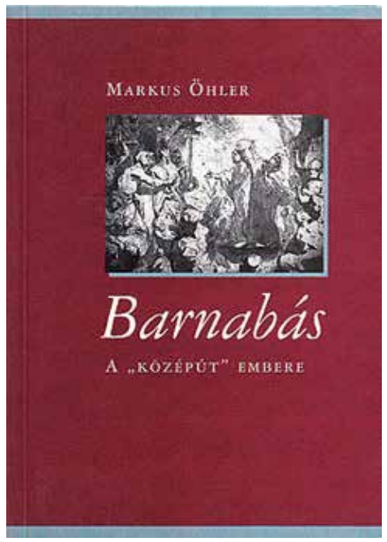

MARKUS ÖHLER BARNABÁS: A KÖZÉPÚT EMBERE[1]

Ez a könyv megpróbál Barnabásról – a rendelkezésünkre álló legtöbb forrást fölhasználva – egy teljes képet adni. Elsősorban az Újszövetség Barnabást említő részeit, az Apostolok Cselekedeteit és Pál apostol leveleit használja fel. A könyv második felében olvashatunk néhány egyházatya nézetéről Barnabásra vonatkozóan, valamint a Barnabás levélről, a Barnabás evangéliumról és a Barnabás cselekedetei című írásról is. Ezen kívül egy Alexander nevű szerzetes a 6. században elismerően írt Barnabásról. A könyv végén a reformátorok véleménye található, és az utolsó fejezetben a Barnabita rendről ír.

1 Öhler, M., *Barnabás. A „középút" embere*, Kálvin János Kiadó, Budapest 2007.

BARNABÁS AZ ÚJSZÖVETSÉGBEN

Az Apostolok Cselekedeteiben 23-szor szerepel Barnabás neve. Ebből 14-szer Pállal együtt fordul elő; 7-szer úgy, hogy Barnabás és Pál, és 7-szer fordítva. Kilenc olyan történet van, amelyiknek ő az egyedüli szereplője.
Barnabás valószínűleg Kr. e. 10 körül született Cipruson. Kr. u. 30 körül találkozott a Feltámadottal, és kapta a meghívást az evangélium hirdetésére. 33-34 körül ment Antiochiába, ahol sokáig szolgált. 46-47-ben Pállal együtt missziós úton volt Cipruson. 47-48-ban tartották az apostoli gyűlést Jeruzsálemben, és 48-49-ben lehetett Barnabás ciprusi útja.
A közeg, ahol Barnabás mozgott: Palesztina, Júdea, Galilea, Samária, és Dekapolisz területe; Szíria, Ciprus és Kis-Ázsia déli része.
Az Apostolok Cselekedetei (4,36) úgy mutatja be Barnabást, hogy ő az a ciprusi származású levita, aki eladta a földjét, és a pénzt elhozta az apostolokhoz. Letette a lábuk elé.
Tudjuk, hogy a voltaképpeni neve *József,* aminek jelentése: „*Tegyen hozzá, szaporítsa az Úr*". Ez a név az ókori zsidóság körében a leggyakoribb nevek közé tartozott, mind Palesztinában, mind a diaszpórában. Így hívták például, a híres történészt, Josephus Flaviust is. Ezért ezt a nevet viselők gyakran melléknevet kaptak, hogy megkülönböztessék őket egymástól.
A melléknév adásának több módja volt:
– utalhatott a személy atyjára (Jakab, Zebedeus fia, vagy Jakab, Alfeus Fia)
– lehetett olyan név, amely a származására utalt (Arimateai József)
– utalhatott a viselő tulajdonságára is: Simon, a zélóta. Jánosnak Jézus a Boanergesz nevet adta.
– Végül kaphatott a semita név egy görög melléknevet. Saulból így lett Pál, vagy a héber János így kapta meg a görög Márk nevet.

A *Barnabás* név jelentése a *vigasztalás fia*. Ebből a *bar* jelenti a *valakinek a fiá*-t. A *Nabas* magyarázatra szorul. Lehet egy atyára utaló elnevezés, ebben az esetben az apja neve *Naba* volt, vagy utalhat egy ősi papi városra Jeruzsálem közelében, amelynek a neve *Nob* volt. Ezt Saul állítólag porig lerombolta. *Nobban* leviták is laktak, és tudjuk, hogy Barnabás levita származású volt.
Egy másik variáció: a *Nabbi* arámul prófétát jelent, vagyis jelentheti azt, hogy a próféta fia. Az is közismert, hogy az antiochiai gyülekezet vezetőit, amilyen Barnabás is volt, prófétáknak és tanítóknak tartották.
A Tóra szerint a papok és a leviták nem rendelkezhettek földdel. Nehemiás és Ezdrás idejében azonban ez a tilalom már nem élt. Tehát Barnabásnak lehetett birtoka.
Ciprus szigete római provincia volt. Kr. e. 30-ban foglalták el a rómaiak. A források tanúsága szerint nagyszámú zsidóság élt a szigeten. Barnabás családja Jeruzsálembe költözött, és úgy tűnik, hogy a családtagok is ott laktak. Például unokatestvére, János Márk is ott élt az édesanyjával. Görögül olvasták az Ószövetséget, és ezen a nyelven is beszéltek. Tehát Barnabásról megállapítható, hogy két kultúra hatott rá erőteljesen, és mindkettőben otthonosan mozgott.
Az Apostolok Cselekedeteiben az első jótette egy szántóföld értékesítése, és az apostoloknak való átadása. A könyv szerzője szerint azonban arról nincs szó, hogy Barnabás mindenét eladta, sőt úgy gondolja, hogy Jeruzsálemben fönntartott egy lakást, ahol továbbra is tartózkodott, mert csak később ment Antiochiába.
Barnabás volt az, aki a „Damaszkuszi út" után felkarolta Pált, mivel az apostolok a jeruzsálemi keresztények üldözőjeként ismerték, és nem hittek neki. Elmondja, hogy Pál látta az Urat, és félelem nélkül hirdette az evangéliumot. A szerző itt felteszi a kérdést, hogy hogyan tudhatott Barnabás Pál megtéréséről, miközben az apostolok nem tudtak (talán a Lélektől ő kapta ezt az adományt).
Az Apostolok Cselekedeteiből azt is tudjuk, hogy Barnabást a jeruzsálemi keresztények küldték Antiochiába, ahogyan Pétert és Jánost is, de a két utóbbi hamar visszatért Jeruzsálembe, míg Barnabás hosszú ideig ott maradt. Elképzelhető, hogy az antiochiai gyülekezet alapító tagja volt, de abban biztosak lehetünk, hogy egyike volt azoknak, akik részt vettek a pogány misszióban. Lukács így dicséri. „*Derék ember volt, telve Szentlélekkel és hittel*" (ApCsel 11,24).
Claudius császár idejében Palesztinában nagy éhínség volt, és a jeruzsálemi zsidók rászorultak az antiochiai és más gyülekezetek adományaira. Ebben nagy szerepe volt

Barnabásnak és Pálnak. Mind a Galatákhoz írt levélben, mind az Apostolok Cselekedeteiben szerepel, hogy Barnabás a jeruzsálemi gyűlés résztvevői közé tartozott Pállal, Péterrel és Jakabbal együtt. Mindkét beszámoló arra utal, hogy a döntő gyűlés szűk körben zajlott.

A könyv elég részletesen leírja Pál és Barnabás közös missziós útját, amit Pál első útjának tekintünk, és amit részben hajóval, részben gyalog tettek meg. „*Válasszátok ki Nekem Barnabást és Sault arra a munkára, amelyre elhívtam őket. Akkor böjtölés, imádkozás, és kézrátétel után elbocsájtották őket*" (ApCsel 13,2). A missziós stratégia az volt, hogy először a zsinagógában hirdették az igét, majd pogány keresztényeknek magánházakban. A csodák hatását kiemeli a könyv a misszió sikerességének tekintetében. Markus Öhler az ApCsel 13,6-ból megemlíti Elimást, a mágust és álprófétát, és külön kitér az első missziós út városaira, a pizidiai Antiochiára, Ikóniumra és Lisztrára. Tudjuk, hogy itt a hellének isteneknek tartották őket, akik emberi alakban szálltak le hozzájuk, és Barnabást Zeusznak, Pált pedig Hermésznek gondolták. Itt azt fejtegeti a szerző, hogy a lisztrai közösség Barnabást Pál felettesének tekintette, mivel Zeusz a főisten. Utalást tesz arra is, hogy az itteni igehirdetésben Jézus nem szerepelt, mert a pogányokat elsősorban a Teremtő és a Gondoskodó Istennek akarták megnyerni. A könyv írója úgy gondolja, hogy Pál olyan szerepet töltött be ezen az úton Barnabás mellett, mint a későbbiekben Szilás és Timóteus Pál mellett. Vagyis a vezető szerep Barnabásé volt.

Külön fejezetet szentel a szerző Barnabás Pál apostollal történő vitáira – János Márkkal kapcsolatban és a jeruzsálemi zsinaton.

Barnabás szerepének értékelése már az Újszövetségben megkezdődik az Apostolok Cselekedeteiben – állítja az író –, ahol Jeruzsálem jótevőjeként mutatják be, valamint Pál apostol leveleiben, aki mindig jó véleménnyel ír róla. Lukács Pált és Barnabást is apostolnak nevezi, pedig ez a cím csak a Tizenkettőnek járt ki.

BARNABÁS SZEREPÉNEK ÉRTELMEZÉSE AZ ŐSEGYHÁZBAN

Tertullianus, a latin egyházatya († 220 után) az utolsó képviselője annak a nézetnek, miszerint a Zsidókhoz írt levél Barnabástól ered. Erre bizonyságul azt hozza, hogy a szerző a templomkultusz alapos ismerője és az írás a papi nemzetségből származó jeruzsálemi keresztényeknek szól. Ezen kívül utalás történt az önmeghatározásra is: „*a vigasztalás szava*" (Zsid 13,22). Ezzel párhuzamba állítható Barnabás neve a „vigasztalás fia". Mindennek ellent mond, hogy a templomkultuszra vonatkozó ismeretek nem valódiak, hanem a Septuagintára utalnak, így végül is leszögezi a szerző, hogy a Zsidókhoz írt levél nem lehet Barnabás teológiájának a forrása.

Ezután a Barnabás levél szerzőségével foglalkozik. Állásfoglalása szerint semmiképpen sem lehet Barnabás a szerző, mert az Apostolok Cselekedeteiben Barnabás igent mond az izraeli hagyományokra, a törvény szó szerinti követésére, míg a levél gondolatmenete ezzel ellentétes. A levél keletkezése miatt sem jöhet szóba Barnabás szerzősége, mert valószínű, hogy a szöveg 130 után keletkezett.

A szerző foglalkozik azzal is, hogy vajon Barnabás egyike volt-e a hetvenkét tanítványnak, és azt mondja, hogy Pseudo-Clementina Jézus tanítványai közé sorolja. Tehát nagyon valószínűnek tartja, hogy Barnabás már Húsvét előtt Jézus tanítványi köréhez tartozott. A szerző úgy gondolja, hogy az Ősegyház nagy veszteségnek tekintette, hogy a hetven (?) tanítvány közül egy sem ismert név szerint. A Pseudo-Clementinában Barnabás két beszédét olvashatjuk. Az első az evangéliumról szól, és azt vallja, hogy Isten Fia mindenkinek, aki Őt követi, örök életet ígér. Kelemen lenyűgözőnek találja a beszédet, aminek legfőbb erénye az egyszerűsége. A szőrszálhasogató filozófusok fölé emeli. Szava igazát az bizonyítja, hogy tanúk előtt csodákat vitt véghez. Barnabás második beszédében az írástudók ellenállásába ütközik. Azt mondja, hogy ő csak az evangélium hirdetésére kapott elhivatást, mindenkinek személyes döntése, hogy elfogadja, vagy elveti a hallottakat.

Nazianzi Gergely, a kappadókiai teológus, egyik gyászbeszédében említette meg Barnabásról, hogy életében jelentős szerepet játszott az aszkézis és a püspöki szolgálat.

BARNABÁS CSELEKEDETEI

Ez a mű Barnabás második missziós útját írja le. A szerző János Márknak mondja magát, és a cselekmény Ikóniumban kezdődik. Márkot különleges kapcsolat fűzte Barnabáshoz. Az út során, Kis-Ázsia déli partján Barnabás megtérített két görögöt, akik javaikat neki adták, ő pedig elosztotta a szegények között. Egész út folyamán betegeket gyógyított, és Máté evangéliumát hirdette. Ciprusban beiktatta az első püspököt, Herakleidészt. Páfoszban találkozott Barjézussal, aki a zsidókat Barnabás ellen hangolta, akik megégették őt. Csupán a hamuja maradt. János Márk megmenti maradványait, és elhantolja egy barlangban Máté evangéliumával együtt. Ezután Alexandriába menekül, ahol misszionáriusként szolgál. A szöveg elárulja, hogy mikor keletkezett a Barnabás cselekedetei című írás. A hamu és a Máté evangéliuma egy példányának a barlangban való elhantolásáról szóló történet megfelel annak, amit Zénó császár uralkodása idejéről tudósítanak. Ezt a sírt 488-ban fedezték fel. Barnabás földi maradványainak felfedezésével a ciprusi egyház 485 és 488 közötti egyházpolitikai problémájának a megoldására jutott.

Ezt a művet a Nyugati Egyházban a szentek élete műfajba sorolták, de nem tették a kánon részévé.

ALEXANDER MONACHOS LAUDATIO-JA

Alexander a VI. században élt szerzetes. Kolostora Szalamisz közelében, a Barnabás sír mellett állt. Barnabásról azt írja, hogy Jézus jeruzsálemi csodatétele kapcsán jutott hitre, majd meggyőzte a nagynénjét, Máriát, és az ő fiát, Márkot is. Jézus az ő házukban tartotta az utolsó vacsorát. Itt jelent meg a tanítványoknak a feltámadás után, és itt történt a pünkösdi csoda. Barnabás a 72 tanítvány egyike volt. A Barnabás nevet azért kapta Pétertől a Szentlélek sugalmazására, mert ő „*mértéken felüli szentsége által mindenek vigasztalójává vált*".

Itt az található, hogy teljes vagyonát eladta, valamint olvashatjuk érdemeit, amelyekkel kiállt Pál mellett az apostolok előtt. Barnabás mindig mások árnyékában volt. „*Mert ez a megboldogult minden korok embereinél alázatosabb volt, és mindvégig az is maradt. Lemondott az első helyről a körülötte levők javára, és inkább választotta a második helyet, ebben is követve az Urat, aki azt mondta: Tanuljatok Tőlem, mert én szelíd vagyok és alázatos szívű*" (160.o.). Barnabás külsejét is bemutatja ez az irat: „*orcáját isteni kegyelem lengte körül, ajka tiszteletre méltó volt, szemöldökei összenőttek.*" (161.o.).

Alexander tudósít Barnabás megkövezéséről, és testének ezt követő elégetéséről, ami azonban sikertelen volt. Barnabást egy Szalamisz melletti barlangban temették el. Sírja feledésbe merült és csak az V. században fedezték fel újra. Az ezt követő részben arról ír a szerzetes, hogyan találták meg Barnabás sírhelyét. A ciprusi püspöknek megjelent álmában. Az egyház június 11-én emlékezik meg Barnabásról. Az egyik hagyomány szerint Rómában tevékenykedett. Állítólag elsőként hirdette Rómában Krisztust, és ezután lett Milánó püspöke. Azonban ilyen közlés nem található a milánói Ambrosius írásaiban és más itáliai szerző műveiben sem. Egy Milánó történetéről szóló műben azonban találkozunk Barnabással, aki egy görög férfit a város első püspökévé szentelt, majd visszautazott Jeruzsálembe. A szöveget a XI. századra datálják. Milánóban is őriznek relikviát Barnabásról.

A REFORMÁTOROK BARNABÁSRÓL

Luther Márton

Luther szerint Barnabás és Pál Szentlélek általi elhívása a pogányok közötti misszióra bizonyosság arra, hogy az apostoli szukcesszió szükségtelen. Isten mindkettőjüket közvetlenül hívta el, és ez nem csak az ő idejükben volt érvényes.

Ulrich Zwingli

Zwingli azt állítja, hogy ha valaki egy közbenjárót tisztel, az egy teremtményt helyez Krisztus helyére. Pál és Barnabás lisztrai esetét hozza fel példának, hogy ők hevesen visszautasították, hogy Zeusznak és Hermésznek tartsák őket. „*Emberek, miért teszitek ezt. Mi is hozzátok hasonló emberek vagyunk*" (ApCsel 14,11-18).

Kálvin János

Kálvin számára Barnabás annak a magatartásnak a példaképe, amelynek nem a személyes dicsőség számít, hanem az egyház építése.

BARNABITA REND

A Barnabita rend a tridenti zsinatot (1545-63) megelőző katolikus reformmozgalom során jött létre. Három csoportot különböztet meg:

1. Szent Pál reguláris klerikusai
2. Szent Pál angelikái (kolostor nélküli apácarend)
3. Szent Pál házasai (laikus közösség)

A XVII. században terjedt el Európában, XVIII. század óta Európán kívüli missziót is folytat. A XIX. században világszerte elterjedt. Ma körülbelül 500 barnabita él 17 országban, 90 rendházban. Barnabás személye a rend életében semmilyen szerepet nem tölt be, mert Pál a patrónája.

Tóth Richárd

OFFICIUM TENEBRARUM

A húsvéti szent háromnap sötét zsolozsmái

1. SZERTARTÁSOK ELNEVEZÉSE ÉS VÉGZÉSÜK IDEJE

A húsvét vasárnapját megelőző Szent Háromnap közös szertartását, pontosabban nagycsütörtöknek, nagypénteknek és nagyszombatnak zsolozsmájából a matutinumot és a laudest nevezzük *Officium Tenebrarumnak*, azaz sötét (vagy fekete) zsolozsmának. A szertartás különösen a II. Vatikánum liturgikus reformja előtt fontos részét képezte a húsvéti Szent Háromnapnak, s számos plébánián bevett gyakorlat volt. Ugyanakkor szertartásszerű végzése csak ott volt kötelező, ahol a zsolozsmát karban végezték.[1] Több elnevezését ismerjük még e szertartássorozatnak, melyek valamiképp kifejezik azok sajátosságait. Ismertebb a „Lamentáció" (=Siralmak) vagy Jeremiás siralmai megnevezés. Ezen elnevezés egész egyszerűen abból adódik, hogy mindhárom nap szerepelnek olvasmányok Jeremiás próféta siralmaiból, aki népét és a szent várost, Jeruzsálemet siratja. E panaszok voltaképpen a „*bűnbánó emberiségnek, Isten hűtlen jegyesének a bűnbánó panaszai, akiért most a vőlegény szenved és meghal*".[2]

A népi szóhasználatban elterjedt volt a „Zörgő zsolozsma" megnevezés is, mely a szertartás befejezésére utalt. Ekkor ugyanis a kar vezetője, másutt a pap és az énekesek zajkeltés gyanánt a padlóra csaptak könyveikkel (vagy becsapták őket) jelezve, hogy befejeződött a kórusima. E mozzanatnak szimbolikus magyarázata szerint a zajkeltés Krisztus halálakor támadt földrengésre utal, melyről Máté

evangéliumában olvashatunk.[3] Szaniszló József szertartásmagyarázatában a sötét matutínum (*matutinum tenebrarum*) kifejezést használja.[4]

„*A három napon a matutínumot és a laudest egészen a X. századik éjjel végezték, később éjfél után 2 órakor, ma a késő esti órában, napnyugta után kellene végezni*".[5] Ezen ájtatosság sötétedés beállta után való végzése szimbolikus jelen-

1 Vö. Mihályfi, Á., *A nyilvános istentisztelet*, SZIT, Budapest 1933, 141.
2 Parsch, P., *Üdvösség éve, Az egyházi év liturgiájának magyarázata II. kötet*, Szociális Missziótársulat, Budapest 1937, 236.
3 Vö. Barsi, B. – Dobszay, L., „*Íme, most fölmegyünk Jeruzsálembe*", Márton Áron Kiadó, Budapest 2001, 40.
4 Vö. Szaniszló, J., *A Római katholikus Anyaszentegyház ünnepeinek szertartásai*, Szombathely 1847, 55.
5 Mihályfi, *A nyilvános istentisztelet*, 141.

téssel bír: ugyanis Krisztus éjszaka esett fogságba, szenvedte el rágalmainkat, s ekkor ítélte halálra a zsidó főtanács. [6]

2. A SÖTÉT ZSOLOZSMA FELÉPÍTÉSE[7]

A Szent Háromnapon végzett lamentációk számos olyan sajátos és ősi vonást hordoznak, melyek megkülönböztetik az év többi napján végzett zsolozsmától. Ilyen többek között a felépítés, hiszen a megszokott zsolozsma néhány fontosabb eleme hiányzik belőle.[8] A virrasztó zsolozsma (*matutinum*) előtt nincs bevezető fohász (*invitatorium*), invokáció, hiányzik a zsoltárok végén a már megszokott doxológia, nincs himnusz és elmarad az olvasmányok előtti áldás. A Szent X. Piusz pápa által megreformált breviáriumban még szerepel mind a szent háromnapi, mind pedig az év többi napjain végzett a matutínum előtt csendben elmondandó *Pater noster*, *Ave Maria*, valamint a *Credo*. A sötét zsolozsmában tehát csak ezt követően kezdték a karverseket (*antiphona*) énekelni. Azonban a mai gyakorlatból a három ima az 1960-as breviáriumreform óta elmarad, így minden bevezetés nélkül antifónával kezdődik a szertartás.[9] A könyörgések előtt a pap nem üdvözli a híveket, s az imaórák befejezése is ugyanaz: *Miserere* (50.) zsoltár, *Pater noster*, legvégül a *Respice*, *quesumus Domine* kezdetű könyörgés (ez már a laudes után).[10]

2.1. A NAGYCSÜTÖRTÖKI MATUTÍNUM ÉS LAUDES

A virrasztó zsolozsma egésze három nocturnusból áll. Mindhárom szakaszban három zsoltárt éneklünk antifónával, s ezután egy verzikulus vezet át az olvasmányokhoz. Az olvasmányokból három van minden nocturnusban, melyekhez egy-egy responzórium kapcsolódik. Voltaképpen mindhárom nap virrasztó zsolozsmájának az első nocturnusában Jeremiás, a másodikban Szent Ágoston, a harmadikban pedig Szent Pál gondolatait olvashatjuk.

Ez a szisztéma mindössze háromszor ismétlődik.[11]

A nagycsütörtöki (szerda éjjeli) zsolozsma, a matutínum, a trilógia első része, a nagy dráma kezdete. Alapgondolata nem más, mint Krisztus lelki szenvedése, annak okai és hatása: ugyanis a zsidók e nap már elhatározzák Jézus halálát; Júdás elárulja Mesterét, s éppen ezért több szó esik róla; megjelenik Krisztus halálfélelme az Olajfák hegyén; és az Oltáriszentség megalapítása, valamint Krisztus szenvedése.[12] Az első nocturnus tehát Krisztus lelki szenvedéseit tárja elénk először a 68., 69., majd a 70. zsoltár szavaival.[13] A 68. zsoltár sorainak imádkozása közben „*mintha az Olajfák hegyén vértizzadó Üdvözítő panaszait hallanánk. Majd a következő, 69. zsoltárból ugyancsak Krisztus Urunk könyörgése tör elő, amelyben gonosz ellenségeivel szemben Isten segítségéért esdekel. Végül a 70. zsoltár a Mindenható akaratában való megnyugvást és a szenvedések után a dicsőség reményét fejezi ki*".

Ezután következnek az olvasmányok, melyek Jeremiás siralmaiból hangzanak el. Tulajdonképpen az imaóra „Lamentációk" elnevezése a Szent Háromnap matutínumának első nocturnusának három olvasmányából ered. A Siralmak felolvasásának történelmi magyarázata egész egyszerűen az, hogy az Anyaszentegyház a Szentírás könyveit logikus és tudatos megválogatás szerint az év során elosztva olvastatta a virrasztó zsolozsmában.[14] A Nagyböjt ötödik vasárnapjától Jeremiás próféciái kerültek sorra, hiszen „*a próféták közül ő jeleníti meg legtisztábban Isten szenvedő szolgájának képét. Ahogyan a Siralmak könyve is szorosan kapcsolódik Jeremiás könyvéhez, úgy az Egyház is a Siralmakkal fejezte be Jeremiás olvasását a szenvedés időszakának végén*".[15] Az olvasmányok végén elhangzik a megtérésre való felszólítás e szavakal: „*Jeruzsálem, Jeruzsálem! Térj vissza a te Urad Istenedhez!*" A próféta eredetileg Jeruzsálem pusztulása, a zsidó nép fogsága felett kesereg; átvitt jelentéssel azonban Jeruzsálem az Egyházat, minket, sőt az egész kereszténységet jelenti, akit az egyetlen Próféta, Jézus sirat bűnei miatt, melynek hatalma a világ végéig tart.[16]

A nagycsütörtöki matutinum responzóriumai az Olajfák hegyén imádkozó Krisztus alakját tárják elénk, ezért méltán nevezhetjük „*In monte Oliveti–sorozatnak*".[17]

A második nocturnus a 71. zsoltárral kezdődik, amely a Megváltó királyi hatalmát dicsőíti. A nyolcadik olvasmány ehhez kapcsolódóan az utolsó vacsorát jeleníti meg. „*A Békefejedelem elindult arra a küzdelemre, mely a jóindulatú emberek számára a lelki békét szerezte meg. A 72. zsoltár arra mutat rá, hogy az Üdvözítőnek ez az áldozatos lépése Isten irgalmasságának mily meghálálhatatlan ténye volt. Ezzel szemben pedig a választott nép az Úr küldöttének, a Messiásnak megkínzásával és meggyilkolásával széttépte Istennel fennálló szövetségét. Ezért kérdi a 73. zsoltár, hogy vajon meddig fogja tűrni az Úr ellenségeinek diadalmaskodását, akik lerombolják Jézus szent testének templomát; mikor fogja megelégelni gonoszságukat?*"

A harmadik nocturnusban a 74. zsoltár válaszol az előzőben feltett kérdésre. „*Az Úr kezében lévő serleg már csordulásig van, vigyázzanak hát ellenségei, mert az ítéletben Isten le fogja törni szarvukat. Ez be is következett, amint a következő, 75. zsoltár sejteti: mert az Úr legyőzte ellenségeit, összetörte fegyvereiket. Ki is állhatna ellen rettenetes hatalmának? Ez azonban még csak a jövő reménye, előbb még keserves kínokat kell Jézusnak elszenvednie*". Ezután a 76. zsoltár újra a haláltusáját bíró lélek érzelmeit tárja elénk, s vigasztalásaként kifejezésre juttatja a zsoltáros, hogy Isten sosem hagyta választottjait végképp elpusztulni.

A nagycsütörtöki laudes az 50. zsoltárral kezdődik, mely, mint a Zsoltárok könyvének „*legmegrázóbb bűnbánati zsoltára arra figyelmeztet, hogy a mi bűneinknek is részük volt Jézus bekövetkező szenvedésének fokozásában.*" Ezt követi a 89. zsoltár, melynek olvasásakor két értelmezéssel is találkozhatunk: vagy Jézus a bűnös emberiségért mondott imája jelenik meg benne; vagy pedig az Egyház szenvedő Megváltóra tekintő jajkiáltásait fedezhetjük fel. Végül a 62., 66. zsoltárok, Mózes hálaéneke, valamint a 148., 149., és 150. zsoltár eléneklése után következik egy verzikulus, amelyet a *Traditor autem* kezdetű Benedictus-antifóna követ.

Mindhárom napon a szertartás befejezése a *Benedictus* után a *Christus factus est* verzikulussal, az 50. zsoltárral (*Miserere*), valamint a *Respice*, *quesumus* kezdetű záró-könyörgéssel végződik. A verzikulus nagypénteken és nagyszombaton kibővül. Az esztergomi és egyéb középkori rítusokban azonban az imaórák befejezése eltért ettől a Szent Háromnapon. Ennek részletes ismertetésére az alábbiakban még kitérek.

2.2. A NAGYPÉNTEKI MATUTÍNUM ÉS LAUDES

A trilógia második részét, mely egyben csúcspontja is az egésznek, röviden így foglalhatjuk össze: Krisztus kereszthalála; éppen ezért az imaóra alaphangulata szomorú, s így kézenfekvő, hogy e napra a fájdalmat, mély bánatot

6 Vö. Szaniszló, *A Római katholikus Anyaszentegyház ünnepeinek szertartásai*, 55.
7 Az egyes hórák zsoltárelemzéseit vö. Artner, E., *Az egyházi évnek ünnepeinek és szertartásainak kimerítő leírása és magyarázata*, SZIT, Budapest 1923, 146–167. A további idézetek, ahol nincs pontos hely megjelölve, innen. Megjegyzés: a zsoltárok számozása a Vulgata alapján történik.
8 Vö. Barsi–Dobszay, „*Íme, most fölmegyünk Jeruzsálembe*", 35.
9 Vö. http://divinumofficium.com/cgi-bin/horas/officium.pl (utoljára ellenőrizve: 2018. 03. 30.)
10 Ld. https://gloria.tv/text/1Pk9bfFyXx7s4kdAtRHs9nm44 (utoljára ellenőrizve: 2018. 04. 05.)
11 Vö. Barsi–Dobszay, „*Íme, most fölmegyünk Jeruzsálembe*", 35.
12 Vö. Parsch, *Üdvösség éve,* 246–247.
13 Klinda, P., *Örök misekönyv, életünk minden vasár- és ünnepnapjára imákkal és énekekkel*, Magyar Kórus, Budapest 1938, 371.
14 Vö. Barsi–Dobszay, „*Íme, most fölmegyünk Jeruzsálembe*", 37.
15 Uo.
16 Vö. Szaniszló, *A Római katholikus Anyaszentegyház ünnepeinek szertartásai*, 55.
17 Vö. Barsi–Dobszay, „*Íme, most fölmegyünk Jeruzsálembe*", 35.

kifejező zsoltárokat választotta az Egyház.[18] A nagypénteki virrasztó zsolozsma első nocturnusa a 2. zsoltárral kezdődik, melynek ismert verssora (Fiam vagy te…) is elhangzik, s az Egyház liturgiájában leginkább karácsonykor jelenik meg (vö. Zsolt 2,7). Ugyanakkor jelen esetben más perspektívában mutatkozik: az ellenséges hatalmak Isten felkentje, küldötte ellen lépnek fel, s ez juttatta keresztre Üdvözítőnket. A 21. zsoltárral a liturgia éppen ezért Krisztus szenvedéseit állítja elénk, s ugyanezen a zsoltárban Isten akaratában való megnyugvás is megjelenik. E zsoltár jelentőségét hangsúlyozza az olvasmányokat megelőző verzikulus innen idézett verse, melynek jövendölést beteljesítő szerepe van: *„Elosztották maguk között ruháimat, s köntösömre sorsot vetettek”*.[19] Az ezt követő 26. zsoltárban már sokkal inkább a megnyugvás egy reményteljes bizalommá formálódik; így kezdődik: *„Az Úr az én világosságom és üdvösségem, kitől kellene félnem?”* (Zsolt 26,1). Az első szakaszban olvasmányként ismét a Jeremiás siralmai–trilógia jelenik meg a végén megszokott felhívással. *„A harmadik olvasmányban maga Krisztus, a fájdalmak férfija lép fel: »Én vagyok az a férfiú, ki láttam nyomorúságomat haragjának vesszeje által. Engem vezetett és vitt sötétségbe, nem pedig világosságba«”*.[20]

A második nocturnusban olvasott 37. zsoltár a keresztre feszített Megváltó szenvedéseit jeleníti meg, ezt követően a 39. zsoltár szavai szerint Krisztus elfogadva Atyja akaratát, örömmel teljesíti értünk kínokkal teli feladatát; majd röviden az 53. zsoltár ugyanezt ismétli meg. Ezt követően ismét Szent Ágoston gondolatait olvashatjuk három lekcióban, aki a 63. zsoltárt Krisztusra alkalmazza. *„Az ötödik responzórium éppen a matutínum közepe, az Úr halálát festi meg”*.[21]

A harmadik nocturnusban az 58. zsoltárt követően a 21. zsoltár a kereszten haldokló Krisztus szavaival összhangban mondja: *„Én Istenem, én Istenem! Miért hagytál el engem?”* Végül *„a Zsidókhoz írt levélből vett perikópákkal (Lectio) fejeződik be a matutínum”*.

A laudes szokott módon az 50. zsoltárral kezdődik, majd a 142. zsoltár ugyanazt az alapgondolatot viszi tovább, melyet a virrasztó zsolozsma lelki szemeink elé állított. Miként nagycsütörtökön, a 62., 66., 148., 149., valamint a 150. zsoltárral elővételezve a megváltás felett érzett öröm hangjait fedezhetjük fel.[22] Ezen zsoltárokat keretbe foglaló antifónák, valamint Habakuk éneke is ezt kívánják kifejezésre juttatni. A *Benedictus* után a befejezés ugyanaz, mint nagycsütörtökön. A *Christus factus est* verzikulus *Mortem autem crucis* szavakkal egészül ki.

2.3. A NAGYSZOMBATI SÖTÉT ZSOLOZSMA

Legvégül a trilógia harmadik, befejező eleme a nagyszombati lamentáció. *„Krisztus a sírban fekszik, mellette ül az Egyház és siratja a halottat. Az Üdvözítő a kemény küzdelem után most már békésen nyugszik. Látszanak rajta súlyos szenvedésének nyomai. Az első három olvasmány hangulata már jóval nyugodtabb, letisztultabb, s Jeremiás szavaiból is remény sugárzik, ám a vége felé visszatér a szomorú alaphanghoz, melynek oka, hogy az Egyház vőlegényének elvesztése felett gyászol”*.[23] A zsolozsma a 4. zsoltárral veszi kezdetét, mely mintha a sírban fekvő Urunk hangján szólna hozzánk. Majd a rövid 14. zsoltár felsorolása nyilvánvalóvá teszi számunkra, hogy kik fognak majd az Úr hajlékában vele lakni, azaz az örök nyugalomban részesülniŐvele. Ezt követően az első nocturnus utolsó zsoltára, a 15. immár Krisztusra vonatkoztatva leírja, hogy Isten a szenvedésekkel próbára teszi ugyan, de nem engedi, hogy szentje romlást lásson (Vö. Zsolt 15, 10). Mindez természetesen ránk, hívőkre is vonatkoztatható, akik valljuk Üdvözítőnknek feltámadását. Ezután a megszokott módon Jeremiás siralmai (3c–5. fejezet) hangzanak el három lekció keretében.

A második nocturnusban a 23. zsoltár visszautal az előző egység végére: a pokol tornácába immár isteni dicsőségében bevonuló Fiúistent juttatja eszünkbe. A 26. zsoltár egy reményteli vágyakozás az Úr házába, melyet kettős értelemben foghatunk fel: *„vagy az Úr Jézus bizalmának kifejezése gyanánt, vagy talán helyesebben a pokol tornácából megszabadult jámbor lelkek hálaénekének”*. A 29. zsoltár ennek folytatása, s ebben fellelhetőek Jézus feltámadására utaló mondások is. A harmadik nocturnusban Krisztus helyett az Egyház nevében hangzik el az 53. zsoltár, melyben a föltámadás győzelme, diadalma fejeződik ki. A 75. zsoltár is ezt folytatja, azonban a záró, 87. zsoltár szomorúbb hangulatot kölcsönöz, hiszen *„az Üdvözítő sebekkel átlyuggatott holtteste még a sírban fekszik”*. Végezetül ismét a Zsidó levél szavaival fejeződik be a matutínum.

A nagyszombati virrasztó zsolozsma egyfajta fokozatiságot mutat a többivel, *„bizonyos előrehaladást érezhetünk a cselekményben, mely legfőképpen az antifónákban és a zsoltárokban tapasztalható, míg a responzóriumok nem haladnak együtt a cselekménnyel”*. A megszokott bűnbánó (50.) zsoltár után a laudes a feltámadás perspektívájában sorakoztatja fel a zsoltárokat. A 42. zsoltár kapja a második helyet, ezt követi a többi nap is énekelt 62., 66. és a 148–150. zsoltár, melynek hatalmas erejével mintegy záróakkordként a Mindenható nagyságát magasztalja. A 66. zsoltár után Ezekiel hálaénekében a király köszönetét adja Istennek, hogy megmentette őt a haláltól. Végül a *Benedictus* után a szokott módon fejeződik be a szertartás.

3. A SÖTÉT ZSOLOZSMA KÜLSŐ ELEMEI

A sötét zsolozsma tartalmi elemzése után most érdemes néhány szót szólnunk e szertartások végzésének formai, külső megnyilvánulásáról. Mint ahogyan a szertartás elnevezése is sejteti, az imaóra végzése már a középkori Magyarországon is teljes sötétségben zajlott, csak gyertyák égtek. Ám későbbi korokban kisebb mértékű templomi világítás is használatos volt. Leglátványosabb eszköze a lamentációknak egy háromszögletű gyertyatartó (*triangulum*), melyen 15 gyertya van. A tartó legtetején lévő gyertya fehér, míg a két oldalon lévő 7-7 gyertya nyersviaszból készült, így a színe sárga. A matutínum és a laudes alatt minden zsoltár után egyet eloltanak, s az imaóra végére csak egy marad égve. A legfelső, fehér gyertya Krisztust jelképezi.

Ezzel összefüggésben a 7–7 gyertya egymásután való eloltásának több árnyalatú szimbolikus jelentését Szaniszló József három pontban fogalmazza meg: (1) a próféták egymás után bizonyságot tettek Krisztusról, ám a zsidók nem figyeltek rájuk, sőt üldözték, s meg is ölték őket, s ezáltal Jézust sem ismerték meg, ezért rejtve maradt előttük kilété. (2) Jelenti továbbá, hogy az apostolok elhagyták Jézust szenvedésekor, (3) valamint jelöli azon mozzanatot is, hogy Üdvözítőnk halálakor nagy sötétség borította be a földet.[24]

Egy másik, egészen egyszerű értelmezés szerint talán a gyertyák kialvása jelenthette az éjszaka múlását is, s így az imaóra nappal ért véget.[25] A Krisztust jelképező gyertyát az oltár mögé vagy a sekrestyében elrejtik a *Benedictus* alatt, majd a szertartás végén visszahozzák égve a triangulum tetejére.

Az égő gyertya elrejtése eklatáns kifejezője annak, hogy noha Jézus meghalt, de mégsem szűnt meg övéiért élni.[26] A *Benedictus*ig a főoltáron is ég hat gyertya, melyet a hat vers alatt eloltanak, s amennyiben van egyéb világítás a templomban az is megszűnik, kivéve az Oltáriszentség előtt égő örökmécsest.[27]

4. AZ OFFICIUM BEFEJEZÉSE AZ ESZTERGOMI RÍTUS SZERINT[28]

A középkorból ismert különböző szertartáskönyvek a tridenti rítusnak megfelelően írják le az imaórák befejezését: *Christus factus est* kezdetű antifóna, a bűnbánó 50. zsoltár és zárókönyörgés. A középkori esztergomi változat azonban ettől eltérő, drámaibb módon fejezi be a szertartást. A *Benedictus* után a résztvevők négy csoportra oszlanak: három – négy énekes a szentély bejáratához térdel, néhányan a zsolozsmát vezető korátorok közül két csoportra oszolva a templom különböző részeihez mennek, a nép pedig a helyén maradva letérdel. Ezután veszi kezdetét a litánia, régi magyar nevén *Kyrie puerorum* („A gyermekek kiriéje”), melyet a szentély lépcsőjén a gyermekek kezdenek el énekelni. Ez három versből áll, s e versek pedig további négy szakaszra oszlanak, hiszen ezeket lehetett trópussal bővíteni a középkorban, s éppen ezért területenként egyes elemek eltérőek. Felépítését az esztergomi rend szerint a következőképpen szemléltetjük:[29]

I. a) Gyermekek: Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison.
   b) Diakónusok: Domine miserere nobis.
   c) Áldozópapok: Jesu Christe qui passurus advenisti propter nos.
   d) Kórus: Christus Dominus factus est nobis obediens usque ad mortem.

18 Vö. Parsch, *Üdvösség éve*, 261.
19 Ld. Zsolt 21, 19, valamint Mk 15,24; Lk 23,34; Jn 19,24.
20 Parsch, *Üdvösség éve*, 261.
21 Uo.
22 Vö. Uo. 156.
23 Uo. 270.
24 Vö. Szaniszló, *A Római katholikus Anyaszentegyház ünnepeinek szertartásai*, 58.
25 Vö. Barsi–Dobszay, *„Íme, most fölmegyünk Jeruzsálembe”*, 39.
26 Vö. Uo.
27 Vö. Mihályfi, *A nyilvános istentisztelet*, 142.
28 Vö. Dobszay, L., *Az esztergomi rítus*, Új Ember, Budapest 2004, 188–190.
29 Uo. 189.

II. a) Gyermekek: Kyrie…
b) Diakónusok: Domine miserere nobis.
c) Áldozópapok: Qui prophetice prompsisti: ero mors tua, o Mors!
d) Kórus: Christus Dominus…

III. a) Gyermekek: Kyrie…
b) Diakónusok: Domine miserere nobis.
c) Áldozópapok: Qui expansis in cruce manibus traxisti omnia ad te saecula.
d) Kórus: Christus Dominus…

A litánia éneklése után a legtöbb templomban még egy processzió is csatlakozott a szertartásokhoz, amely egy közeli stációs templomhoz vezetett. Az oda– és vissza úton a rendkívül szép, régi *Rex Christe factor omnium*, illetve a *Hymnum dicamus Domino* kezdetű himnuszokat énekelték. A stációs templomban csendben elmondták vagy sok helyen elénekelték (akár többszólamú feldolgozásban; e célra íródott *Allegri: Miserere* című híres feldolgozása is[30]) az 50. zsoltárt, majd zárókönyörgés után visszatérve a főtemplomba elhangzik az ún. „megváltási" zsoltár (66.), ismét a Miatyánk halkan, s legvégül a *Respice quesumus* zárókönyörgés, melynek végén a pap és a résztvevők becsapták könyveiket, jelezve ezzel az imaóra végét. Ennek szimbolikus jelentőségéről már fentebb szóltunk. A triangulum tetején lévő gyertya a visszahozatal után is végig égve marad, jelképezve ezzel Krisztust, *„mint a világ világosságát, aki, amikor meghalt akkor sem aludt ki, elrejtetett a sírban, de harmadnapra még nagyobb fényben támadt fel"*.[31]

BEFEJEZÉSÜL

Láthattuk tehát, hogy a Szent Háromnap zsolozsmái cselekményeiben, szövegezéseiben egyfajta előrehaladást mutatnak a dicsőséges feltámadás felé. Az Egyház megfontoltan válogatta meg azon szövegeket, melyek az Üdvözítő szenvedésével, s ahhoz kötődő cselekménysorozattal együtt kívánja bejárni évről évre lélekben azt az utat, melyet a mi Urunk Jézus Krisztus érettünk, a mi üdvösségünkért végigjárt. A szent háromnapi zsolozsma–trilógia három fő tárgyát így foglalhatjuk össze röviden: halálfélelem, kereszthalál, valamint a sír nyugalma.[32] E megrendítő, s egyben kifejező, maradandó értékeket hordozó szertartások talán még inkább segítenek bennünket húsvét misztériumának mélyebb, teljesebb átélésében. Magyarországon több helyen gyakorlat a szertartások elvégzése, noha általánosságban nem az általam fent bemutatott, hanem az Éneklő Egyház szerinti rövidített formában, amely azzal a célzattal készült, hogy e szép szokás, nemes hagyomány ne merüljön végképp feledésbe.[33] Az általam is bemutatott rendnek (kiegészülve az esztergomi úzus sajátosságaival) évről évre tanúi lehetünk a budapesti Belvárosi Szent Mihály–templomban, ahol e gazdag középkori hagyományt kívánják megőrizni.

30 Vö. Barsi–Dobszay, *„Íme, most fölmegyünk Jeruzsálembe"*, 40.

31 Mihályfi, *A nyilvános istentisztelet*, 142.
32 Vö. Parsch, *Üdvösség éve, Az egyházi év liturgiájának magyarázata II. kötet*, 249.
33 Ld. *Éneklő Egyház, Római Katolikus Népénektár liturgikus énekekkel és szertartásokkal*, SZIT, Budapest 2010, 1406–1417.

Lévai Ádám

DEMOKRÁCIA, EMBERI JOGOK ÉS TÁRSADALOM

Iszlám és modernitás – szereplők, viták és perspektívák

„És olyan közösség váljék belőletek, amely felhív a jóra, megparancsolja, ami helyénvaló és megtiltja, ami elvetendő. Ők azok, akiknek jól megy (majd) a soruk."
*(Szúra 3,104.)**

BEVEZETÉS

Egy pakisztáni filmdráma végén (Khuda Kay Liye, 2007.) két müezzin együtt recitálja az imádságra hívást. Az egyikük tradicionális öltözetben van, a másik baseball sapkában. Mi történik napjaink muszlim társadalmaiban? A 21. század elején a világ meghatározó változásokon ment keresztül, mely a technika nagyütemű fejlődésében, és egy kultúrákat összekötő világháló kialakulásában ragadható meg leginkább. Szabadság moraja, korrupt rendszerek alóli felszabadulás óhaja és demokratikus rendszerek utáni vágy visszhangzik a muszlim területekről számtalan fórumon keresztül. *„Egy egyetemes civilizáció kezdett el kifejlődni, melyben különböző társadalmak szolgálnak egymásnak vonatkozási pontként. A folyamat kellőképp aláaknázta a hagyományos társadalmak fundamentumát"*.[1] A marokkói filozófiaprofesszor és kritikus Mohammad Abed al-Jabri (1935-2010) kategorikusan kijelenti, hogy a muszlim világnak a demokrácián alapulva kell újjászületnie és a fejlett Nyugattal egyenrangú politikai tényezővé kell válnia.[2] Hasonló véleményt olvashatunk Seyyed Hossein Nasr (1933-) könyvében, aki szerint *„a muszlim értelmiség nem élhet egy pszichológiailag és kulturális értelemben vett alsóbbrendű állapotban"*. Már-már prófétai hangvétellel kifejezi azon meggyőződését, hogy az egyesült „ázsiai hagyományok" képesek közvetíteni az Isten bölcsességét, és gyógyírként szolgálhatnak a modern kor sok bajára.[3]

1 *The Blackwell Companion to Contemporary Islamic Thought* (szerk. Abu-Rabi, I.), in Abu-Rabi, I., *Editor's Introduction, Contemporary Islamic Thought: One or Many?*, Blackwell Publishing, Oxford 2006, 1. (Ford.: a szerző)

2 Abed al–Jabri, M., *Democracy, Human Rights and Law in Islamic Thought*, Tauris, London 2009, 129.
3 Nasr, S. H., *Islam and the Plight of Modern Man,* ABC International Group, London 2001, 226–227.

*A Korán verseit a következő kiadás alapján idézem: *Korán*, (ford. Simon, R.), Helikon, Budapest 1987.

Az Iszlám-tudományok ismerőjeként, életét a vallásközi párbeszédnek szentelő Ibrahim M. Abu-Rabi (1956-2011) úgy látta, hogy a modern muszlim gondolkodók főként két nagy kérdéskörrel foglalkoznak: a dekolonizációval és a politikai függetlenséggel. Ezen túl ilyen kérdések várnak még megválaszolásra:

– Mi következik az említett politikai függetlenedés után?

–Mi fog történni a népességgel a felszabadulás után azokban az országokban, ahol óriási demográfiai robbanás történt?

– Vajon a vidékről a városokba és más országokba való migráció legfőbb kiváltó oka a gazdasági fejlődés hiánya?

– Vajon a demokrácia hiánya a muszlim világban pusztán belső tényezőknek köszönhető?

– Vajon a regnáló elit érdekelt a társadalom demokratizálódásában?

– Vajon a Perzsa-öböl menti országok kellőképp modernizálódtak a kapitalista érdekeltségeknek köszönhetően?

– Mi lesz Izraellel és támogatójával, az Egyesült Államokkal a muszlim világ közepén?

– Az Iszlám vallás eredetétől kezdve hozzájárult a muszlim világ városiasodásához és modernizálódásához. Mi a vallástudományok jelenlegi státusza a modern Iszlámban?

Ezek hát napjaink tudósainak életbevágó kérdései.[4] Hasonló probléma lehet az intelligencia elvándorlása is, hiszen sok tudós vándorol Nyugatra a gazdagabb lehetőségek reményében, a politikai elnyomás elől, vagy pusztán a jobb életkörülmények reményében. Abu-Rabi például a palesztinai Názáretben született és elismert Kanadai professzorként fejezte be életét. A szintén fentebb említett Nasr pedig Teheránban született, és Washingtonban az Iszlám-tudományok emeritus professzoraként ma is számos könyv és cikk szerzője.

4 Vö. Abu–Rabi, i. m., 6–7.

Jelen tanulmány azt a célt tűzi ki, hogy az olvasó bepillantást nyerhessen napjaink eleven diskurzusába olyan témákat illetően, mint például a muszlim jogrendszer, a demokrácia, a politikai vezetés, a társadalom, a nők szerepének kérdésköre, mindezt a kortárs nemzetközi szakirodalom alapján, számos kiváló tudós meglátásain keresztül. Habár a téma átfoghatatlanul nagy és egy emberélet is kevés a különböző politikai, társadalmi, antropológiai és vallási komponensek összefüggésének megértéséhez, arra szerényen mégis vállalkozhatunk, hogy felkeltsük az érdeklődést és az olvasót az érintett témák továbbgondolására sarkalljuk.

Az arab szőnyegek mindig tartalmaznak valamilyen hibát a mintázatban, hiszen „csak Isten tud tökéleteset alkotni". Később látni fogjuk, hogy eszményi, megvalósított vallás, jogrend stb. nem létezik és sohasem létezett és az idealizmus mindig valamilyen túlkapáshoz vezeti még a jóakaratú embert is. Miközben a tökéletlen szőttes képe meghagyja az olvasót a beteljesülhetetlen elfogadásában, a kavargó színek és minták feletti gyönyörködés magával ragadó lehet. A felvillantott témákra efféle mintákként tekintünk, bármiféle rendszerépítési kísérlettől mentesen.

Katolikus keresztény teológus hallgatóként még egy szempontot tartottam fontosnak, nevezetesen az előítéletektől mentes, kíváncsi párbeszéd előmozdítását. Nicolaus Cusanus: De Pace Fidei című értekezése[5] nagy hatást gyakorolt rám. Meglátásom szerint, az „értelem egében" közösen valóban eljuthatunk bizonyos igazságok felismerésére, de előtte a kölcsönös megismerés vágya és megismeréseink ütköztetése (*contraferentia*) kell, hogy hajtson bennünket.[6] Legyen ez a tanulmány szerény jel az érdeklődésre, mellyel a nyugati ember figyel és meghívó a gyümölcsöző dialógusra mindenki számára.

5 Ld. Cusanus, N., *A hit békéje* (ford. Bakos, G.), Szent István Társulat, Budapest 2017.

SHARI'A: REMÉNY VAGY ESZKÖZ?

Számos politikai mozgalom fogalmazta meg igényét a *Shari'a* alkalmazásával kapcsolatban. „*Tad-bīq ash-Sharī'a*" – alkalmazni a Shari'át –, ez a követelés napjainkig megmaradt. Úgy tűnhet, ez egy reiszlamizációs törekvés[7], mely lényegét tekintve a Nyugat kulturális inváziójával veszi fel a harcot, és egy ellentétes modernitás-modellként szolgálhat.[8] Bizonyos körökben a dzsihád jelentése kiszélesedett, és elkezdték abban az értelemben használni, mint *erőfeszítés* ez ellen a kulturális invázió ellen. Muszlim reformerek és aktivisták gyakori szlogenje a következő: „*al-Islām huwa al-ḥall*" – az Iszlám a megoldás. Ennek a jelszónak a zászlaja alatt ezek a csoportok úgy gondolják, hogy csak az iszlám jogrendszer képes napjaink összes kihívására válaszolni.

Az 1970-es években iszlamista csoportok világszerte a Shari'a és jogtudomány (*fikh*) érvényesítéséért küzdöttek a muszlim országokban. Mindazonáltal lehetetlen volt visszatérni a kolonizációk előtti állapotba. Ezek a csoportok számos eltorzított és összefüggéseitől megfosztott jogi ötlettel álltak elő, mint amilyen például a *hudud* büntetés. Ide tartozik például a tolvaj kezének levágása is, melynek értelmezésnél figyelembe kell vennünk, hogy az Iszlám előtti Arábiában nem voltak börtönök, ahová a vétkest bezárhatták volna, ezért ott helyben kellett megbüntetni az illetőt. Ezentúl szerették volna a tettest megbélyegezni és észrevehetővé tenni a társadalom számára. De vajon követhetjük-e ezt a szokást egy olyan társadalomban, melyben a börtönök már biztosítottak? „*Kerüld a hudud büntetést kétség esetén*" – így szól a muszlim joggyakorlat egyik alapelve.

Az alkohol sem önmagában rossz, viszont ha valaki túl sokat iszik, az növeli annak az esélyét, hogy sérülést és bajt okoz, ezáltal a bűn elburjánzik. Ezért közös felelősség megakadályozni a személyt abban, hogy túl sokat igyon és az is közös érdek, hogy figyeljenek erre az emberre. Nem csak az aktuális bűn, de a megelőzés is rendkívül fontos, így jöhet létre egyfajta profilaktikus etika. A legfőbb cél a közös jó és a Shari'a minden egyes törvényének célja a hívő gyülekezet – *umma* megfertőződésének elhárítása. Vagy vegyük a hittagadás példáját. A Korán szerint nincs mód erőszakhoz folyamodni hit kérdése kapcsán. Nincs lehetőség mások meggyőződéseit irányítani. Ellenben a muszlim jogtudósok halálbüntetéssel sújtják az aposztatát. Miért? Abu Bakr idejében a hittagadó magával az állammal és a társadalommal harcolt, nemcsak a vallással. Amikor a muszlim közösség terjedni kezdett, minden környező nép ellenségnek számított. A muszlimok számára az állam egységesítő ereje és hordozó alapja a vallás volt. Ha valaki megtagadta a hitet, az az ellenséggel való szövetkezés, sőt, a kémkedés jele lehetett!

Egy érdekes kérdés merül fel akkor, ha megnézzük, hogy hogyan alkalmazzuk a Shari'a a modern gazdasági viszonyok között. Mi legyen a bankszámlákkal, vállalatokkal vagy a hitelekkel?[9] A legtöbb szabály teljesen más történelmi és gazdasági környezetben született, hovatovább mindegyik jogszabály szigorúan profitellenes. Elmondható, hogy rendkívül fontos megkülönböztetni a Shari'a szellemével ellentétes megoldásokat és azokat a dolgokat, amelyek egyszerűen még nem léteztek a születő Shari'a idejében. Míg az előzőek károsak, addig az utóbbiak minden bizonnyal gazdagíthatják a muszlim jogi gondolkodást.

A Shari'a teljes alkalmazása mindig csak egy álom volt. Al-Jabri rendkívül tanulságos könyvében tusakodik ez ellen a törekvés ellen, hiszen szerinte a Shari'a sohasem volt teljes egészében alkalmazva, sem a Próféta idejében sem, sem később, hiszen az egy folyamatos fejlődésen ment keresztül. „*Amikor majd a muszlimok a Holdon, vagy az űrben járnak, vagy egy marsi ültetvényen öntözik a növényeket, vajon nem a Shari'át fogják alkalmazni egy sokkal szélesebb skálán, mint amilyen a múltban történt, vagy akár ebben a pillanatban?*"[10] Ebben a világban kész Shari'a

6 Vö. Lévai, Á., *Nicolaus Cusanus: A hit békéje* c. recenzió (Sapientiana 11), Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola, Budapest 2018, 114–115.
7 Vö. Hallaq, W. B., *An Introduction to Islamic Law*, Cambridge University Press, New York 2009, 140.
8 Ld. Bowering, G., *Islamic Political Thought. An Introduction*, Princeton University Press, Princeton 2015, 233.

9 Vö. Bowering, i. m., 234.
10 Abed al-Jabri, i. m., 102.

nem létezik, ezért nem is lehet soha teljesen alkalmazva.[11] Abdullahi Ahmed An-Na'im (1946-) is osztja ezt a véleményt.[12] Ő úgy gondolja, hogy egy állam sohasem építheti be életébe az isteni jogot tökéletesen, mivel az állam történeti konstrukció, melynek talán nem a legelőnyösebb a politikai felépítése. Másrészt az Iszlám egy folyamatos üzenet Istentől[13], ezért az állam, amelyik objektív, idealizált és dekontextualizált Shari'ára építi jogrendjét mindig hamis igényeket támaszt. Amit egy állam alapvetően tehet, az szekuláris, ezért nem tehet semmilyen vallásosat vagy iszlámot.[14] A szudáni születésű tudós tehát megkülönbözteti az Államot és az Iszlámot. Ez a distinkció lényeges mozzanat azért, hogy az embereket megillethesse a vallásszabadság (amely még azt a lehetőséget is fenntartja, hogy valaki hitetlen legyen)[15]. Így biztosíthatóak az emberi jogok és a politikai sokszínűség, mely a demokrácia sarokköve. An-Na'im felfogásában a társadalmi élet alapja egy szekuláris állam.[16] De mit mondhatunk a politika és a vallás közötti kapcsolatról? Hiszen teljes semlegességet vallás dolgában elérni lehetetlenség. A vallás értékeinek a társadalom polgárain keresztül kell megmutatkozni, nem pedig elvont jogi személyeken és politikai létezőkön keresztül.[17] A Shari'a megkövesedése és hanyatlása tehát a polgárokon múlik (alulról-felfelé szerveződés). Az állam nem határozhatja meg, mi a Shari'a illetve mi nem az,[18] ez ugyanis a Shari'a lényegének összeomlását idézheti elő.[19]

SZEKULARIZÁCIÓ, VEZETÉS

Abdullah Cevdet (1869-1932), a török *Ictihad* nevű újság szerkesztője, szabad gondolkodó, ideológus, Atatürk forradalmát[20] méltatva így fogalmazott: „*Nincsen másik civilizáció, a civilizáció európai civilizációt jelent, és annak összes rózsájával és tüskéjével importálni kell*".[21] Habár ez a megközelítés bizonyosan megfeledkezik az európai vívmányok sötét oldaláról, jól reprezentálja a kor messiási várakozásait. Európában a szakrális mindinkább háttérbe szorult egy olyan igény rovására, melynek alapja az, hogy az ember kivonva magát az élő istenkapcsolatból és vallási tradíciókból, magát és saját értékrendszerét állítsa a kozmosz közepébe. Habár ez szögesen ellentmondani látszik a muszlim Istennek való alávetettség-tapasztalatának, mégis, számos muszlim gondolkodó programként hirdette meg a szekularizáció szükségességét.

„*Generációk hittek naivan abban, hogy elég lesz a nyugati civilizációk sikerének receptjét átvenni és a muszlim országokban alkalmazni azt. A szekularizáció egy volt ezek közül az összetevők közül*".[22] – állapítja meg a híres algériai iszlámkutató Mohamad Arkoun (1928-2010). Azonban Abed al-Jabri szerint a szekularizáció terminus az arab országok tekintetében értelmetlen, csakúgy, mint reneszánszról beszélni, mivel ezek a koncepciók „*teljesen különbözőek a hagyományos Iszlám szerint*".[23] Ezen kívül, amíg Európában a klérus közvetített Isten és a laikusok között, ez sohasem fordult elő a muszlim világ történelme során. A marokkói filozófusprofesszor azt javasolta, hogy távolítsák el a szekularizáció szót a muszlim szótárakból, és helyettesítsék a demokráciával és rációval. A racionalitás szó számára egy éles kritika a vehemens és fanatikus politikai vezetés ellen. Mások ellenben létjogosultnak tartják ezt a kifejezést, és bátran használják, mint például a kortárs tunéziai politikus és aktivista Rachid al-Gannouchi (1945-) aki az állítja, hogy „*inkább élne egy szabad és szekuláris államban, mintsem egy olyanban, amely az Iszlám egy elnyomás központú hatalmát gyakorolja*".[24] Al-Jabri számára a probléma gyökere az állítólagos dichotómia az állam és a vallás között. Ez elrejti a valós problémákat, és alternatív problémákat hoz létre. Hangsúlyozza, hogy minden egyes országot külön-külön kellene vizsgálódásunk tárgyává tenni. „*Az arabok földje nem egy ország, nem is egy társadalom, hanem számos ország és társadalom*".[25] Voltaképpen azt reméli, hogy ezek egyesülnek majd valamikor, és ebben a folyamatban a szekuláris társadalom kialakulásának döntő jelentősége van. Figyelmeztető szavai az általánosítás veszélyeiről józanok, és elgondolkodtatóak.

Hasonlóan fontos téma az egyes országok vezetése. „*Soha nem emeltek annyiszor kardot vallási ügyekben, mint ahányszor a vezetők személyével kapcsolatban minden korban*".[26] Fontos tudnunk, hogy a Korán és a profetikus hagyományok semmilyen javaslatot nem tartalmaznak a vezetésre vonatkozóan. Habár a Korán nem ad ötleteket a kormányzás struktúrájára, az alapelvek kibonthatók. Az engedelmesség aktusa, mint a muszlim identitás tengelye a társadalom alapja. A másik princípium a kölcsönös megbeszélés (*al-Shura*). Mohamed meghagyta a lehetőségét, hogy halála után a politikai vezetőt (kalifa) megbeszélés alapján válasszák meg.

A legtöbb esetben politikai érdekeltségek rejtőznek a vallás maszkja mögé. Hogy a fensőbbség elfogadtatásának ettől a manipulatív és eltorzított formájától meg lehessen szabadulni, meg kell különböztetni az autoritás kétféle fajtáját, a szellemit és a világit. Napjaink küzdelmei is inkább a vezetők személye, nem pedig a tanok különbözőségének nevében folynak, ahogyan például az Iszlám első évszázadaiban.

Az antik korban az állam vezetőjének isteni tulajdonságokat tulajdonítottak. Al-Jabri rámutat arra, hogy a Korán szerint az egyetlen király Allah. Szerinte a döntés, hogy Bani Sa'idah lugasában a követők kijelöljenek egy utódot, tisztán politikai döntés volt.[27] A kalifa dolga volt az ügyek intézése, és a törzsek vezetése Mohamed halála után. Tudva levő, hogy az első kalifa, Abu Bakr kezdetben csak egy „részmunkaidős" kalifa volt, aki idejét kereskedéssel töltötte.[28] Egy híres hadísz szerint a Próféta egyszer rossz tanácsot adott a pálmafák beporzásával kapcsolatban, amitől a növények nem hozták meg a kívánt termést. A parasztok siránkozására ez volt a válasz: „*Ti sokkal jobban értesültek vagytok a világi dolgokról*".[29] A történet rávilágít a spirituális és a materiális dolgok közötti természetszerű különbségre. Említésre méltónak tartom Ebrahim Moosa és SherAli Tareen értelmezését, miszerint a Próféta halála után „politikai teste" folyamatosan betagozódott a sáfár-szerepkörbe (kalifa a szunnitáknál vagy imám a síitáknál), illetve „morális teste" a szóbeli hagyományokba.[30]

A síiták szerint a vezető, az imám olyan, mint egy félisten, akinek a parancsa megkérdőjelezhetetlen. Az elrejtett Tizenkettedik Imám feltűnése kötelezi a síitákat, hogy átvegyék a politikai uralmat. Egészen addig csendben maradnak, politikailag illegitim uralkodók alatt.[31] A kortárs síita gondolkodásban van néhány tudós, aki vitába száll az imám tévedhetetlenségének eszméjével. Ők párbeszédre és kérdésfelvetésre ösztönöznek. Abdolkraim Soroush

11 Uo. 95.
12 Vö. An-Na'im, A. A., *Human Rights, Universality & Sovereignty. The Relevance & Irrelevance of Shari'a*, https://www.youtube.com/watch?v=ghnrbuo0xIc (Utoljára ellenőrizve: 2019. 03. 15.).
13 Talán nem véletlenül adták a Mohamed életét és az Iszlám születését bemutató film címének a következőt: Az Üzenet (The Message, 1976).
14 Vö. An-Na'im idézett előadása; https://www.youtube.com/watch?v=ghnrbuo0xIc (Utoljára ellenőrizve: 2019. 03. 15.).
15 A muszlim kutató szerint minden ortodoxia eretnekséggént kezdi el pályafutását, ezért az üldözés és diszkrimináció Isten akaratát sértheti, és valami gyümölcsözőt fojthat el.
16 An-Na'im, i.m., 268.

17 A legtöbb nehézség a Shari'a alkalmazhatóságával kapcsolatban abban rejlik, hogy ez a jogrend nem ismeri a jogi személy kategóriáját, minden esetben természetes személyekben gondolkodik.
18 An-Na'im, i. m., 293.
19 Vö. Wadud, A., *Islam, Feminism and Human Rights*, https://www.youtube.com/watch?v=V4vGz7gln8k (Utoljára ellenőrizve: 2019. 03. 15.).
20 Mustafa Kemal Atatürk (1881-1938) megszűntette a szultanátust, az arab ábécét a latinnal helyettesítette, a Shari'át a svájci törvényekre cserélte, továbbá a társadalmat európai minták szerint igyekezett átalakítani. Arkoun szerint minden muszlim, aki valamit is törődik napjaink muszlim kérdéseivel, több időt kellene, hogy töltsön a török példa tanulmányozásával.
21 Arkoun, M., *Rethinking Islam. Common Questions, Uncommon Answers*, Westwiew Press, Oxford 1994, 25.
22 Uo.

23 Abed al-Jabri, i. m., 49.
24 Bowering, i. m., 35.
25 Abed al-Jabri, i. m., 50.
26 Uo. 10.

27 Vö. Abed al-Jabri, i. m., 10.
28 Vö. Jackson, R., *Authority*, in *Islamic Political Thought. An Introduction* (szerk. Bowering, G.), Princeton University Press, Princeton 2015, 26.
29 A történet részleteiről és annak értelmezéséről ld. http://icraa.org/authority-of-hadith-and-pollination-of-palm-trees (Utoljára ellenőrizve: 2019. 03. 15.)
30 Vö. Moosa, E. – Tareen, S. A., *Revival and Reform,* in *Islamic Political Thought. An Introduction* (szerk. Bowering, G.), Princeton University Press, Princeton 2015, 204.
31 Vö. Bowering, i. m., 28.

(1945-) arra bátorítja az embereket, hogy találják fel magukat, és utasítsák el azt az Iszlámot, ami az emberekre felülről telepszik rá.[32]

A politikai elképzeléseket az *umma* közös javára kell alapozni, „*arra a szocio-spirituális entitásra, amelynek léte nem függhet semmilyen politikai rendszertől*".[33] Éppen ezért a muszlim társadalomnak olyan uralkodási alapelv után kell kutatnia, amelyik számításba veszi a transzcendens Istent.

DEMOKRÁCIA ÉS NYUGAT

A sokat emlegetett Mohammad Abed al-Jabri szerint a közös jólét felé vezető egyetlen út a demokrácia. Habár kiemeli, hogy a demokrácia fogalma folyamatosan változik, lehet találni néhány alapvető ötletet, mint például a szabadság emberi joga, az egyenlőség, az irányító intézmények és a többség hatalma a kisebbség felett. A demokrácia születése a muszlim országokban kétséget kizáróan fájdalmas lesz, mivel először fordul elő a történelemben. Azt írja, olyan lesz, mint az orvosi kezelés. Nem tudni a diagnózist pontosan, de a műtétet el kell kezdeni. Nem elég teoretikusan, valós beavatkozás szükséges. A professzor tanítványai néha viccesen megjegyzik, hogy számára a demokrácia fogalma afféle „mágikus talizmán". Könyvét olvasva nekem is hasonló benyomásom támadt.

A kiváló indiai költő és muszlim filozófus Sir Muhammad Iqbal (1873-1938) úgy gondolja a demokrácia nem feltétlenül a demokrácia nyugati formájával egyenlő. Különösen nem az iskolázottsági szinttől függetlenül megvalósítva. „*A demokrácia csak azoknak való, akik eléggé tanultak ahhoz, hogy tudják, hogy mire adják szavazatukat*".[34] Ide kapcsolódik Patricia Crone (1945-2015) orientalista, történész gondolata, aki szerint, míg a nyugati politikai gondolkodás előszeretettel az emberi jogokra és a szabadságra helyezi a hangsúlyt, addig a muszlim politikai gondolkodás inkább a hatalomra és az engedelmességre.[35] Talán ezért olyan nehéz a muszlim társadalmaknak mit kezdeniük a demokrácia nyugati modelljével.

Olasz-belga származású professzorom Emilio Platti (1943-), *Islam, friend or foe* (Iszlám, barát vagy ellenség) c. könyvében idézi Syed Abul A'la Maududi (1973-1979) muszlim filozófust, újságírót, aki a nyugati demokrácia és a muszlim gondolkodás közötti feloldhatatlan ellentétek forrását az alábbi tényezőkben jelölte meg: a *nacionalizmusban,* melyben a legitimitás legvégső alapja az ország, nem pedig az emberi méltóság Istenben gyökerező egysége. A *demokráciában,* ahol a törvényeket a hatalmon lévők érdekeinek megfelelően hozzák meg, nem pedig az igazság és igazságtalanság közötti különbségtétel alapján. A harmadik ok a *vallás hiánya az állam életében*. A nyugati társadalmakban az emberek az etika és a felelősségvállalás helyett egyéni érdekeltségeik szerint élnek. Maududi szerint „*a Nyugat és az Iszlám homlokegyenest szemben áll egymással, szellemiségéből, eszközeiből és céljából kifolyólag*".[36] A nagy hatású gondolkodó már 1934-ben „civilizációk összecsapásáról" (*clash of civilizations*) beszélt.[37] Érdekes következtetésre jutott egy '50-es években történő amerikai látogatása alkalmával: „*a nyugati férfiak és nők vezető szerepe hanyatlóban van, de nem azért, mert a nyugati kultúra anyagilag szegény lenne, vagy éppen gazdasági és katonai ereje gyenge lenne. A nyugati rendszer kora elsődlegesen azért járt le, mert az híján van azoknak az életadó normáknak és értékeknek, melyek az emberiség vezetésére képessé tennék*".[38]

Vannak azonban jóval keményebb hangok is a muszlim modernitás eszmeáramlatában. Sayyib Qutb (1906-1966) egyiptomi extrém exkluzivista gondolkodó szerint kétféle civilizáció létezik: Iszlám, valamint tudatlan/istentelen (*dzsahili*). Qutb elutasított mindenfajta közeledést, a középkori nagy filozófusokat (pl.: Ibn Szína) a görög szellem által megfertőzöttnek tekintette. Qutb a World Trade Centert ért támadás egyik ideológiai forrása. Habár nem élte meg a kapitalista világrend szimbólumának ledőlését, de azt mindenképpen az emberiség felszabadításának jeleként értelmezte volna, hogy aztán megszülethessen egy Isten uralkodásán alapuló világrend.

Láthatjuk milyen széles a skála a Nyugatot teljes egészében elutasító és egy saját alternatívát elképzelő, illetve a Nyugattal szimpatizáló muszlim gondolkodók között. Hogy melyik út a kedvezőbb, azt nem tudjuk, de a Kairót számtalanszor látogató, domonkos szerzetes szerint a Qutb által hirdetett út nem hozott mást, csak katasztrófát. „*A gyors változás hiú remény maradt (…), az egész mozgalom csak szörnyű tragédiát okozott*".[39] A muszlim országok megfosztják magukat legjobb lehetőségeiktől, ha nem lépnek kapcsolatba más kultúrákkal. Emilio Platti szerint a kérdés nem az, hogy: Iszlám és Nyugat, hanem, hogy Iszlám és globalizáció. A Maududi és Qutb-féle ideológiai keret megfosztja az Iszlám közösséget a dinamizmustól és egy abszolút államot istenít. Ez adhat alapot arra, hogy az Iszlámra nyugaton, monolit kőtömbként tekintsenek, letagadva fejlődését és sokszínűségét.[40] Az Iszlámra a politikai formák folytonos változásának tudatában kell tekintenünk, történelemtudományos nézőpontból, a globalizáció folyamatát szem előtt tartva.

TÁRSADALOM ÉS EMBERI JOGOK

Az egyiptomi nagy költségvetésű film, a The Yacoubian Building (2006) nagyon élethűen ábrázolja napjaink iszlám társadalmait, különösen Kairóét. A kritikusok nagyrészt a homoszexualitás szerepére koncentrálnak, amelyet először ábrázoltak a muszlim filmtörténet során. Mindazonáltal a film olyan témákat is érint, mint például az alkohol, a társadalmi ranglétrán alacsonyabban lévők bántalmazása, a cenzúra, a többnejűség, a származáson alapuló ítélkezés, a kapcsolatok szerepe a munkavállalásban, a Nyugat, mint idea (Párizs), a terrorizmus stb. Kairó helyzete nem kivételes, de napjaink muszlim társadalmainak mintája. De hogyan lehetséges a szekuláris Európában megfogalmazott emberi jogokat egy vallásos muszlim társadalomban alkalmazni?

Al-Jabri szerint azok az európai filozófusok, akik ezeket a jogokat kezdeményezték, nem magával a vallással helyezkedtek szembe, hanem azzal az úttal, ahogyan az Egyház a vallást gyakorolta.[41] Az emberei jogok egyetemessége az a kiindulópont, ahonnan alkalmazhatóságukat minden környezetben magyarázni lehet, hiszen alapvető emberi szükségleteket védelmeznek. A különbözőségek nem ezekből az alapszükségletekből erednek, hanem a másfajta szociális; gazdasági; politikai; és intellektuális körülményekből.[42] Ahogyan fentebb láthattuk, az emberi jogokkal ellentétesnek látszó cselekedetek, mint például egy tolvaj kezének levágása, vagy egy hittagadó kivégzése a Shari'a egy aktuális szabálya félreértelmezésének tudható be. A Shari'a nemcsak, hogy összeegyeztethető az emberi jogokkal, de azok kölcsönösen átjárják egymást. A muszlim társadalom kommunális jellege megköveteli, hogy az egyes személyek áldozzák fel természetes jogaikat a közös akarat oltárán, hogy aztán egy meghatározott csoportosulás, amely ezekkel a jogokkal foglalkozik, rendszerezze őket és visszaadja az embereknek valamilyen módon. Az élet Isten ajándéka, és a Korán parancsolóan fejezi ki az élet szentségét. Ha megölnek egy embert, az egész emberiséget gyilkolták meg. A Shari'a szigorúan korlátozza a határok átlépését háborús helyzetben.[43]

Az élet szeretete az Iszlám szerint emberi jog. A földi lét ös-

32 Vö. Uo. 36.
33 Abed al-Jabri, i. m., 10.
34 Bowering, i. m., 33.
35 Vö. Crone, P., *Traditional political thought,* in *Islamic Political Thought. An Introduction* (szerk. Bowering, G.), Princeton University Press, Princeton 2015, 238.
36 Maududi, S. A. A., *West vs. Islam,* International Islamic Publishers, Delhi 1991, 172.
37 Vö. Platti, E., *Islam, friend or foe?,* Peeters, Leuven 2008, 218. Maududi szerint az első lépés egy olyan állam létrehozása, melyben a polgárok az isteni jog, a Shari'a alá helyezik magukat. Ezt csak lassú fejlődéssel lehet elérni, erőszakos cselekedetekkel semmiképpen. Habár iszlamista csoportok gyakran hivatkoznak rá, az „isteni szerveződést" nem a hadsereg bevonásával képzelte el. Szerinte az Iszlám megújulása a Koránból és a Szunnából indulhat el, és még a hagyományok követése sem segíthet – ilyen értelemben újszerű gondolkodó.
38 Uo. 223.
39 Uo. 225.
40 Uo. 235–236.
41 Abed al-Jabri, i. m., 193.
42 Uo. 177.
43 Al-Dawoody, A., *The Islamic Law of War. Justifications and Regulations*, St. Martin's Press, New York 2011.

vény az örökkévalóságba és Allah jóságának jele. Minden megengedett, ami nem tiltott és nem veszélyes az egyén és a közösség számára. Egy hadísz így fogalmaz: *„Ha Allah jólétet biztosított számodra, tedd az ő jóakaratát láthatóvá magadon”*. A vallásszabadsággal kapcsolatban a Korán ezt mondja: *„Nincs kényszer a vallásban!”* (Szúra 2,256.). Ha visszatérünk a forrásokhoz, és szemügyre vesszük őket, láthatjuk, hogy a zsidók jelenléte Medinában megmutatja egy másfajta istentisztelet gyakorlásának lehetőségét a muszlim közösség mellett. An-Na'im álláspontját követve a szekuláris állam feladata a vallásszabadság biztosítása, és annak a megakadályozása, hogy az emberek nagy tömegét valamilyen vallásra kötelezzék.

A tudáshoz való jog egy másik emberi jog az Iszlámban, s egyúttal kötelessége is a hívőnek. Egy hadísz egyenlőségjelet tesz tudatlanság, valamint a bormámor és házasságtörés közé. A tanulás férfi és nő, szabad ember és rabszolga joga, *„mindenki joga”*.[44] A Korán minden embert egyenlőként kezel, bőrszínre, nyelvre, törzsre és nemzetre való tekintet nélkül. A sokszínűség Allah nagyvonalúságának jele. Egy hadísz szerint *„a vélemények különbözősége az emberek között kegyelem”*.[45] Ez egy egészséges sokaság, ami segíti a megegyezést, és megnyitja az utat a kreativitásra. A konszenzus (*idzsmá*) a vezetők kötelessége, és a vezetettek joga.[46] Az egyenlőség nem uniformizmust jelent, ahogyan al-Zamakhshari középkori muszlim tudós mondja: *„a leginkább tiszteletben álló közöttetek a legkegyesebb, ne a legelőkelőbb legyen. Kegyesség pedig a jótetteket jelenti”*.[47] Megint csak gyönyörű képekkel fogalmaz egy hadísz, amikor azt mondja, hogy *„az emberek egyenlők, mint a fésű fogai”*.[48] Megkülönböztetés és preferencia kizárólag a szolgálat mértékén alapulhat.

A Próféta idejében a rabszolgaság intézményének teljes eltörlése nem volt lehetséges a történelmi, gazdasági és szociokulturális viszonyok miatt. Egyébként a rabszolgaság eltörlése teljesen összeegyeztethető az Iszlámmal.[49] A Korán védelmezi az elnyomottak jogait. Az egész muszlim társadalom eredetileg családok, szomszédok, céhek kiterjedt hálózata, mely gondoskodik a szegényekről, özvegyekről és árvákról. Szülők és gyermekek, testvérek és nővérek osztoznak ugyanabban a családi szerencsében és megbecsülésben vagy balsorsban. *„Ha egy szenved, mindenki szenved”*.[50]

FEMINIZMUS

Mohamed üzenete nemcsak a rabszolgákat, de a nőket is fel akarta szabadítani a patriarchális rendszer alól. A Próféta halála után a kinyilatkoztatás ezen aspektusa halványodni kezdett és a muszlim világ történelme alatt a férfiak az uralkodás újabb módjait fejlesztették ki. Háremek épültek, nőket arcuk elfedésére kötelezték stb. Nagyon sok muszlim gondolkodó félreértelmezve magyarázza a kinyilatkoztatást, annak érdekében, hogy az Iszlám előtti arab szokásokat támogassa. A hagyományos törvényszövegekben (fikh) a nők szexuális lényként, nem pedig társadalmi lényként vannak ábrázolva.[51]

A modern muszlim gondolkodók elkezdték hangsúlyozni a gyökereket, a Koránt, figyelembe vették a kontextust, és rávilágítottak napjaink megváltozott körülményeire.[52] Az ellentétes oldal gyakran használ mesterséges és összefüggéseitől megfosztott szövegeket, hogy a nők öröklési jogát és eskütételük létjogosultságát megkérdőjelezze. Fontos tudatosítanunk, hogy ezek a szabályok teljesen más társadalmi környezetben születtek. Például az arc elfedése eleinte a nők különleges jogait jelentette egy olyan társadalomban, ahol nem volt mindenki muszlim. Mára már az elnyomás jelképévé vált. Az örökléssel kapcsolatban is egy olyan világot kell elképzelnünk, ahol a poligámia útján az örökség nagyon gyorsan szállhatott a férfi tulajdonába, és társadalmi egyenlőtlenségeket hozhatott létre.

A jogi szövegek szerint *„a nők szava eskü esetén fele annyit vetett a latba, mint a férfié”*.[53] Úgy tűnik, hogy ez a nők alacsonyabb-rendűségének a jele. Azonban a Korán

44 Abed al-Jabri, i. m., 223.
45 Uo. 225.
46 Vö. Abed al-Jabri, i. m., 227.
47 Uo. 230.
48 Uo. 231.
49 Uo. 235.

50 Peletz, M. G., *Islamic Modern, Religious Courts and Cultural Politics in Malaysia*, Princeton University Press, Princeton 2002, 30.
51 Vö. Wadud, *Islam, Feminism, and Human Rights*; https://www.youtube.com/watch?v=V4vGz7gln8k (Utoljára ellenőrizve: 2019. 03. 15.)
52 Vö. Wadud, A., *Qur'an and Woman, Rereading the Sacred Texts form a Woman's perspective,* Oxford University Press, Oxford 1999.
53 Hallaq, i. m., 65.

versei tisztán megmutatják az egyenlőséget. A történelmi kontextus figyelembevétele most is segítségünkre siet. Mohamed idejében a nők a férfiakkal összehasonlítva tanulatlanok voltak.[54] Napjainkban az iskolák és egyetemek nyitottak a nők számára is az egész világon, ennek megfelelően ezt a jogi alapelvet meg kell szüntetni. A patriarchátus ellenére *„a muszlim nők (saját stratégiáikkal) a jogi élet teljes résztvevői voltak”*.[55] Sok kiváltságot élveztek, *„olyanokat, melyeket a nyugati társadalmakban a nők nem élvezhettek egészen mostanáig”*.[56] Számos hely a Koránban extrém tisztelettel beszél a nőkről, különösen azért, mert képesek a várandósságra. Az Iszlám hirdeti a nemek egyenlőségét, egy szexualitást meghaladó felszabadító törekvésként mindenki számára.

Először fordul elő a történelemben, hogy muszlim nők nyilvános vitákat vezetnek.[57] A Korán szerint minden emberi lény Isten helytartója a földön (kalifa), és személyes kapcsolatban van vele. A nők isteni küldetése nem kötődik kizárólagosan a család szükségleteinek kielégítéséhez. Napjainkban férfiak és nők tömegei küzdenek a gender aszimmetria ellen. 2005-ben Amina Wadud Korán egzegéta egy olyan imádságot vezetett New York-ban, amelyen férfiak és nők nem a szokásos módon foglaltak helyet, hanem vegyesen. Az imádság közben odakint tüntetők üvöltöztek és zászlókat ráztak, melyekre az volt írva: *„A Korán és a Szunna szerint Amina Wadud nem muszlim”*.[58] Ugyanezen évben Amszterdamban a progresszív gondolkodó a *„férfi és nő, a heteroszexuális és nem-heteroszexuális, a gazdag és szegény, az erős és a gyenge kölcsönös felcserélhetőségéről”* beszélt. *„Allah a nők imádságát nem a ruhákon keresztül hallgatja, hanem a szívükön keresztül. Viselhetsz hidzsábot, ha hipokrita vagy, Allah úgyis észreveszi. Ha nem viselsz hidzsábot, de elkötelezett vagy, Allah azt is tudni fogja”*.[59] A fentebb említett pakisztáni filmdrámában (Khuda Kay Liye) elhangzik egy hasonló értelmű mondat: *„Az öltözet a hagyomány része, és nem a vallásé. Van szakáll a vallásban, de nincs vallás a szakállban”*.

A gender szó áltudományos megközelítésekkel túlterhelt, köszönhetően a politikai érdekeknek. A gender egy egységesítő taktika, ami arról beszél, hogy az összes nő egyformán el van nyomva. A nyugati média kedves eszköze úgy ábrázolni az Iszlámot, mint ami ellensége a nőknek – habár kétséget kizáróan létezik egy erős férfiuralom a muszlim országokban. A lázadó nőkre hamar ráfoghatják, hogy nemcsak a fennálló rendszer ellen tűntetnek, hanem maga a vallás ellen. *„A női vezető szerep a modern muszlim diskurzus szíve (…) és meg fogja határozni a jövőbeli muszlim közösségek sorsát”*.[60] Amina Wadud továbbá azt jósolja, hogy: *„A muszlim feminizmus valami újat akar alapítani, az Iszlám egy egalitárius ismeretelméletét, elsődleges forrásokra alapozva, a patriar-*

54 Abed al-Jabri, i. m., 202.
55 Hallaq, i. m., 70.
56 Bowering, i. m., 231.
57 Vö. Wadud, *Islam, Feminism, and Human Rights*; https://www.youtube.com/watch?v=V4vGz7gln8k (Utoljára ellenőrizve: 2019. 03. 15.).
58 The Noble Struggle of Amina Wadud; https://www.youtube.com/watch?v=ElBH0nCQFrc (Utoljára ellenőrizve: 2019. 03. 15.).

59 Uo.
60 Chaudhry, A. S., *Women*, in *Islamic Political Thought. An Introduction* (szerk. Bowering, G.), Princeton University Press, Princeton 2015, 270.

chális gondolkodás közvetítésétől mentesen".[61] A legfőbb kérdés, hogy vajon a családok készek-e az egyenlőségre és kölcsönösségre, hogy Istent ilyen módon is ábrázolják a társadalom által.

BEFEJEZÉS

A muszlim világ előtt álló legnagyobb kihívás, hogy modern, globalizált világunkban is képes legyen saját értékeit, szellemiségét és nagyfokú esztétikai érzékét bemutatni.[62] Csak ezután kezdődhet a tiszteletteljes párbeszéd, mely nem langyos tolerancia, hanem felismeréseink közlése a Megnevezhetetlen Istenről, az ember világban elfoglalt helyéről, kötelességeiről és reményéről.

A lassabb haladás nem feltétlenül rossz, hiszen lehetőség van a kritikus mérlegelésre, a többi modell tapasztalatainak beépítésére. Egy kontemplatív változás hosszútávon gyümölcsözőbb, mint egy gyors és felületes váltás. Általában megállapítható, hogy nagyon keveset tudunk a muszlim világban végbemenő változásokról. Amikor Iszlámról beszélünk, akkor leginkább a média szavaiból és a szélsőséges, muszlimnak nem nevezhető egyének cselekedeteiből indulunk ki. Munkám célja az volt, hogy eloszlassak számos félreértést, s oldjam az Iszlámmal kapcsolatos félelmeinket, hogy megnyíljon az út az együtt gondolkodás előtt. Napjaink muszlim gondolkodói, ha nem is értenek minden dologban egyet, de felelősségük nagy. Felzárkózhat a muszlim világ, vagy megmarad a vertikális konfliktusok által lebilincselve? Fosszilizálódik és életidegenné válik, vagy pedig bekapcsolódik Isten világot felszabadító üdvrendjébe?

61 Wadud, *Islam, Femiism, and Human Rights*; https://www.youtube.com/watch?v=V4vGz7gln8k (Utoljára ellenőrizve: 2019. 03. 15.).
62 Vö. Stosch, K., *Az Iszlám mint kihívás. Keresztény megközelítések*, Magyar Kurír, Budapest 2018, 39–46.

Szabó Gábor

„KÉSZÍTSD FÖL SZÍVEDET…"

Gondolatok a 2018-as Eucharisztikus Tudományos Konferenciáról

Keresztény életünk fontos része a készületi idő, elég a mostani nagyböjti, vagy az adventi időre gondolnunk. Szintén az elmélyedés, a formálódás időszaka a jegyesek, illetve a szeminaristák élete. 2017 tavasza óta Magyarországon megkezdődött a 2020-as Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusra (NEK/IEC2020) való előkészület. Ahogy egyre jobban közeledünk időben az eseményekhez, egyre több helyen lehetnek részesei a hazai katolikus közösségek a NEK „vigília-eseményeinek"…

Röviden összefoglalva fontosnak tartom kiemelni, hogy a 2018. november 27-29. között, Esztergomban rendezett, II. Eucharisztikus Tudományos Konferencia nem csak az előadásokkal, hanem a közös szentmisékkel, szentségimádással, zsolozsmával, közösségi étkezésekkel, beszélgetésekkel és találkozásokkal is hozzájárult ahhoz, hogy a *„készület ideje […] egész hívő közösségünk […] lelki megújulására szolgálhasson."*

A készület idejével kapcsolatban Dr. Fejérdy András, karunk egyháztörténész professzora, az eucharisztikus kongresszusok szerepéről tartott előadásában a következőket mondta: *„Az első évtizedek tömeges, de valójában mégis inkább individuális eucharisztikus kultuszát a II. Vatikáni Zsinat előkészítésének időszakában az eucharisztiának, mint az egyházi közösség megteremtőjének középpontba állítása váltotta fel. Az eucharisztikus világkongresszusoknak […] éppen az a sajátos feladata, hogy az eucharisztikus közösségi ekkleziológiát kell életre váltaniuk és felmutatniuk […] nem csupán az egyhetes nemzetközi rendezvény alatt, hanem az azt megelőző felkészülési időben, és a kongresszus után is, hogy a hívők valóban közösségre tudjanak »lépni az Oltáriszentségben jelenlévő Jézussal, hogy őáltala és őbenne tudjanak élni a szeretet és a küldetés gyakorlása közben«, és így Krisztus »tabernákulumává« váljanak a világban."*

A konferencia szervezői idén nem csak (római és görög) katolikus, hanem zsidó, ortodox, evangélikus, és református teológusokat (és papokat) is meghívtak a rendezvény előadóinak. Az előadások alaptémája az Eucharisztia volt. A nem katolikus előadók e témához, saját vallásuknak, felekezeti illetve egyházi hagyományainak megfelelően kapcsolódtak. Így hallhattunk a zsidóságban fontos szerepet betöltő széder estéről és annak szokásairól, az ortodox

egyházak eucharisztikus tiszteletéről és liturgikus gyakorlatáról, az úrvacsora vételének gyakorlatáról az evangélikusok, illetve a jelentőségéről a reformátusok körében.

A katolikus előadók témái voltak: a hazai görögkatolikus Eucharisztia-tisztelet, a római katolikus áldoztatási szokások, az Eucharisztia és Krisztus kapcsolata, a szentáldozás kegyelmi hatásai, az Eucharisztia őrzésének hagyományai. A két záró előadás a II. Vatikáni Zsinat utáni eucharisztikus mozgalmakról, valamint az eucharisztikus kongresszusok egykori és mai szerepéről szólt.

A konferencia előadásain elhangzottak hang és képanyaga, illetve a legtöbb előadás szövege is megtalálható a NEK honlapján: https://www.iec2020.hu/hu/konferenciak

Ajánlom mindenkinek, hogy keresse föl a honlapot, mert az előadások anyagai széles közönség elé tárják mindazokat, melyekben a jelen lévők a felkészülési idő ezen konferenciáján részesülhettek. Bízom benne, hogy idén is ott lehetek…

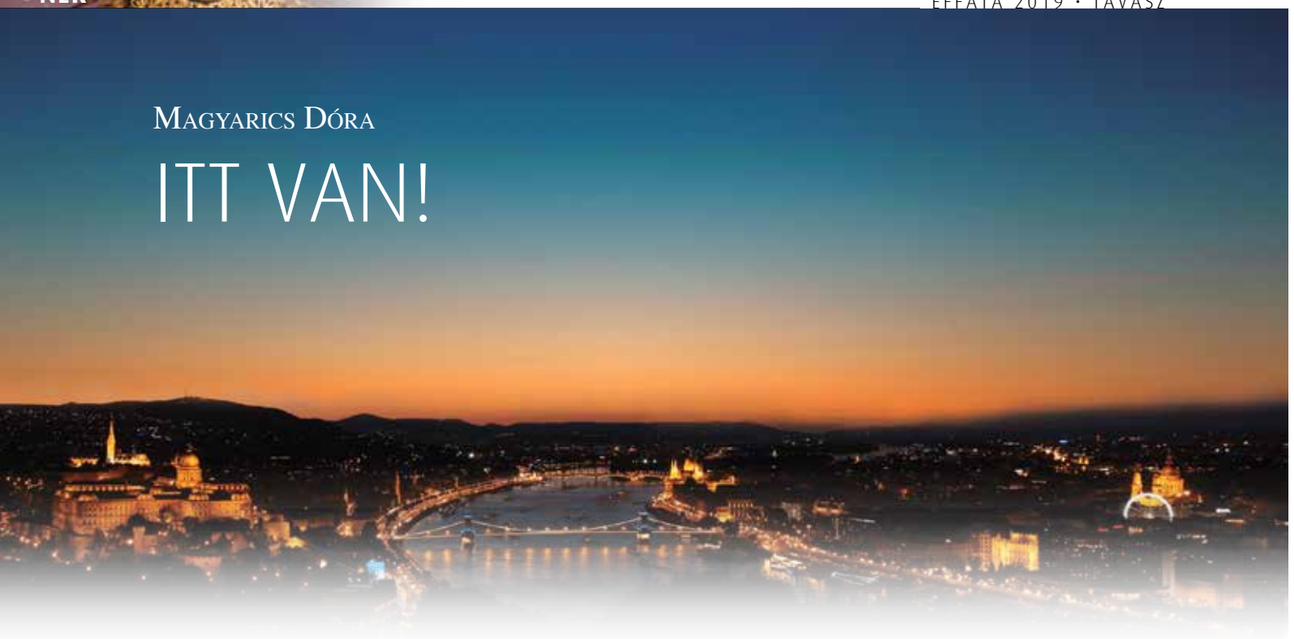

Magyarics Dóra

ITT VAN!

Hogy is mondják? „De hamar elszaladt az idő!” Hiszen nemrég kezdtük meg a készületet az Eucharisztikus Világkongresszusra. Akkor még 3 év volt hátra és olyan elképesztően távolinak tűnt… most, 2019 pünkösdjén, a Karizmák ünnepén megnyitják a készület utolsó évét, már fel is vázolták a programot és… Szóval itt van a küszöbön - ahogy mondani szokás.

Itt van a küszöbön. Várjuk, készülünk, talán el se hisszük igazán, hogy hozzánk, kicsi országunkba emberek ezrei érkeznek majd Miatta. Azt mondjuk, készülünk a Kongresszusra; a „nagyok” felépítenek majd egy olajozott gépezetet, amibe esetleg önkéntesként mi is beleférünk és majd közülünk is biztos lesznek olyanok, akik így vagy úgy, de hozzátesznek a Kongresszus sikeréhez. Majd rólunk szólnak a hírek, az egész világ - vagy legalábbis annak katolikus része - minket fog majd figyelni… pedig ez az egész Miatta van!

Ő itt van. Nem másfél év múlva fog majd érkezni, hanem velünk van tegnap, ma és mindörökké.

NEK 2020
Budapest · Hungary

Készülünk? Igen, minden nap készülnünk kell a vele való találkozásra. Alakul a program? Hiszen minden napunk az Ő programja. Itt van a küszöbön? Vegyen lakást a szívünkben!

„Add, hogy a készület ideje és az Eucharisztikus Kongresszus ünneplése egész hívő közösségünk, fővárosunk, népünk, Európa és a világ lelki megújulását szolgálja. Ámen.”

Pongrácz Benedek

NEM TUDOD LEÍRNI, CSAK ÁTÉREZNI

Január végén, Panamaváros adott otthon a soron következő Ifjúsági Világtalálkozónak, ahol idén 156 ország katolikus fiataljai találkoztak. Nem mindennapos élmény volt számomra az, amikor a kulturális sokk mellett átélhettem a többszázezres tömeg pozitív hatását.

A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia csapatának tagjaként indultunk el január 17-én Budapestről Costa Rica fővárosába, ahol a Shalom Közösség szervezésében vettünk részt az előtalálkozón. A világ legboldogabb országa címmel illetett ország nagyon sok élményt és felejthetetlen pillanatokat, máskor meglepő fordulatokat tartogatott számunkra. Akár csak a liturgiáról, akár csak egy egyszerű felvonulásról van szó, mind más volt, mint hazánkban. Nem rosszabb, nem jobb, másabb. San José városában családoknál szálltunk meg, akiknek mindennapi életébe is bepillanthattunk. Sok tanúságtételt láthattunk így, a hétköznapi tevékenységükben. Costa Rica természeti kincseibe is betekintést nyerhettünk. Egyik nap a szállást biztosító családunk elvitt minket egy esőerdei túrára, aminek a végén egy nagy vízeséshez értünk. Másik nap pedig a 3432 méter magas Irazú vulkánt nézhettük meg. A costa ricaiak vagy, ahogy magukat hívták „tico”, nagyon nyitott szívű és vidám nép volt, az élet minden apró örömének nagyon örültek. Jó volt ezt így megtapasztalni, hogy ebben a mentalitásban Isten áll a középpontban.

Majd január 21-én este busszal indultunk útnak, hogy eljussunk Panama városba. A közel 20 órás buszút végén eljutottunk a célba. Nagyon ellentmondásos vidék volt számunkra Panama fővárosa, mert a felhőkarcolók sokasága között ott voltak a nyomornegyedek. Mi a San Pedro Plébánia családjainál kaptunk szállást, belelátva egy átlagos család életébe. Talán szegényesnek tűntek a házak, sokaknál sem internet, sem TV, vagy akár vezetékes víz sem volt. De ők igazán boldogok voltak. Felemelő volt látni, hogy ezzel szemben minden családnál házi oltárok, imapolcok voltak, és mindenki igazán hitelesen és buzgón élte meg hitét. A szentmisén mindenki mosolygott, a helyi plébános és a közösség szeretete már odaérkezésünkkor érezhető volt a levegőben. A plébánián rajtunk kívül még a romániai küldöttség volt, a katekéziseket Böcskei László nagyváradi megyéspüspök tartotta magyar és román nyelven egyaránt. Megismerhettük az óvárost a történelmi ékköveivel, sétáltunk a Csendes-óceán partján, fesztivál hangulatú koncerteket élhettünk át. Részt vettünk a hivatalos programokon is: a pápa fogadásán, virrasztáson és a pápai nagymisén is.

„Ti nem a jövő, ti az Úr most-ja vagytok!” – hangzott el a zárómisén. Ferenc pápa a beszédében felhívta a figyelmünket, hogy legyünk az Egyházban mindig jelenlévő állandó újdonság tanúi. A tanítvány mibenlétét is megemlítette a pápa, aki szerint, ha valaki elindul az úton, az már tanítvány, de aki leül, az vesztett. A pápa elmondta, hogy a találkozó végén nem készül dokumentum, nem ez lesz az eredmény. Az eredmény az ima lesz, és a remény az arcokon.

De mit is hoztam haza a találkozóról? A rengeteg mosolyt, örömöt és beszélgetést azokkal a fiatal katolikusokkal, akik a világ más tájain élnek. A tapasztalatcsere útján új ötletekkel gazdagodtam, és megismertem új módokat, ahogy az egyes nemzetek ünneplik a szentmisét. És még egy dolgot: bárhol és bármikor vagy, akármilyen körülménnyel, mindig legyünk vidámak, és legyünk nyitott szívűek Isten és a többi ember felé.

Germuska Veronika

HOGYAN TARTSD ÉLETBEN A HITED A VIZSGAIDŐSZAK ALATT?

Olvass Narniát! De miért is? Megmagyarázom!

A Narnia első megfilmesített része (amely a könyvsorozat második tagja) 2005-ben került a mozikba. Én ekkor 8 éves, második osztályos kislány voltam. Olvasás órán éppen a szekrényről olvastunk, amikor az osztályfőnökömnek megcsillant a szeme, és kitalálta, hogy elvisz minket a moziba. Nos, biztosan kitaláltátok, hogy mit néztünk meg. *Az oroszlán, a boszorkány és a ruhásszekrény* című filmet. Ez volt az első találkozásom a sorozattal.

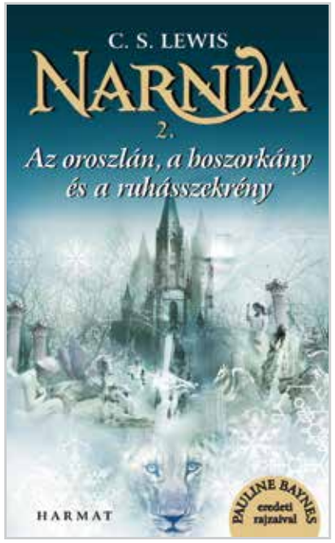

Idén karácsonyra megkaptam a fent említett film könyv változatát. A történetet már nagyon jól ismertem, de fél füllel hallottam, hogy C. S. Lewis a sorozat írója keresztény, és azt, hogy a könyveiben tetten érhetőek bibliai allegóriák. A felfedezés reményében kezdtem bele az olvasásba. Annyira magával ragadott a könyv, hogy a közel 300 oldalt két nap alatt elfogyasztottam. A felfedezésem sikeresnek mondható, hiszen Aslan – az oroszlán – történetében világosan kirajzolódik Jézus életének egy-egy mozzanata, melynek csúcsa a megváltás, feltámadás. Számomra nagyon izgalmas volt kibontani a mese bőrébe bújtatott megváltás történetet.

Erre a felfedezésre hívlak téged is.

És ha mindez kevés lenne, hogy belekezdj az olvasásba…

Alig vártam, hogy a kihagyott első résszel is megismerkedjek. Hála Istennek, nem sokat váratott magára, mert január 3-án megvettem a sorozat első kötetét, amellyel elég szkeptikus voltam, mert azt a címet viseli, hogy *A varázsló unokaöccse*. A címmel ellentétben nem valami mágia és boszorkányság a lényege. Ha szeretnéd megtudni, hogy hogyan jött létre Narnia, hogy hogyan kerül ide mégis a varázsló, mint Pilátus a credóba, és hogy mindez hogyan kapcsolódik a Bibliához, akkor a félrevezetőnek tűnő cím ellenére se hagyd ki az első részt. Számomra óriási felfedezés volt, amikor rájöttem a bibliai párhuzamokra. A mese bőrébe bújtatott ószövetségi történet még jobban megerősített abban, hogy elolvassam a többi kötetet is (összesen 7 részes). Ráadásul a hittanári pályám során ezeket a történeteket alkalmazni is tudom majd. A gyermekekhez közelebb lehet hozni a hitet ezekkel az izgalmas mesének tűnő történetekkel.

Január végén sikerült beszereznem a harmadik részt is, amelynek címe *A ló és kisgazdája*. Ekkor már volt bennem egy elvárás: ha az első rész ószövetségi történeten alapszik, a második pedig Jézus halálát és feltámadását dolgozza fel, akkor a harmadik biztosan az eszkatológiáról fog szólni. De nem. Legalábbis számomra nem erről szólt.

A történet szintén nagyon izgalmas, fordulatokkal teli és a végső győzelmet mutatja be. Van benne egy csipetnyi Mózes története, egy kis pusztai vándorlás, egy kis háború és persze Isten gondviselése.

Nagy hatással volt rám mind három kötet. A harmadik részhez kapcsolódóan: az elolvasást követő vasárnapi mise hozta meg a megélést. Addig csak az agyammal tudtam a könyvben leírt gondoskodást, de a misében lecsurgott a szívemig, és valóban megéltem azt, amit a könyv szavakban adott át.

Amint említettem, a sorozatnak hét tagja van, amelyből az első három részt olvastam. Alig várom, hogy megismerkedjek a folytatással, de sebaj, nem sokára megint vizsgaidőszak. A negyedik kötet címe a *Caspian herceg* (ebből is készült film), az ötödik tag *A Hajnalvándor útja* (őt is feldolgozta a filmipar). A hatodik testvér *Az ezüsttrón*, a hetedik pedig *A végső ütközet*. Hamarosan megkaparintom a *Caspian herceg* című remekművet is, és folytatom kalandjaimat. Tarts velem te is!

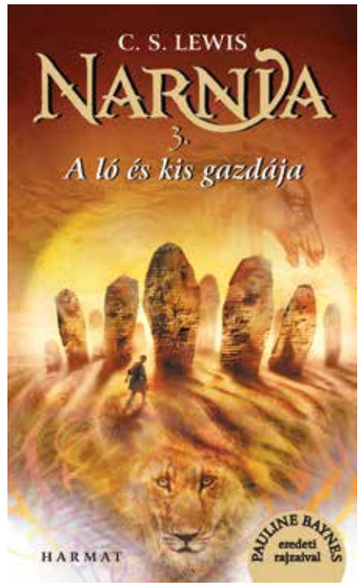

Kinek ajánlom olvasásra? Mindenkinek. Bennem növelte a hitet, és bemutatta, hogy milyen sokféle módon lehet elvezetni az embereket Istenhez. A leendő hittantanároknak, lelkipásztoroknak különösen ajánlom, hiszen gyermekeknek, felnőtteknek egyformán hasznos lehet, és akár a megtéréshez is hozzásegíthet. Csodálatos élmény volt felfedezni a bibliai párhuzamokat, szóval azoknak is ajánlom, akik szeretik a kihívásokat, kalandokat, vagy csak szeretnének kikapcsolódni.

És hogy miért tart életben a vizsgaidőszak alatt? Én mind három könyvet a vizsgaidőszakban olvastam. Két tétel között az volt a pihenés, ha egy fejezetet olvastam a Narniából. Nagyon olvastatja magát, hiszen egyszerű a szövege, könnyen érthető és fordulatos. Nekem nagyon sokat segített a hitem mélyítésében, valamint pihenés szempontjából is kitűnő választás lehet. Remélem kellőképpen felcsigáztalak. Ha szeretnéd megismerni Narniát, akkor ne késlekedj!

Jó olvasást kívánok!

EGYETEMI HALLGATÓK KEZDEMÉNYEZTEK ÖKUMENIKUS JÓTÉKONYSÁGI FARSANGOT

Talán ez az első alkalom, mikor egyetemi hallgatók kezdeményezik az ökumenikus párbeszédet. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kara és a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola szervezésében jótékonysági ökumenikus farsang került megrendesére, melyre meghívtuk a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kar és az Evangélikus Hittudományi Egyetem hallgatóit és oktatóit. A farsang közös dicsőítéssel kezdődött, majd a vállalkozó kedvű résztvevők bemutathatták kreatív és színes jelmezkölteményeiket, melyeket zsűri és a közönség értékelt. Ezt különféle közösségépítő játékok és táncház követte. Az este hangulatát a Jászok Együttes tette felejthetetlenné.

Véleményünk szerint különösen jó volt, hogy tőlünk, hallgatóktól jött az ötlet, hogy szervezzünk egy olyan programot, amin a többi felekezettel együtt „partyzhatunk", és nem felülről jövő, kötelező esemény volt, így belső indíttatás vezetett minket arra, hogy mindenféle kényszerérzet nélkül, kötetlenül beszélgethessünk és ismerkedhessünk.

Miért is jótékonysági? Mi is értesültünk a Károli Ráday utcai kollégiumának tűzesetéről, és úgy gondoltuk, hogy segíteni szeretnénk. Nem csak anyagilag próbáltuk meg támogatni őket, hanem egy közös dicsőítés, egy közös mulatság szervezésével is, segítve őket lelki felépülésükben.

Az esemény hangulatából, visszhangjából ítélve folytatódni fog a párbeszéd a különböző hittudományi karok hallgatói között.

A rendezvényen befolyt összegből a tűzesetben elhunyt édesapa családját támogatjuk.

Sipos Vince

Sipos Vince

DIÁKÉLET

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Karán a hallgatói élet sokszínű. Mivel világi hallgatók a papnövendékekkel közös órákon vesznek részt – melyeken együtt elmélyülhetnek a teológia tudományában – napi szinten találkoznak egymással. Továbbá, a kari programokon is közösen vehetnek részt, melyek során alkalmuk nyílik megismerni egymást. Mint leendő kollégák, már most kialakíthatnak maradandó baráti kapcsolatokat, melyeket a későbbiekben kamatoztathatnak munkáik (hitoktatás, plébánia életében való közreműködés, lelki programok szervezése és lebonyolítása stb.) és akár magánéletük során egyaránt.

Azt a lehetőséget, hogy a hallgatók az előadásokon kívül is találkozzanak, a Diákbizottság által szervezett programok biztosítják. Ezek a programok lehetnek lelki- és kötetlen jellegűek is.

Különös hangsúlyt fektetünk a keresztény lelkiségre, amely előmozdítja a hallgatók istenkapcsolatát, elősegítik a lelki fejlődésüket. Például, kedden és pénteken reggel 7.30-tól kari misén vehetünk részt az egyetemi kápolnában, amelyet karunk professzor atyái celebrálnak; minden nap délben a hallgatókkal közösen elimádkozzuk az Úrangyala imádságot; a tízórai szünetben elimádkozunk egy tized rózsafüzért. Emellett minden évben szervezünk lelki napokat, közös keresztutat a Gellért-hegyen, adventi gyertyagyújtást stb. Fontosnak tartjuk megosztani tágabb körrel is gondolatinkat, tudományos munkáinkat, ajánlóinkat és a kar életét érintő eseményeket; ennek fóruma a kari újságunk, az *Effata*, ami félévente egyszer jelenik meg. A lelki programok mellett természetesen fontos számunkra a szórakozás is, ezért rendszeresen megrendezésre kerül a farsang, a Pázmány-nap, a nyári gólyatábor és a gólya piknik, melyeken az újoncoknak lehetőségük van megismerni az egyetemet és a felsőbb éveseket. Évente hagyományosan a Diákbizottság megszervezi a Pázmány-napot, a gólyabált, illetve a farsangi bált. Minden félévben lehetőség nyílik a „POPkör" (Professzorokkal Polemizálók Köre) keretében, hogy a hallgatók kötetlenül beszélgessenek, egy általuk kiválasztott professzorral. Ezenkívül, egyéb külsős programokon is részt vehetünk, mint például kiállításokon, színházi előadásokon, konferenciákon.

„A FELHŐK FÖLÖTT RAGYOG A NAP, ÉS A JÓISTEN OTT VÁR BENNÜNKET …"

Interjúbeszélgetés Rónaszéki Tamás hegedűművésszel

Jelen cikkel folytatódik azon kezdeményezésünk, hogy zeneakadémiai művészekkel-tanárokkal megismerkedjünk, életüket és tanúságtételüket olvasva pedig közelebb kerüljünk egymáshoz és a Jóistenhez. Hiszen „eszközként" -művészként, tanárként, illetve mindennapi keresztjüket hordozva- a nagy „Zeneszerző" gondolatát közlik az emberekkel, akinek a műve nem más, mint a világegyetem harmonikus volta. Ezúttal *Rónaszéki Tamás (1961–) hegedűművészt* mutatjuk be, aki a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem kamarazene tanszékének tanára, a Budapesti Vonósok Kamarazenekar tagja, s egyben a Jézus Szíve Jezsuita Templom Musica Sacra kórusának karnagya is. Zenei pályájáról, életéről és hitéről Rónaszéki Sára, harmadéves zeneakadémista kérdezte. Nagyon hálás vagyok, hogy megnyíltak számunkra és gondolataikkal, munkájukkal gazdagítják az *Effata* folyóiratot!

– Mi indította el a zenei pálya felé?

Nagy család vagyunk, és a szüleim rendkívül zeneszerető emberek voltak. A nagymamám zongorista volt, és az édesanyám is zongorázott, még pedig elég ügyesen. Nagyon tehetséges volt, és igazából szeretett volna zongorista lenni, de az élet körülményei úgy hozták, hogy muszáj volt dolgoznia. Általános iskolai matek-fizika szakos tanár lett, illetve tanítónő. A tanítóképzőt végezte el először, és utána munka mellett a főiskolát. Elhatározták édesapámmal együtt, hogy minden gyereküket – nyolcan lettünk – zenére fogják taníttatni. Az én esetemben ez azért érdekes, mert kiskőrösiek vagyunk, és ott nem volt zeneiskola. Volt egy-két olyan ember, aki tanított zenét magán úton, képesítés nélkül, de amikor én abba a korba kerültem, jött egy fiatal zongorista pár, és ők megalapították a zeneiskolát, és gondoskodtak arról, hogy legyen hegedű tanár. Ez nem volt egyszerű dolog, mert Kiskunhalasról, illetve Szegedről jöttek át tanárok tanítani, adott esetben képesítés nélkül, például aki engem is tanított. Első két évben rendes tanárom volt, utána olyan valaki, aki Szegeden éppen a mostani OKJ-nak megfelelő képzést végezte. Végül is neki köszönhetem, hogy felhívta a figyelmemet arra, hogy tehetségem van, és nem volna-e kedvem zenei pályára menni. Zongorával együtt kezdtem a zenei tanulmányaimat, de a hegedű nagyobb sikert aratott nálam, úgyhogy a zongorát abba is hagytam, még az első év közben. Hegedülni viszont borzasztóan szerettem, és úgy éreztem, hogy azon a lelkemet tudom kifejezni. Különösen az elején elég keserves, sok-sok gyakorlás kellett hozzá, de végső soron negyedéves voltam a zeneiskolában, amikor fölmerült a kérdés, hogy zenész leszek, és onnantól kezdve arra készültem. Az élet kacskaringói nagyon érdekesen alakultak, mert a kiskőrösi zeneoktatás mégsem volt olyan magas színvonalú, de úgy hozta a Gondviselés - és ez nyugodtan mondhatom, hogy a Gondviselésnek az ajándéka -, hogy egy budapesti hegedű tanárnővel kezdtünk el dolgozni, és az ő segítségével tudtam bekerülni a budapesti Bartók Konzervatóriumba, majd a Zeneakadémiára.

– Miért tartja fontosnak a kamarazenélést?

A kamarazenélés egyrészt egy közösségi dolog, másrészt pedig a muzsikálásnak olyan fajta megosztása, ami emberi, lelki, szociális, és minden más szempontból is csodálatos. A kamarazenélésnek a gazdagsága, és a kiterjedése gyakorlatilag mindent felölel, például azt is, hogyan viseltetünk egymás iránt, és ennek tényleg szociális és társadalmi vetülete is van. A kamarazenei irodalom rendkívül

gazdag, és a legnagyobb a zeneirodalomban. Az összetétele is a legváltozatosabb és a leggazdagabb. Amikor az emberek együtt tudnak kamarázni, és együtt rezdülnek, megérzik egymásnak a különbségeit, a szándékait, a vágyait, az elképzeléseit, a színességét, a gazdagságát. Adott esetben például fel kell áldozni a saját elképzelésemet a másikért, vagy fordítva. Ez egy egészen fantasztikus és csodálatos dolog, és ami a legfontosabb: kimeríthetetlen.

Arról nem is beszélve, hogy az ember szellemi teljesítményét is folyamatosan gazdagítja és tágítja, mert minél többet kamarázik, annál jobban képes mással/másokkal egy húron pendülni, és hozzájuk alakulni.

– Tanárként milyen értékek átadására törekszik?

A tanári pályát én azért választottam, mert ez értékátadás. A muzsikálás - számomra a hegedülés - rendkívül nagy érték. Amennyiben az ember önmagának, önmagáért tanulja a zenét, akkor olyan sok értelme nincs. El lehet muzsikálni, és meghallgatják, az is egyfajta átadás, és ez nagyon fontos. Rengeteg művész van, akik nem tanítanak. Sajnos olyanok is vannak, akik eljutnak bizonyos fokra, utána leteszik a hangszert, és tanítanak. Nagyon-nagyon kis százalékban ilyenkor is elképzelhető, hogy nagyszerűen tanítanak, és át tudják adni azt a tudást, amit ők valaha tudtak a hangszeren. Ellenben olyanok is akadnak, akik besavanyodnak, kiszáradnak, kiapadnak, és én azt gondolom, hogy azoknak a tanítása nem is annyira sikeres, mert az élményt - ami a lényeg az egész zeneoktatásban- nem tudják átadni. Azért tanultam én is hegedülni; hogy hegedüljek, és ezt át is tudjam adni. Tehát az, hogy én ne részesüljek abban az élményben, amire készültem egész életemben, vagy fiatal koromban, azt én nem tudnám elképzelni. Ezzel én nem ítélem el azokat, akik aktívan nem hegedülnek, csak sokkal nehezebb megmaradni a lelkesedésben és a zenének az éltető erejében, ha nincs az embernek a kezében a hangszer. Ez az egyik oldal. A másik oldal, hogy a tanítás nem csak a zenéről szól, mert zene és az ember összekapcsolódik. Az ember rendkívül bonyolult és csodálatos szerkezet, és nagyon nagy felelőssége van egy tanárnak abban, hogy a növendéke lelkét gazdagítsa, nevelje, a figyelmüket nagyon sok olyan dolog felé fordítsa, emberi, művészeti, társadalmi dolgok felé, amik az élet komplexitásához nélkülözhetetlenül szükségesek. Ezek olyan gazdagságot, és az élet lételemét tartalmazzák, hogy az élet minden területére kihat. Adott esetben a családi életre, még a párválasztásra is -mondjuk nem erről szólnak a hegedűórák, s a kamaraórák-, de a kapcsolatépítés, az egymás iránti nyitottság, fogékonyság, egymásra való rezdülés mind hozzátartozik a tanításhoz. A tisztességre való nevelés, a szóhasználat, a beszédstílus, hogy az ember a szűkebb környezetében és a társadalomban hogyan viselkedik, hogyan viszonyul egy idegenhez, ezek mind hozzátartoznak a tanításhoz. A zenetanításhoz pedig különösen.

– Mit jelent az ön számára a zene, és mit tart fontosnak benne?

A zene a Jóisten egyik legcsodálatosabb ajándéka. A zene egy olyan földöntúli dolog, ami persze le van írva papírra, tehát ilyen értelemben fizikai dolog, de ez még nem zene. A zene az, ami megszólal, és képes az embert oly mértékben szabaddá tenni, és fölemelni a fizikai világ fölé, ahogyan más műalkotások nem képesek. A zene felemeli az embert, szárnyakat ad, képes lesz tőle repülni. Nem minden zene ilyen, de a zene képes megmozgatni az emberi léleknek a legeslegkülönbözőbb rétegeit. A lakodalmi zene, a tánczene, a sanzon, vagy bármelyik könnyűzene hozzá tartozik az élethez, nem is lehet letagadni. Lehet klasszikus könnyűzene is, ha Mozartot vesszük, vagy Bachot, ott is vannak tánczenék, mindenki által fütyült dallamok, amiket ezek a zseniális zeneszerzők az örökkévalóságnak ajándékoztak. Ezek ugyanúgy gazdagítják az ember lelkét, ahogy egy szál virág, vagy egy Dobostorta is, és mind a kettő egészen különböző dolog, más fajta örömet, más fajta élvezetet ad az embernek, de az adott szituációban - ez attól függ, hogy kitől, mikor, hogyan, mi-

ért kapja - ezek mind egészen különleges jelentőségűek. Ha veszünk egy rajzot, amit a kisgyermekünktől kapunk, akármilyen kriksz-kraksz, azt egész életünkben őrizzük. Amíg, hogyha csak úgy odadobnak nekünk valamilyen kriksz-krakszot, azt lehet, hogy széttépjük, és kidobjuk. Szóval ezek mind olyan dolgok, amiket speciálisan és személyre szabottan kell értékelni.

– Az Isten-kapcsolata miként határozza meg az életét?

Egy csodálatos családba születtem bele, ahogy elmondtam, a zenei pályára való irányításom és irányultságom, egészen fantasztikus módon alakult, és én is úgy kerültem bele a lehetőségbe, hogy ez is a Gondviselésnek a külön ajándéka és időzítése volt. Azóta folyamatosan úgy érzem - az egész életem alakulásával kapcsolatban - hogy a Jóisten a tenyerén hordoz. Ezt az összes nehézséggel együtt is így gondolom, beleértve itt azt, hogy miként kerültem el Kiskőrösről, hogyan sikerült felvételiznem a Konziba, a Zeneakadémiára, hogyan kaptam állásajánlatokat. Nem kellett küzdenem azért, hogy bekerüljek ide, vagy oda, mert bekerültem a Rádió Zenekarba, a Fesztivál Zenekarba, a Budapesti Vonósokhoz, ajánlatot kaptam a tanításra Kecskemétre, a Kodály Iskolába, ahol a tanári pályámat kezdtem. Öt év után ajánlatot kaptam a Bartók Konziba, aztán később a Zeneakadémiára, és nyíltak előttem a kapuk úgy, hogy nem kellett zörgetnem, gondolkoznom, töprengenem, kínlódnom, hogy most mit fogok csinálni. Ugyanígy alakult a kamarazenéléssel is. Belekerültem a zenei életbe, mindig volt egy felkérés, lehetőség, amire csak igent kellett mondani. Persze, vannak nehézségek, néha jobban megy, néha kevésbé, néha több dolga van az embernek, néha kevesebb. Úgy érzem, hogy a Jóisten fogja a kezemet, Ő vezet, és ezt napról-napra lelehetne írni, hogy tényleg így van.

– Hogyan viselte az életében a nehézségeket? Milyen vigasztalást tud mondani azoknak, akik nagy kereszteket kaptak az életük során?

Nehézségek mindig vannak. A zenei élet területén is meg kell kínlódni a zenéért, az eredményekért. Sokszor mondták, és én is gondolkodtam, hogy mi lett volna, ha kétszer annyit gyakorlok, ha kevesebb dolgot csinálok, és akkor egy dologra jobban koncentrálok. Azt gondolom, biztosan másképp alakult volna az élet, de most visszamenni nem lehet, és nem bántam meg, hogy így csináltam! Sokat énekeltem kórusban, kórusvezető is lettem időközben. Az sem akartam lenni eredetileg, de így alakult. Természetesen, mint minden gyerek, én is azt gondoltam, hogy majd nagy szólista leszek, olyan hegedűművész, aki járja a világot, és nagy zenekarokkal játssza a hegedűversenyeket. Evidens, hogy egy idő után beláttam, ez nem így lesz. Rengeteg lemondással jár az, hogyha az ember zenei pályán akar maradni. Gyakorolni kell, mert olyan lelki, fizikai, szellemi állapotban kell lenni, hogy tudjon az ember koncentrálni és teljesíteni.

A másik, hogy voltak nekem is keresztjeim. A feleségem tíz évig súlyos beteg volt, végül meghalt. Kislányom tizenöt éves korában agyvelőgyulladás kapott, élet-halál között volt egy hónapig. Az a csodálatos, hogy az ember, ha a Jóistenben bízik - és én mindig bíztam -, megkapja a segítséget. A feleségem nem élte túl a betegséget, de a kislányom fölépült, hála Istennek! Mindig voltak mellettem olyan emberek, a családban, a barátok, váratlan ismerősök között, akik ott álltak, és tartották bennem a lelket. Fantasztikus volt! Ezt nagyon-nagyon érzem mind a mai napig is. Mindig, ha beszélgetek valakivel, kérdezik, hogy hogyan tudtam ezt kibírni? Nem érzem azt, hogy nagyon sok rettenetes dolog terhelné a vállamat vagy az életemet. Sokkal-sokkal több örömet kapok. Igaz, amikor az ember úgy érzi, hogy elveszíti a párját, azt rendkívül nehéz. Küzdöttünk. Különösen is a feleségem. Lenyűgöző volt, hogy tíz éven keresztül milyen erővel és hittel harcolt azon, hogy életben maradjon és meggyógyuljon. Amenynyiben ez nem így lett volna, akkor valószínűleg egy-két év alatt elment volna. Ennek ellenére tíz évig élt, és örültünk egymásnak. Ha innen nézzük, ez egy hatalmas nagy különbség. Nem azt kell nézni, hogy meghalt, hanem azt, hogy kaptunk még tíz évet ajándékba. Ha pedig ezt nézzük, akkor ez egészen másképpen világít az életben. Nyilvánvalóan rendkívül nehéz dolog, de hogyha bízunk a Jóistenben, akkor tovább tudunk lépni. Nekem a mai napig is ő a párom, és segít, velem van. Az együttlétünk fizikai szempontból megváltozott, de mégis most is együtt vagyunk. Van, aki ezt megérti, van, aki nem. Most már könnyebb róla beszélni, mert amikor az ember egyedül marad, akkor sokkal nehezebb, de én így élem meg. Ezt tudom mondani másoknak is. Az is igaz, hogy vannak sokkal nehezebb helyzetben lévő emberek, akiknek sokkal nehezebb meglátni a napfényt, de akkor is azt tudom mondani, hogy a nap mindig süt, akármilyen felhős az

ég. Tudni kell róla, hogy ott a felhők fölött ragyog a nap, és a Jóisten ott vár bennünket, és a segítségét, kegyelmét mindenképpen megadja. Akkor is, ha sokáig nem látszik, vagy ha nem tudjuk megérezni, megérteni, hogy mi miért van. Lehet, hogy nem is fogjuk soha megérteni. Megérezni azt, hogy Ő van, segít, és felemel, azt egészen apró dolgokban lehet tapasztalni. Nap, mint nap.

– Mit üzenne a fiataloknak? Mi az, amit mindenképpen beletenne az úti táskájukba?

Először is nagyon-nagyon fontosnak tartom, hogy az élet csodálatos. Teréz Anyának van egy fantasztikus elmélkedése az életről, többféle kifejezéssel is, hogy az élet az feladat, öröm, cél, gazdagság, lehetőség, zene (…). Annyi minden van az életben, és ez mindenkire vonatkozik. Meg kell találni azt a pontot, azt a területet, amihez a legnagyobb affinitásom van, és küzdeni kell! Soha nem szabad feladni. Biztos vagyok benne, hogy mindenki meg tudja találni a célját.

Teréz anya
AZ ÉLET HIMNUSZA

Az élet egyetlen – ezért vedd komolyan!
Az élet szép – csodáld meg!
Az élet boldogság – ízleld!
Az élet álom – tedd valósággá!
Az élet kihívás – fogadd el!
Az élet kötelesség – teljesítsd!
Az élet játék – játszd!
Az élet vagyon – használd fel!
Az élet szeretet – add át magad!
Az élet titok – fejtsd meg!
Az élet ígéret – teljesítsd!
Az élet szomorúság – győzd le!
Az élet dal – énekeld!
Az élet küzdelem – harcold meg!
Az élet kaland – vállald!
Az élet jutalom – érdemeld ki!
Az élet élet – éljed!

Rónaszéki Sára – Fenyves Krisztián

A TEOLÓGIA ÁLTAL JOBBAN MEG LEHET ÉRTENI ISTENT ÉS AZ EMBERT

Interjú Gájer László professzor atyával

– Mi motiválta arra, hogy pap legyen?

Sokszor kérdezték ezt tőlem, de nincs adekvát válasz. Tizenhat éves koromban jutott eszembe és tizenhét éves koromban döntöttem ezt el, azért, mert erre éreztem vágyat. Kisgyermekkorom óta csak az egyház érdekelt, mindig ezekkel a dolgokkal foglalkoztam. Gimnazistaként is jártam lelkigyakorlatokra, mélyen éltem a hitemet, tartoztam közösséghez. Akkor tettem magamnak fel a kérdést, mi van, ha Isten azt szeretné, hogy pap legyek? Amikor azt mondtam, hogy igen, állok elébe, akkor megnyugodtam. Kaptam egy olyan alapvető nyugalmat, amely azóta is elkísér, mint egy rezgés. Nem mondom, hogy nem voltak konfliktusok vagy kudarcok, de mint egy alap élmény vagy alap beállítottság: a nyugalom elkísér, tudom, hogy jó helyen vagyok. Nem láttam csodát, nem éltem át semmilyen természetfeletti élményt, egyszerűen azt éreztem, hogy itt a helyem és ezt most is érzem.

Fotók: Földházi Árpád (A SZÍV jezsuita magazin)

– Mondhatjuk, hogy ez önnek könnyű választás volt? Mitől lehet ez a hivatás az ön generációjának – Y generáció – és az azt követő generáció tagjainak vonzó?

Nem tudom, hogy nekem könnyebb volt vagy sem. Bennem tényleg volt mély vágy, de azután krízist, kudarcot és bukást is átéltem, hibáztam is. Az út nem volt könnyű, a döntés örömteli döntés volt. Magyarországon csökken a papi hivatások száma, de annyian azért jelentkeznek papnak, hogy a rendszer eldöcög.

– Ezek szerint még sincs krízis?

Van krízis, de a társadalomban van krízis. Az egyház biztosan maga is él át kríziseket. A társadalom maga is él át kríziseket. Megkérdezem, hogy hányan házasodnak vagy mennyi gyerek születik? Ez ezzel összefüggő probléma. A katolikus egyház Európában visszaszorulóban van, ez a tendencia szerintem az én életemben nem fog megváltozni. Itt nem egy progresszív fázisában van az a katolikus egyház, ami ezen a kontinensen többször az élen járt. Jelenleg 1,3 milliárd katolikus él a világban. A katolikusok száma a vatikáni statisztika szerint is növekszik. Vannak olyan országok -például Nigéria vagy Ghána- ahol több pap van mint, amennyit a rendszer betud fogadni. Ezeken a helyeken a jelentkezőket szemrebbenés nélkül küldik el a szemináriumból. Akár az is megoldás lehet, hogy megpróbálkozunk azzal, hogy máshol képezzük őket. Magyarországon is él két nigériai pap, akik szívesen itt maradnának, mert a hazájukban nincs elég hely, nincs rájuk szükség. Európában a problémának biztos, hogy van kulturális, történelmi oka, az egyház küzd a múltjával is, azzal, hogy a múltban, hogyan viszonyult a politikai hatalomhoz. Az ezzel való szembenézés még nem zárult le. Az egyháznak ma már politikai hatalma nincsen, ugyanakkor mégis jelentős társadalmi befolyása van. Azzal is meg kell küzdenie, hogy hogyan nézzen ki egy XXI. századi európai társadalomban. Az a tényező is befolyásolja, hogy mennyien jelentkeznek papi

pályára, hogy az elköteleződés válságban van, a döntésekre való képtelenség jellemzi a fiatalokat. A cölibátus nehéz, egy ilyen fajta elköteleződést senkinek nincs kedve a nyakába venni, akkor amikor minden az érzékeidre hat és arról szól, hogy az igényeidet elégítsd ki. A fogyasztói megközelítésű társadalomban, a kapitalista társadalomban az önmegtagadás, lemondás vagy éppen az áldozatvállalás nem divatos. Összetett oka van tehát a kialakult helyzetnek. Az én hitem köszönöm szépen nincs krízisben, de az biztos, hogy a társadalom és ezen belül a magyar társadalom is sokféle krízist él meg. Ráadásul az egyház és az egyházmegyék is keresik a helyüket. Nagy változásban vagyunk.

– Amíg nem alakul ki új struktúra addig a papok túl lesznek terhelve?

Az, hogy egy papnak sokféle feladatot kell vállalnia az tény. Mi papok egyre jobban szakadunk szét. Mindig kérem a fiatalokat, hogy ne kérjenek annyi időpontot tőlem, ha egy héten csak tízen kérnek időpontot, akkor szétesett a hetem. Hanem ott van a gyóntatószékben a gyóntatási időm, vegyék figyelembe, jöjjenek oda. Ha nagy krízis van, akkor szívesen elbeszélgetek, de, ha mindenki időpontot kér, akkor az nem fér bele. Az átlag plébánosra is igaz, hogy sokfelé kell szaladgálnia, egyszerre több plébániát kell ellátnia, több feladata van máshol is. Ebben jó megtalálni a mértéktartó arányt. Beismerni, hogy nekünk is ki kell pihenni magunkat.

– Tizenegy éve szolgál papként. Mondhatni, hogy most érkezett el a karrierje csúcsára? Ha visszatekint az elmúlt tíz évre mi volt az a feladat, amely önhöz a legközelebb állt?

Nyolc évig voltam káplán különböző plébániákon: Óbudán, Szentendrén és a Szent István Bazilikában, utána két évig voltam az érsekségen titkár a bíboros úr mellett, most pedig tanár vagyok. Biztos, hogy úgy tekintek erre, hogy ami nekem most van az a csúcs, ennek én nagyon örülök. Nagy megtiszteltetésnek és nagy lehetőségnek érzem és a legnagyobb örömmel vagyok benne. Ezt valahol mindig is szerettem volna, ezért tettem is és küzdöttem is, nagy lehetőségnek élem meg. A lelkipásztori munkától kezdetben féltem, ennek ellenére ezek az évek olyan nagy élményeket hoztak, hogy ezeket nem adnám oda másért. Páratlanul gazdag tapasztalat volt. Megismertem, hogy milyen az egyház, milyen nehézségek vannak, milyen igényekkel jönnek hozzánk az emberek, mit tudunk abból vállalni, mit nem. Rengeteg ismeretre, barátra, testvérre tettem szert. A legnehezebb a titkári munka volt. Sok volt a bürokrácia, kevés volt a találkozás, sok volt az elvégzendő feladata, ami nem feltétlenül a hithez, a közösséghez, az emberekhez vagy a teológiához kötődött. Ott azt érzem, hogy ugyan nekem nem esett jól, de óriási szükség volt arra, hogy azt csináljam és valaki jól csinálja. Nem érzem hiábavalónak, mert ugyan nem szerettem, de az egyházmegye központját segíteni az azt jelenti, hogy minden papnak a munkáját és az életét próbálod segíteni. Ez meglehetősen fontos, mert minden papon sok a terhelés. Ha a központ jó, akkor az mindenkinek jobb és akkor jobbak a közösségek is. Ha ma azt mondaná a főpásztor, hogy menjek vissza, akkor visszamennék, mert lényegesnek tartom, de magam nem vágyom rá. Magam arra vágytam, ami most van.

– Jó kapcsolat volt Rokay atya és ön között. Evidens volt, hogy ön lesz az utódja?

Erről nem is álmodtam. Az tény, hogy Rokay tanár úrnak tíz évig a szeminaristája voltam, jó emberi kapcsolatban voltunk, nála doktoráltam, ráadásul az egyetlen, aki nála doktorált. Amikor lelkipásztorkodtam, akkor is megtartottam vele a kapcsolatot, időnként találkoztunk is. Ismerem a témáit, foglalkoztam a könyveivel. A teológiai tanulmányaim során ezek a tantárgyak fogtak meg a leginkább, úgy voltam vele, hogy akkor is filozófiával foglalkozom, ha erre nincs igény, vagy csak magamnak csinálom. Ezen belül is főleg etikával, mert ez érdekelt. Végül úgy alakult, hogy pályázatot írtak ki a tanszékre, akkor én titkár voltam. A bíboros úrtól megkérdeztem, hogy adhatok-e be pályázatot? Nem, hogy megengedte, hanem kifejezetten buzdított rá. Azt mondta, hogy rendkívül fontos a karnak a sorsa. Addig nem is gondoltam, hogy nekem erre lehet esélyem. Nem tanultam külföldön, ez hiány az életemben, így nem is reméltem, hogy ide pályázhatok, mégis így alakult, hogy a pályázat során én nyertem el ezt a helyet.

– Mennyire más visszatérni tanárként a Hittudományi Karra?

Úgy jöttem be, mintha haza jönnék. Bennem ez nem okozott törést. Valóban a kollégák közül sokan tanítottak, de felvettem a szálakat. Azt is érzem, hogy nem pont ugyanúgy fogom csinálni, mint Rokay professzor atya, ezt nem éreztem még fél évvel ezelőtt. Akkor amikor idejöttem az volt bennem, hogy felveszem azt, amit ő abbahagyott, mert úgyis máshonnan jövök. Tíz évig nem foglalkoztam ezzel a területtel hivatalosan, csak a szabadidőmben. Most már látom, hogy kitudok alakítani egy saját szemléletet, erre az elmúlt félévben ébredtem rá, miközben készültem, olvastam.

– Rokay professzor úr támogatja az ön munkáját?

Időnként találkozunk, de ez nem rendszeres. Nagyon sok mindent rám hagyott, mielőtt elment, akkoriban nagyon sokat beszélgettünk, hosszú órákat naponta, több héten keresztül. Sok könyvet és jegyzetet is itt hagyott, a teljes tanszéki könyvtárat átadta, sok olyan művet, amelyekből annak idején együtt dolgoztunk. Jelenleg segítség, hogy vannak tanegységek és ahhoz megfelelő irodalom, legalábbis az, amit ő használt és amiből én is tanultam. Nekem csak hozzá kell gyűjtenem azt, ami a saját rendszerem szerinti.

– A diákok mennyire fogadták önt szívesen?

Azt gondolom, hogy nem volt ez egy rossz csere, mert nem vagyok szigorú vizsgáztató, főleg az elején nem presszionálom őket, hiszen én magam is keresem a helyem. Felém nyitottnak mutatkoztak. Jó érzés volt, hogy a tavaszi félévben meghirdetett különelőadásomra tizenketten jelentkeztek, az előző félévben hatan voltunk, ez pozitív visszacsatolás.

– A teológia és a kánonjogi tanulmányai után a politikatudomány felé vette az irányt. Hogyan jött ez az érdeklődés?

A Politikaelméleti Doktori Iskola hallgatója voltam az egyetemünk bölcsész karán. Aktuálpolitikai kérdésekkel nem foglalkoztam, hanem magas óraszámban tanultam politikai filozófiát, ami az etikának egy része. A képzésre 2014-ben iratkoztam be, azért, mert akkor már ledoktoráltam itt a teológián és nem látszott annak a reménye, hogy külföldön fogok tanulni, viszont volt még bennem energia. Konzultáltam az akkori plébánosommal Snell Györggel és bíboros úrral is, aki elkezdett bíztatni. Igazándiból témákat választottam, mert a doktori iskolák témakiírásában voltak olyanok, amelyekkel én már akkoriban foglalkoztam, ezek főként a klasszikus liberalizmus témakiírásai. Felkerestem Hörcher Ferencet, hogy milyen együttműködést tudnánk kialakítani. Azt gondoltam, hogy betudnék iratkozni valamelyik kurzusára. Ő azt mondta, hogy ne aprózzam el, hanem iratkozzak be a doktori iskolába. A szabadidőmben jártam oda, hetente egyszer. Doktor jelölt vagyok, remélhetőleg ebben a szemeszterben fogom védeni a második doktorimat. Nem mellesleg a pályázatomnak is fontos része volt, hogy az etikának ezen ágával is foglalkoztam.

– A politikai filozófiai szemlélet megjelenik az előadásaiban?

Eleve behozom úgy, hogy ott rengeteget olvastam. Jelentős mennyiségű forrásszöveget átrágtam, különböző nyelveken. Ezek megjelennek az én oktatásomban. Az előző félévben csináltam egy különelőadást a XIX. századi politikai filozófia és a Katolikus Egyház viszonya címmel. Az etika jegyzetemet is úgy szeretném elkészíteni, hogy abban a politika – mint sok mértékadó római jegyzetben – az etikával együtt mozog.

– Útravalóként mit üzen a hallgatóknak?

Azt, hogy legyenek körültekintőek. Egy kispapnak azért nehéz a helyzete, mert a mai magyar társadalomban lesz pap. A civil hallgatóknak azért nehéz a helyzete, mert a laikusok szerepe a mai magyar katolikus egyházban sem tisztázott. Van igény a papok és a civilek munkájára is. Sőt, nagy hiány van hitoktatókból, munkatársakból, mégis a laikusoknak nehéz megtalálni a helyüket. A papnövendékeknek azt üzenem, hogy tájékozódjanak, ismerkedjenek közöségekkel, papokkal, járjanak el rendezvényekre, készítsék el az útjukat, próbáljanak beágyazódni az egyház élő szövetébe, mert akkor lesz jövőjük és várjuk őket! A tanulmányokra vonatkozóan pedig mindenkinek azt tanácsolom, hogy az itt tanult minden egyes elolvasott betűre szükségem volt, még a legabsztraktabb tanulmányaimat is feltudtam használni és betudtam építeni, igenis nem hiábavaló. Hiszen így érti meg az ember, hogy mi az egyház gondolkodása, a teológia által jobban meglehet érteni az Istent és az embert is. Minden egyes szóra szükség van, akkor is, ha valaki lelkipásztor lesz, akkor is, ha valaki hitoktató lesz. A metafizikától a morálteológiáig mindere szükség van, ez fontos! Akkor leszel jó, ha az itt szerzett tudást betudod integrálni abba a munkába, ami rád vár. Nagyon kevesen lesznek olyanok, akik direkten teológiával tudnak foglalkozni, ez nekem is privilegizált helyzet. Ellenben a teológiára mindenkinek szüksége lesz, azt száz százalékosan be kell építeni a feladatai közé, ebben teljes mértékben biztos vagyok.

Gerlachfalvy Réka

Szarka Zoltán

A szökőkút

Június huszonnyolcadika volt. Kaposvár utcáin rekkenő hőség tombolt.

Az ember azt várná ilyenkor, hogy aki csak teheti – a mediterrán országokhoz hasonlóan – valamiféle szieszstábba kezd, de legalábbis elvonul az irdatlan meleg elől valami hűs szobába.

A város főterén, a Kossuth téren azonban még a hőség ellenére sem állt meg az élet. A városlakók ezen a napon is látható megelégedéssel használták a sétálóövezetté átépített területet. Voltak, akik virágot, újságot vagy éppen pogácsát vásároltak a tér déli részén álló pavilonoknál, voltak, akik csak jólesően sétálgattak élvezve a ragyogó időt, voltak, akik a padokon üldögéltek újsággal vagy könyvvel a kezükben, mások egyszerűen csak sütkéreztek a napsugarakban.

Fotók: Róth-Balázsi Hunor (Kaposvármost.hu)

A legvidámabb élet a tér egyik sarkában csobogó szökőkútnál zajlott. A néhány évvel ezelőtt épített szökőkút nagy népszerűségnek örvendett a városlakók körében. Azelőtt nemhogy szökőkút, de még gyalogos közlekedés sem lehetett a téren – lévén Kaposvár egyik legforgalmasabb pontja.

A vidámság okozói ezúttal is azok a kisgyerekek voltak, akik sikoltozva ugráltak a tér kőburkolataiból is feltörő vízsugarak fölött. A szüleik néha aggódva figyelték, nem csúszik-e meg apró kis lábuk a víztől síkos kövezeten, de a Sorsnak ezen a napon nem állt szándékában apró gyermeklábakat törni, ezért a kicsik minden baj nélkül, önfeledten játszhattak, kergetőzhettek a felspriccelő vízsugarak között. Kicsit arrébb, a szökőkút medencéjénél is egy négyévesforma kislány ácsorgott kérdőn nézve fiatal anyukájára, hogy az megengedi-e neki, hogy egy pillanatra belelógassa a kezét a hűvös vízbe.

– Jól van, Pocok, de közben foglak, nehogy beleess – mondta a kislánynak, és a derekát átkarolva hagyta, hogy beledugja aprócska kezeit a vízbe.

– Még, mami, még! – kiáltozta nagy lelkesedéssel, amikor érezte, hogy az anyja vissza akarja húzni. – A lábamat is! A lábamat is!

Egy pillanatig elgondolkozott a mamája, aztán úgy döntött, hogy ilyen melegben úgysem lehet semmi baja a gyereknek, és leoldotta az apró piros szandált a még apróbb lábakról, aztán a kislány hóna alá nyúlt és belelógatta a vízbe.

– A papi nem biztos, hogy örülne, ha látná, hogy mit művelek veled – mondta, azzal teljesen beleállította a szökőkútba. A kislány nagyot kacagott örömében, és mielőtt az anyja bármit is tehetett volna, már locsolta is a vizet nagy lelkesedéssel a körülöttük lévőkre.

– Jaj, Pocok, vigyázz! Elnézést! Bocsánat! Jaj, ne! Elég már, hagyd abba! – kiáltozta, de a kislány láthatólag nagyon élvezte a helyzetet, mert csak nem akarta abbahagyni a mulatságot. El is tartott volna még egy ideig a vízlocsolás, ha az anyukája határozottan utána nem nyúl és ki nem emeli a szökőkútból az elszabadult kislányt.

Néhány méterrel odébb, a szökőkút másik felén is egy fiatal nő állt. Elgondolkodva nézte a mellette hancúrozó kislányt és az őt megfékezni próbáló anyukáját. Elgondolkodott, mert ilyesfajta örömök eddig nem jutottak számára osztályrészül. Túl a harmincon, túl két rosszul sikerült házasságon és túl néhány összetört álmon nem tudta, miben reménykedhet még az életben. Vajon lesz-e neki is valaha szerető családja? Vajon lesz-e kisgyerek, aki az ő karjaiban sikoltozik majd pancsolva a szökőkút vizében? Fogas kérdések. Nehéz kérdések. Belenézett a szökőkút tisztán csobogó vizébe, mintha csak onnan, a mélyből várná a választ.

Válasz helyett azonban csak kisebb-nagyobb fickándozó buborékok törtek a felszínre, és mintha másodpercnyi életükkel azt üzenték volna neki, hogy nem érdemes búslakodni a világ dolgain, inkább töltsük el vidáman azt az időt, ami megadatott.

A fiatal nő megbámulta még egyszer a buborékokat, aztán a kislányra és az anyukájára nézett, elmosolyodott, majd lassan, kimért léptekkel elindult fölfelé a Zárda utcán.

Szinte ugyanebben a pillanatban a térre egy hajléktalan kinézetű ember érkezett. Agyonkopott farmernadrágot és szebb napokat látott kockás inget viselt. Cipője egyáltalán nem tükrözte az évszaknak megfelelő funkciót: magas szárú bakancsot viselt. Haja gondozatlanul lógott az arcába, bár látszott rajta, hogy történtek rajta bizonyos kísérletek, melyek a természetes állapotot voltak hivatva visszaállítani – nem sok sikerrel. A hajánál talán csak a szakálla volt feltűnőbb. Hosszú volt, ápolatlan és valamilyen megnevezhetetlen színben csillogott. Kezében két nagyobb méretű bevásárlószatyrot szorongatott, abban lehetett minden vagyona.

Lassan, kimérten vánszorgott végig a téren. Igazi menésnek nem lehetett volna nevezni, mert az egyik lábát szinte úgy húzta maga után. Pár napja történt csupán. Összerekedett egy másik hajléktalannal, aki el akarta foglalni a Jókai ligetben összetákolt vackát. A másik erősebb volt. Vasdoronggal verte szét a jobb lábát.

A többi ember megvetően, szinte már undorral nézte, ahogy elvánszorog a szökőkútig és letelepszik a szélére. A közelében lévő emberek utálkozva húzódtak el mellőle, így hamarosan csupán egymaga ült a szökőkút peremén.

– Mit vagytok úgy oda! A víz mindenkié! – kiáltotta oda a bámészkodóknak, majd lehúzta a bakancsát és belelógatta összezúzott lábát a vízbe. Arcán jóleső érzés jelent meg, ahogy a hideg víz enyhítette a fájdalmát.

– Volt nekem is jó ruhám, autóm, de még házam is egyszer… – dörmögte maga elé. – Aztán minden az asszonyé lett. Hány éve is már? Nyolc vagy talán tíz…?

Később a másik lábát is belelógatta a vízbe. Így ült ott néhány percig. Szemét lehunyta, arcát a nap felé fordította és elmúlt örömökön, tovatűnt kincses napokon ábrándozott. Talán ezért nem vette észre, hogy a téren két rendőr jelent meg. Fiatalok voltak, telve büszkeséggel és tettvágygyal. Frissen vasalt nadrágban, ingben feszítettek, fejükön a tányérsapka. Hamar kiszúrták a tömegből kirívó férfit.

– Mit csinál itt, jóember? – kérdezték tőle kimérten, de inkább baljóslatúan. – Élményfürdőzik? – Jót nevettek az értékes poénon.

– Jaj, főnök úr, csak éppen belemártottam a lábam a vízbe, de már megyek is – mentegetőzött zavartan, azzal ki is húzta a lábait a vízből és megpróbálta felrángatni a bakancsát. De a feladat nem volt annyira könnyű, hiszen a vizes láb nem csúszott úgy a cipőbe mint máskor, nem beszélve a fájdalomról, amit a jobb lábában érzett.

– Na, mi lesz már? Ne tököljön itt ennyi ideig – förmedt rá az egyik rendőr. – Ez itt nem közfürdő. Többet meg ne lássuk itt. Inkább fizessen be valami tisztálkodó helyre, aztán mosakodjon meg, mert iszonyatos büdös szaga van! Most pedig lóduljon!

A megalázott ember pedig elindult valahová ugyanolyan lassú és keserves mozdulatokkal, mint ahogy a térre érkezett. Hogy hová, azt maga sem tudta. Rég nem volt már cél az életében. Nem tudta azt sem, hogy megalázták. Ahonnan ő jött, ez mindennapos eseménynek számít. Így csak vánszorgott tovább, a két szatyor pedig tehetetlenül lógott a kezében.

Felfigyelt rá egy pillanatra az az idős bácsi is, aki unokáját tolta egy régimódi babakocsiban. A szülők elfoglaltak voltak, sokszor bízták rá a gyereket, és ezzel minden

nap bőségesen megvolt a kötelezően előírt babasétáltatás. Ők is átmentek a téren, majd letelepedtek a szökőkút mellett. A babakocsi fedelét úgy állította be az öreg, hogy a pici ne legyen kitéve a napsugarak támadásának. A babát azonban nem zavarta semmi. Jóízűen aludt a babakocsiban és fehér tejecskéről, finom illatokról, puha ölelésekről álmodott.

Álmodott az öreg is, elmerengve a múlton, a jelenen és az eljövendőn. Tekintetét belefúrta a szökőkút vizébe, mintha csak ott keresné az elmúlt szép napokat, a vidám tegnapokat és a megénekelt örömöket. A feleségére gondolt.

Arra az asszonyra, aki minden rosszban kitartott mellette halála napjáig, és aki úgy ment el, hogy közben a kezét fogta köszönetet rebegve az együtt töltött boldog évekért.

Tudta, hogy nemsokára találkoznak majd, és újra együtt lesznek az örök békesség országában. Csak a hónapot és a napot nem ismerte még. Az évet már tudta. Az idei év lesz az. Kettő vagy talán három hónap még? A rák nem ismer kegyelmet.

De hogy mondja meg a fiának és a menyének? Eddig könnyű volt elhitetni velük, hogy a gyomra csak a régi fekély miatt fáj. De most már nem sokáig bírja a szenvedést. Felemészti minden erejét, és lassan már a gyógyszerek ellenére sem lesz képes úrrá lenni a fájdalmán. „Meddig még, ó, Uram, meddig még?" – kérdezte a mellette csobogó víztől, de választ ő sem kapott.

Tekintete ekkor az unokájára tévedt. Észre sem vette, hogy a pici felébredt, és apró kezeit mosolyogva nyújtogatja feléje. Erre a látványra aztán megnyugodott. Így lesz rendben minden. El kell mennünk, mert ez a sorsunk, de lesz majd valaki, aki folytatja helyettünk a megkezdett munkát, aki majd megálmodja helyettünk az álmainkat.

– Látod, kis unokám, itt ez a szépen csillogó víz. Neked csobog ez még évek múlva is. Gondolj akkor majd szerető nagyapádra, ha te is erre hozod majd sétálni a kisfiadat vagy az unokádat. Ha belenézel majd a vízbe, meglátod majd benne a mennyországot, ahonnét a rég elmúlt kedves emberek mosolyognak rád.

Egy könnycseppet morzsolt el ráncos keze fejével úgy, hogy ne lássa senki. Egy öregember drága ajándéka volt ez az unokájának.

A téren ekkor egy fiatalember jelent meg. Modern szabású inget, könnyű nyári nadrágot viselt, a fején baseball-sapka, a lábán modern edzőcipő volt. A nyakában régebbi típusú fényképezőgép lógott. Elégedetten nézett körbe. Szerette ezt a teret, szívesen időzött el itt egy-egy félórát. Most határozott szándékkal jött: fényképezőgépével meg akarta örökíteni olyannak, amilyen ezen a nyári napon volt.

Elkezdte a fotózást. Először a városházát fényképezte le, aztán a téren álló Kossuth szobrot, majd a templom következett. Készített közeli és távoli, álló és fekvő képeket is. A legvégére a szökőkutat hagyta. Az volt ugyanis a kedvence. Mindig elbűvölte, ahogy a víz fodrain megcsillan a fény, és a habok ezernyi szikrában verik vissza az összetört napsugarakat. Mindig talált benne valami kedveset, valami újat. Fényképezett hát.

A második felvétel után azonban egy kis szünetet kellett tartania, mert kifogyott a gépéből a film. Hozzáértő mozdulatokkal tekerte vissza a filmet, majd felkattintotta a gép fedelét, kivette a felhasznált negatívot, befűzte az új tekercset, és visszacsukta a gép hátlapját. Senki nem vette észre, de eközben még valamit csinált. Szeretettel és féltően simogatta meg az öreg fényképezőgépet, amit még az édesapjától örökölt a halála után. Még érezte rajta apjának az érintését, és ha belenézett, apja szemével nézett a világra. Becses, drága emlék volt ez neki, nem cserélte volna le soha valamilyen modern gépre.

Folytatta a fényképezést. Miután már vagy két tucat képet készített a szökőkútról, észrevette, hogy közvetlenül mellette egy tolókocsi áll, amelyben egy középkorú nő ül. Meg is lepődött egy kicsit, mert nem vette észre, hogy mikor gurult mellé a fura szerkezet.

– Biztos fényképész, hogy ennyi sok képet csinál erről a kútról – szólította meg a nő, és barátságosan rámosolygott.

– Jaj, nem, nem. Nem vagyok hivatásos, csak szeretek fényképezni – hadarta kicsit meglepetten a fiatalember. – És olyan szép ez a kút, hogy nem tudok betelni vele.

– Hát igen, ez tényleg csodálatos – válaszolta a nő. – Én, ha tehetem, minden másnap kijövök ide nézelődni, friss levegőt szívni és egy kicsit feltöltődni. Sajnos nem mindig tehetem, csak minden másnap…

– Hogyhogy? – kérdezte a fiatalember, nem is sejtve, hogy milyen érzelmeket vált ki beszélgetőtársából.

– Vesedialízis... Hallott már róla? – kérdezte. A fiatalember csak csóválta a fejét. – Minden másnap jön értem a mentő, és visznek be a kórházba kezelésre. Négy órán keresztül a gépre vagyok kötve, az tisztítja meg a véremet.

A fiatalember elszörnyülködött. Sohasem hallott még a művese-kezelés részleteiről. Igyekezett együttérző képet vágni, de nem igazán ment neki. Ő nem szenvedett halálos betegségben, ő nem tudta, hogy milyen minden nap megküzdeni a másnapért. Ő nem tudta.

Ekkor, hogy valami vidámságot vigyen a szomorúvá váló beszélgetésbe, egy hirtelen ötlettől vezérelve megkérdezte:

– Megengedné, hogy lefényképezzem?

Az asszony meglepődött.

– Engem? Minek engem fényképezni? Csúnya is vagyok, beteg is vagyok, nem való már az ilyen ember fényképre!

– De igen. Nagyon szeretném lefényképezni itt, a szökőkút mellett. Ha megadja a címét, elküldöm a képet is.

Az asszony habozott egy kis ideig, aztán beleegyezett. Kocsijával odagurult a szökőkút peremhez, megfordult és a fiatalemberre nézett.

– Hát akkor tessék, csinálja, mert nem akarok itt ülni sokáig!

A fiatalember pedig hátrébb ment egy kicsit, hogy belférjen a szökőkút többi része is. Leguggolt, és belenézett a keresőbe. Megdöbbent. A kis ablakon keresztül nem látta már a beteg és csúnya asszonyt a tolókocsiban. Helyette egy fiatalos, életvidám hölgy mosolygott az objektívbe. Körülötte vidám táncot jártak a csillogó vízfodrocskák. Az asszony háta mögött, a lehulló vízpermeten át pedig egy kicsi szivárvány ragyogott. Ezen aztán úgy meglepődött, hogy még exponálni is majdnem elfelejtett. És ekkor mintha édesapja hangját hozta volna felé a könnyű nyári szellő. „Miért csodálkozol? Hiszen tudod, hogy jól csak a szívével lát az ember." Hát tényleg ennyire egyszerű ez?

Gondolatai csendjét vidám lárma törte meg. A tér keleti vége felől vidám kamaszok rohantak a szökőkúthoz. A hirtelen támadt hangzavarból csak annyit lehetett érteni, hogy néhány órával ezelőtt tették le az érettségi vizsgájukat, és szent fogadalmukhoz híven most eljöttek, hogy mindannyian megmártózzanak a szökőkút hűs vizében.

A „megmártózás"-ból aztán igazi fröcskölés, valóságos vízi csata nőtte ki magát. A körülöttük lévő emberek riadtan menekültek a rájuk fröccsenő víz elől. A fiatalok vidámak voltak és csak magukkal törődtek. Mindannyian szerelmesek voltak. Szerelmesek egymásba, a nyárba, az életbe. Túl egy nehéz vizsgán, a vakáció küszöbén nem is lehetett más gondolatuk, csak a féktelen boldogság.

Sokáig tomboltak a szökőkútban. Szűnni nem akaró jókedvvel fröcskölték egymást, és közben vidáman nevettek, kurjongattak. De lassan mindennek vége szakad. Lassan alábbhagyott a lárma is. Kimásztak a vízből, meg-

szárítkoztak a melegben, aztán olyan gyorsan, mint ahogy jöttek, el is tűntek a térről.

Időközben lassan bealkonyult. Alábbhagyott a hőség is. Könnyű kis fuvallatok játszottak a fák leveleivel. Az árnyékok lassan hosszúra nyúltak és lassan, komótosan rálopakodtak a zöld levelekre, a padokra, a kövezetre és a szökőkútra is.

Az öreg festő ekkor tette le ecsetjét. Túl sötét volt már ahhoz, hogy dolgozzon, a színek is eltűntek a közeledő öreg este zsákjában. Úgy dolgozott egész nap a vén platánfa alatt, hogy senki nem vette észre. Apró termetével, barna nadrágjával és a hozzá tartozó nadrágtartójával észrevétlen tudott maradni. De nem is bánta, mert a jó munkához bizony nyugalomra volt szüksége. Egész nap háborítatlanul dolgozhatott, így a kép elkészült.

Elégedetten szemlélte a képet. Elmosolyodott. Ma is alkotott valami szépet, valami maradandót. Lassú mozdulatokkal összeszedte az ecsetjeit, a rongyokat, a szivacsot és elpakolta őket abba a kis dobozba, amit mindig magával hordott. Ekkor vette észre, hogy még nem szignálta a képet. Elővette hát még egyszer az egyik ecsetet, belemártotta a legkedvesebb színébe, a kékbe, és öreg betűkkel odakanyarintotta a vezetéknevét a kép jobb alsó sarkába.

– Hát most már tényleg kész – mondta, azzal összeszedte a holmiját, hóna alá vágta a kis széket, amin meg-megpihent időnként, és csoszogva, nehéz, lassú járással eltűnt a Noszlopy utca fái között az estében.

– Hé, bácsi! Itt hagyta az állványát meg a képet! – kiáltotta ekkor valahonnét egy kisfiú. Szaladt egy darabon az öreg után, de már nem találta sehol, alakja beleveszett a kormos nyári éjszakába.

A kisfiú tanácstalanul járkált még egy darabig a festő után kutatva, aztán feladta a keresést, és visszament a térre az öreg fa alá, ahol a festő az állványát hagyta. A kép szinte csalogatta magához a kisfiút, aki kíváncsi is volt rá, hogy vajon mi lehet azon a képen, hogy egész nap dolgozott rajta az öreg bácsi.

Közelebb lépett a képhez, és igen elcsodálkozott azon, amit látott. A képen a szökőkút volt látható, amelyet emberek vettek körül. Ott volt rajta a fiatal anya a kislányával, az elvált nő, a lábát áztató hajléktalan, a nagypapa és az unokája, a fiatalember és a tolószékes nő, no meg a vidáman lubickoló kamaszok.

Furcsán nézte ezeket az embereket. Nem ismerte őket, de érezte, hogy valamiért fontosak lehettek a festőnek, ha éppen őket örökítette meg a képen. Ekkor úgy meglepődött, hogy a szája elé kellett rántania a kezét, nehogy hangosan felkiáltson. A kép hátterében felfedezte önmagát, amint lélekszakadva rohan az öreg fák alatt. Sehogyan sem bírta megérteni, hogy hogyan festhette rá őt is erre a képre, hiszen csak azután futott át a téren, hogy a festő befejezte a munkáját.

Csodálkozva állt ott még egy darabig elgondolkodva ezen a különös dolgon. Tekintete ekkor a festmény jobb alsó sarkára esett, és észrevette az öreg betűkből kibontakozó aláírást: Ungvári. Szíve nagyot dobbant. Igaz lenne ez? Vagy csak a képzelete tréfálta meg? Nem ismerte volna meg öreg barátját az esti homályban?

De hiszen ez lehetetlen! – gondolta magában. – Jó pár éve már, hogy Karcsi bácsi nincs közöttünk. Hogy lehetne ez az ő képe?

A gondolatot, mely kérdésként fogalmazódott meg benne, felkapta egy könnyű kis szellő, és a magasba röpítette. Egészen fel, magasra, túl a fákon, túl a templomtornyon, túl a városon, egészen fel, a csillagok felé. Felnézett ő is az égre, mintha az ezernyi csillag megadhatná kérdésére a választ. Ekkor nagyon halkan, szinte zajtalanul könnyű muzsika ütötte meg a fülét, a muzsikán túl pedig mintha öreg barátja hangját hallotta volna odafentről:

– A képet neked festettem, mert tudtam, hogy ma este itt leszel te is a téren. Különös kép ez, majd meglátod. Nem csak az van ám rajta, amit a szemeddel látsz. Vidd haza bátran, és hagyd, hogy meséljenek neked a rajta lévő emberek elmúlt örömökről, nehéz bánatokról, csodákról, szeretetről és halálról, egyszóval: az életről. Tanítson meg e kép arra, hogy mindig egyszerűen éld az életedet, és ne csak a szemeddel, de a szíveddel is lásd meg az emberek örömeit és gondjait. Segíteni fog ebben a Szeretet. Ember leszel általa. Magadért és a szeretteidért…

A szökőkút szélén álló Nepomuki Szent János szobor mintha bólintott volna.

Kapiller Bernadett

ELNI

Újra és újra letérek az utamról,
Melyet Te választottál, készítettél Nekem.
Ökölbe szorítom kezeim, és csak nézem,
Ahogy az idő, mint a marokba vett tenger
Kifolyik az ujjaim közül
– s közben nézem Magam a tükörben,–
Ahogy a fény meg-megcsillan a cseppeken
S a són
– mely igazán édessé teszi az életet.-

Fohászra kulcsolom kezeimet
– hogy újra bocsánatért esdekeljek –
De a hang Bennem reked.
Már minden hasztalan.
A körforgás kegyetlen játéka ez.
Hogy elhiszem, jobb lehetek.
Hogy mindent Megbocsátasz.
És akkor felállok.
Küzdök.
Harcolok.
Küszködök.
És mikor azt hiszem, megpihenhetek,
Csak újra összeszorítom a kezemet.

Ahogy megfagy az idő a sivatagban,
Úgy szalad ki szemeimből a fény
Mert rájövök: mindent csak feketére színeztem.

Fotópályázatunk 2. helyezettje
Békési Annamária képe

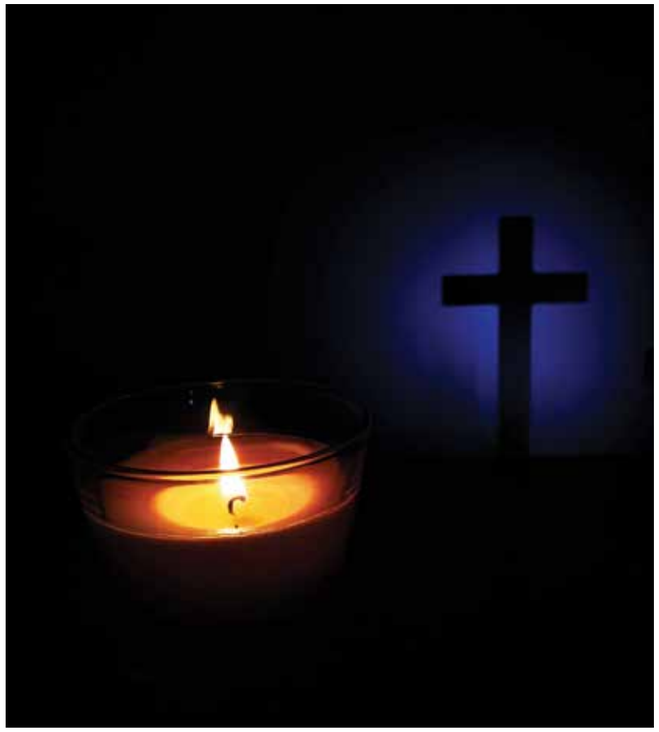

Fotópályázatunk 3. helyezettje
Pesti Dóra felvétele

KÉPEK A HTK ÉLETÉBŐL

Fehér Zoltán diakónus előadása a Tamás-evangéliumról

HTK nyílt nap

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kara, a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola, a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kara és az Evangélikus Hittudományi Egyetem közös farsangja

A hallgatók felkeresték Budán a Műszaki Egyetem imatermét és a Katolikus Egyetemi Lelkészséget

A szeminárium papnövendékeinek látogatása az Evangélikus Hittudományi Egyetemen

Pázmány-napon...

EZT CSELEKEDJÉTEK AZ ÉN EMLÉKEZETEMRE!